

# EVANGÉLIKUS Élet



Három nyelv,  
egy egyház...  
és egy nemzet?

Istenélményt  
adni az óvodában

Csukás István  
füveskönyve

Szagrális  
és deszakralizált  
terek

Schneller István  
a modern kor templomairól  
25. oldal



# A LUTHER KIADÓ BŐJTI AJÁNLATA ÁPRILIS 9-IG 15-45%

Urbán Gyula: Úrvacsora (verses imakönyv)	<del>1900 Ft</del>	1300 Ft
Példázat-tükör (Bullet Journal)	<del>1500 Ft</del>	800 Ft
Visszhang (szerk. Szabó Lajos)	<del>2800 Ft</del>	2300 Ft
Kutyifa Anikó: Napi felhő	<del>1850 Ft</del>	1000 Ft
Napi ige (szerk. Galambos Ádám)	<del>2000 Ft</del>	1400 Ft
Kertész Eszter: Isten palota	<del>1490 Ft</del>	850 Ft
Boda Zsuzsa: Nevető Sárak	<del>1490 Ft</del>	850 Ft
Döbrentey Ildikó: És képzeled, Uram...	<del>1190 Ft</del>	700 Ft
Háló 2. – Egyházvezetők 1.: Káldy Zoltán, Ottlyk Ernő (szerk. Mirák Katalin)	<del>3200 Ft</del>	2200 Ft
Sztehlo-gyerekek voltunk (szerk. Andrási Andor – Laborczy Dóra)	<del>4990 Ft</del>	2900 Ft

Legújabb könyveinkről és további akcióinkról a honlapunkon tájékozódhat.



Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.  
Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között.  
bolt.lutheran.hu • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518  
Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.



# Vágyani a békét

**N**em sűrűn adódik úgy, hogy nemzeti ünnepünkre esik az *Evangelikus Élet* megjelenésének dátuma, ezért olyan jó most olvasni a címlapon: március 15. – emlékeztet és összeköt. A forradalomra és szabadságharcra gondolva több írással is készültünk.

Fabiny Tamás elnök-püspök *Égtájékoztató* nemzeti ünnepünk egyik jelmondatából kiindulva tesz fel a mára reflektáló kérdést. Kertész Botond történész, az Evangelikus Országos Múzeum tudományos főmunkatársa az 1848–49-es Magyarország háromnemzetiségű evangélikusságáról rajzol képet, emlékeztetve arra, hogy bizony nem magyarul beszélő magyarok is gyökerestek ebbe a hazába, és harcoltak is érte. De *Evangelikus arcképcsarnok* rovatunkba sem véletlenül választottuk éppen most Mária Dorottya főhercegnőt, József nádor híthő lutheránus hitvesét.

Még a börtönben járunk, lapunk tehát – készítőinek szándéka szerint – ehhez az időszakhoz is kínál elmélyülést segítő olvasnivalót, ám bőséggel reagálunk aktuális kérdésekre, témákra is. Ilyen a Pröhle Gergely országos felügyelővel készült interjú, de szintén idesorolom beszélgetésünket az egykori budapesti főépítésszel, Schneller Istvánnal a modern szakrális építészetéről. Küldetés rovatunkban Gáncs Péter, egyházunk missziói bizottságának elnöke kínál missziológiai alapvetést, a fókusz a misszió céljára irányítva.

A nemrég elhunyt Kossuth-díjas költőről-íróról, Csukás Istvánról is megemlékezünk. Talán nem is tudnánk méltóbban, mint saját, útravalóként szolgáló szavaival. Végezetül azt az írásunkat ajánlom olvasóink figyelmébe, amely egy igen meghökkentő című filmről szól. *A Mennysországnak kell lennie* című mozi alapkaraktera, ahogy a szerző írja, a reményteljes várakozás, vágyakozás – az Örökkévalóval való egységre, az Örökkévalóban való megnyugvásra. Ezt az egységet és békét kérem és kívánom mindnyájunknak.

■ KÉZDI BEÁTA



## Szakrális és deszakralizált terek

„A templom a gyülekezetre rezonáló membrán. Az azt létrehozó közösséggel él együtt” – vallja Schneller István. A teológusi végzettséget is szerzett építész, nyugalmazott egyetemi tanár szerint a mai szakrális épületek szigetnek tudnak lenni a profán világi épületek tengerében. **25. oldal**



## Missziológia dióhéjban

Az elmúlt harminc évben sok szó esett egyházunkban a misszió fontosságáról. *Küldetés* rovatunkban most – mielőtt a missziói bizottság tagjai is megszólalnak – Gáncs Péter bizottsági elnök nyújt tömör missziológiai alapvetést, ilyen témájú könyvekre is újít felhívva a figyelmet. **32. oldal**



## Jézus keresztfájától Szezhlo Gábor mamutfenyőjéig

Isten teremtett világának ajándékai a fák. Már a Biblia első lapjain megjelennek, és a Golgotán is ott van egy: Krisztus keresztfája. Viczián Zsófia művelődéstörténész nem csak szereti, ismeri a budapesti fák, feltárta titkait is nemrég megjelent könyvében. **29. oldal**

## TARTALOM

<b>Láthatóan evangélikus, Oratio oecumenica</b> .....	<b>4</b>
<b>A vasárnap igéje</b> • Horváth-Hegyi Olivér .....	<b>5</b>
<b>Új nap – új kegyelem</b> • Keczkó Pál .....	<b>6</b>
<b>Krónika</b> • Hírek, tudósítások .....	<b>7</b>
<b>Égtájékoztató</b> • Fabiny Tamás írása .....	<b>17</b>
<b>Portré</b> • Vass-Szabó Andrea óvodapedagógus .....	<b>18</b>
<b>Tallózó</b> • Gyülekezeti lapok, keresztény hírportálok, blogok szemléje .....	<b>19</b>
<b>Fókusz</b> • Három nyelv, egy egyház... és egy nemzet? .....	<b>22</b>
<b>Jegyzet</b> • Csukás István füveskönyve • Boda Zsuzsa írása .....	<b>24</b>
<b>Interjú</b> • Schneller István a modern kor templomairól .....	<b>25</b>
<b>Élő víz</b> • Gáncs Tamás rovata .....	<b>28</b>
<b>Riport</b> • Jézus keresztfájától Szezhlo Gábor mamutfenyőjéig Budapesti fák történeteiről írt könyvet Viczián Zsófia .....	<b>29</b>
<b>Küldetés</b> • Missziológia dióhéjban .....	<b>32</b>
<b>Evangelikus.hu-szemle</b> • Beszélgetés Pröhle Gergely országos felügyelővel .....	<b>34</b>
<b>Evangelikus arcképcsarnok</b> • Mária Dorottya főhercegnő emlékezete .....	<b>36</b>
<b>Ajánló</b> • Ajándék Bibliák gyengénlátóknak .....	<b>38</b>
<b>Nézőter</b> • Mennyei filmnyelv – Benső útra indító moziélmény .....	<b>39</b>
<b>Interjú</b> • Bence Áron Tamás-misére hív .....	<b>40</b>
<b>Könyvajánló</b> • Kilábalás a függőségekből .....	<b>41</b>
<b>Thesaurus</b> • Árvaintézettől diakonissza-anyakázig .....	<b>42</b>
<b>Krónika</b> • Sporttemplom után kulturális központ? .....	<b>44</b>
<b>Gyermekeknek</b> • Füller Tímea rovata .....	<b>46</b>
<b>Krónika</b> • Hírek, tudósítások .....	<b>50</b>
<b>Oratio oecumenica</b> .....	<b>56</b>
<b>A vasárnap igéje</b> • Gerófné dr. Brebovszky Éva .....	<b>57</b>
<b>Új nap – új kegyelem</b> • Keczkó Szilvia .....	<b>58</b>

## LÁTHATÓAN EVANGÉLIKUS



FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

**Prácsner Miklós szőlész-borász, az Erzsébet Pince vezetője, gyülekezeti gondnok – Tokaj.** A borász élete olyan, hogy ha egész évben mindent jól csinál, attól még egyáltalán nem biztos, hogy a gondosan elvégzett munkának az eredménye is jó lesz. Ki vagyunk téve a fagnak, viharok, jégesőknek, ilyenkor az egész termés odavan. Számtalanszor átéltem ezt életemben. Ilyenkor előlről, újra kell kezdeni. Ezt nem lehet hit nélkül csinálni. Hinni kell abban, hogy a Jóisten nem ok nélkül teszi ezt velünk. Az lehet például a célja, nehogy azt gondoljuk, mi mindenhez jól értünk, mi tökéletesek vagyunk.

A nemescsói – régen artikuláris – gyülekezetben nevelkedtem. Azon a településen mindenki evangélikus volt. 1974-től élek Tokajban. Itt először az volt a furcsa, hogy nagyon kevés az evangélikus. Gyermekeim azért lettek a feleségem után reformátusok, mert akkor még nem volt Tokajban, de még a környékén sem evangélikus gyülekezet. Nagy öröm számomra, hogy újraindult nálunk a gyülekezeti élet, hogy van lelkészünk. Aktív tagja vagyok kis közösségünknek, a közösség többi tagjához hasonlóan én is magaménak érzem a gyülekezetet.

Mindenkinek óriási szüksége van az áldásra. Áldás nélkül nem működik az életünk, a munkánk, de még a mindennapjaink sem. Elfogadni Isten akaratát – ezt jelenti számomra az áldott élet. Ehhez viszont szükséges az imádság, hogy meghalljuk az ő szavát.

A mai evangélikus arcképcsarnok az interneten a [Lathatoan.reblog.hu](http://Lathatoan.reblog.hu) és a [Facebook.com/lathatoan.evangelikus](https://www.facebook.com/lathatoan.evangelikus) címen érhető el.

**Trianon századik évfordulóján szólaljanak meg a harangok!** A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének (KÉSZ) országos elnöksége felekezettől függetlenül felkér minden Kárpát-medencei egyház-kozséget és gyülekezetet, hogy június 4-én, magyarországi idő szerint 16 óra 30 perckor száz másodpercig szólaltassa meg temploma, imaháza harangját mentóként Trianon századik évfordulójára. „A harangszó után mondjunk el egy *Miatyánkot* a magyar nemzet egységéért és a keresztény/keresztény hit védelmé-



ben, kapcsolódva ezzel a nemzeti összetartozás évéhez” – írta közleményében a szervezet.

Forrás: KÉSZ

ORATIO  
OECUMENICA

Irgalmas Istenünk, forduljon felénk tekinteted, és figyelj könyörgésünkre, amikor szent Fiad, Jézus Krisztus nevében kérünk!

Mennyei Atyánk, aki megnyitottad Illés szemét, hogy nyomorúságában meglássa kegyelmes gondviselésedet, láttasd meg velünk is jószágodat, hogy ne essünk kétségbe a minket körülvevő veszélyek miatt, hanem mindenkor benned bizzunk! Kezedbe ajánljuk azokat, akik a most megjelent vírus hatalmába kerültek. Adj bölcsességet az orvosoknak, bátorítsd a betegeket, irgalmaddal öleld át az elhunytakat, adj vigasztalást a gyászolóknak!

Mennyei Atyánk, aki elküldted nekünk Fiadat, nyisd meg szemünket, hogy meglássuk benne Isten Bárányát, aki szelídségével és tisztaságával szállt szembe földi hatalmasságokkal, hogy értünk vállaljon áldozatot! Add, hogy minden terhünket bizalommal tegyük az ő lábai elé, és reá tekintve fogadjuk el bűneink bocsánatát!

Mennyei Atyánk, aki fölötté állsz minden hatalomnak, nyisd meg szemünket, hogy meglássuk: te állsz múltunk minden eseménye mögött, és te formáld jövőnket is. Köszönjük neked 1848 hőseit, akik nemzetünk szabadságáért harcoltak. Kezedbe ajánljuk népünket, egyházunkat és vezetőinket. Irányítsd szándékaikat és cselekedeteiket, hogy a te akaratod szerint végezzék küldetésüket!

Mennyei Atyánk! Könyörgünk mindannyiunkért. Tégy készséges üzeneted meghallására! Áldd meg szolgálóidat, akik igédet hirdetik szerte a világon. Légy a hittudományi egyetem hallgatóival, akik a bőjti időben gyülekezeteidben tesznek tanúságot irgalmasságról és végtelen szeretetről!

Gondviselő Urunk! Kísérj minket földi vándorlásunk során, és vezess el országodba, ahol látásság lesz a hit, bizonyossággá lesz a reménység Jézus Krisztus által. Ámen.

Böjt 3. vasárnapja (Oculi) – Jel 5,11-14

# Hatalom és hódolat

**Oltalomban jó.** Emberemlékezet óta akkor érezzük magunkat biztonságban, ha támogatón vesz körül valami nálunk erősebb és nagyobb. A piciny gyermek a szülei megnyugtató közelségét, a karon ülést zavartalan békével viszonozza. Az elbizonytalanodó felnőtt biztos pontokat keres a nála nagyobb tudású, befolyású embertársánál.

Az idős ember sokszor rászorul egy stabil kézre, egy jól tájékozódó fiatalabbra.

De március 15-én gondolhatunk a magyar történelem vészterhes és felemelő időket idéző döntéseire is, amikor nemzetünk bízott a polgári tömeg erejében, a magabiztos Kosuthban, a szabadság időtálló eszményében.

Magatartásunk az évezredek alatt aligha változott. Szeretjük a biztonságot, és törekszünk rá, legyen szó koronavírus-járványról, állásunk megtartásáról, kölcsönünk törlesztéséről, társkapcsolatunkról.

**Egy fenséges kép.** A *Jelenések könyvének* részlete most kiszélesíti gondolatainkat. Tágas térre állít, a lehető legtágasabbra. A jelenet megszámlálhatatlanul sok angyal és teremtmény együttes énekéről szól. Egy felemelő, gazdag tartalmú énekről. Az ének elképzelhetetlenül harmonikus, hiszen szent. Szövege ismerős. A Szentírás jól ismert szavai. Minden szó Istené. Rá vonatkozik, róla áru el minden nép és minden kor számára megkerülhetetlen igazságot. A Bárányé, a meghalt és feltámadott Jézusé, az Úré itt az erő, a gazdagság, a bölcsesség és a hatalom.

Micsoda fenség! És ezt a fenséget követi minden teremtett lény hódolata, hiszen övé a tisztesség, dicsőség és áldás. Mindezt a szeretet váltja ki.

**Hódolat.** Ezeket a sorokat olvasva elragad bennünket egy furcsa felismerés: a csillagokat és a naprendszereket, az egyséjtűeket, a soksejtűeket, a menyeieket és az emberiséget is a szeretet mozgatja, amelyből a harmónia és a szimfónia építkezik. Ez tartja meg világunkat. A te világot is.

Jézusban válik érthetővé. Abban, amit tett, és abban, ahogy tette. Megmozgatta a bűnöst, és egyensúlyt hozott a mindennapjaiba bűnbocsátó és elfogadó szeretete által. Ha ez úgy

történik meg valakivel, ahogyan az evangéliumi történetek legtöbb szereplőjével, magától születik meg a hódolat. A hódolat mögött hűség és jóindulatú szolgálatkészség húzódik. Aki Isten elé hódolattal járul, az már nem akar másik istent. Kész tanítványává lenni, azaz bekapcsolódni a szeretetmunkába, és egygé válik magával a szeretettel. Most még homályosan, de már kivehetően, akkor pedig színről színre.



## A hódolatot kiváltó hatalom.

A menny a középpont. Nem a földtől távoli sarokban kezdődik, az univerzum szélén, nem egy értelmezhetetlen, lokalizálhatatlan helyen van, hanem mindennek a metszetében. A menny kimondhatatlan fényű és tisztaságú, mert Isten van mindenkiben.

Ember- és angyalemlekezet óta akkor érezzük magunkat biztonságban, ha támogatón vesz körül valami nálunk erősebb és nagyobb. Böjt harmadik vasárnapján a leghatalmasabb támogató felé fordítjuk tekintetünket: „Szemeim az Úrra néznek szüntelen.” (Zsolt 25,15) Pedig lenne más, amit nézhetnénk. De mi, keresztények, akik húsvétra, az egyetlen valódi erővel és hatalommal bíró, a mennyország kapuját nekünk

is megnyitó ünnepre, a feltámadás ünnepére készülünk, egyfelé akarunk és tudunk nézni.

Nem a tőzsde árfolyamváltozásától várjuk a valódi gazdagságot. Nem akarjuk az e-agyak, a mesterséges intelligencia és a kvantumszámítógépek humánomot meghaladó fölényét az isteni bölcsességhez mérni. Nekünk szilárd meggyőződésünk, hogy a lényegi hatalom nem a G20-ak, a Google vagy egyéb médium kezében van. Mi az ezek felett álló hatalom szolgálatában állunk. Neki hódolunk, egyedül neki.

Ez a böjtközepe vasárnap láttatni akar. Vegyük észre együtt az urak Urát. Álljunk meg őelőtte, mint a Hóreb-hegynél Illés, oldjuk le sarunkat, mint Mózes, és hódoljunk neki, mint Ézsaiás angyalai: „Szent, szent, szent a seregek Ura, dicsősége betölti az egész földet!” (Ézs 6,3)

■ HORVÁTH-HEGYI OLIVÉR

**Imádkozzunk!** Mindenható Urunk! Ne engedd, hogy akár csak egy percpre is elfeledjük igazi arcodat, a hatalmas szeretet arcát. Ámen.

# Új nap – új kegyelem

**Vasárnap (március 15.)** *Keressétek először Isten országát és az ő igazságát, és mindezek ráadásaként megadatik majd nektek.* Mt 6,33 (1Kir 3,11–12; Lk 9, 57–62; Ef 5,1–2[3–7]8–9; Zsolt 129) Miért is van nagy jelentősége Jézus szerint annak, hogy mi az első, hogy egy adott helyzetben mit teszünk először? A magam életében ennek két okát is látom. Az egyik, hogy kapkodok. Ha meglátom a megoldandó kérdést, türelmetlenül, sietősen hozzálátok, ahelyett hogy előtte átgondolnám, mit hogyan csináljak. A másik hiba már ebből következik: kimarad nemcsak a gondolkodás, de az imádság áldott, békét teremtő, bölcsességet adó mozzanata is. Elfelejtkezem arról, hogy Isten szeretete, gondviselése valóság, hogy ez a legnehezebb helyzetben is biztos, reményeséget jelentő alap. Kezdj ma jól, emlékezz a helyes sorrendre!

**Hétfő (március 16.)** *A felséges Istenhez kiáltok, Istenhez, aki melém áll.* Zsolt 57,3 (Mk 13,13; Lk 14,[25–26]27–33[34–35]; Mk 11,27–33) *A Zsoltárok könyvének imádságai mit sem veszítenek erejükből.* Istenben hívő emberek írták le a Mindenhatóhoz több évezreddel ezelőtt, s nemzedékek végtelenbe tűnő sokasága olvasta, mondta, imádkozta a szerzővel, a sorok íróival ezeket a gondolatokat. Igen, a zsoltárok jó medret adnak az Istenhez imádkozó hívő embernek, szavakba öntik az érzéseket, gondolatokat. Ezek a sorok vezetnek az élő Isten felé, hogy merjünk, akarjunk kiáltani hozzá, mert ő meghallgatja övéi kérését, megsegíti őket. Ez a mai részlet nemcsak kérés, de bizonyágtétel is az övéi szavára odafigyelő Istentől. Imádságunk ebben a bizonyosságban hangozhat ma is.

**Kedd (március 17.)** *Gyakorold magad a kegyességben...* 1Tim 4,7 (Zsolt 19,12a; Jób 7,11–21; Mk 12,1–12) A gimnasztika, a bemelegítés a testnevelésórák tudatos, kihagyhatatlan része. A testnevelő tudja, a szisztematikus átmozgatás mennyire fontos az intenzív sport előtt. Pál apostol az eredeti, görög nyelvű szövegben a mi *gimnasztika* szavunkat használja ebben az igében, amikor ifjú szolgatársát látja el atyai tanácsokkal. A hangsúly nem a mi kegyességünkön, azaz vallásos cselekedeteinken van, hogy igét olvasunk, imádkozunk, részt veszünk az egyház életében, annak alkalmain. Tapasztalat azonban, hogy Isten megáldja életünk ezen alkalmait, amikor gyakoroljuk magunkat a kegyességben, „s a zörgetőnek megnyitattik”.

**Szerda (március 18.)** *Megízleltétek, hogy jóságos az Úr.* 1Pt 2,3 (Zsolt 104,27–28; Mt 13,44–46; Mk 12,13–17) Nagy öröm, ajándék, ha kisbaba születik egy családban. Emlékszem, ahogyan első gyermekünket kézbe vettük, és órákon keresztül csak

néztük, hogyan alszik, milyen érzések vannak az arcán. Most is előttem van, hogy miután édesanyja megszoftatta, milyen elégedetten, milyen boldogan nézett, vagy aludt el kicsivel később. Isten jósága ilyen táplálék, ilyen élmény a hívő ember számára, amikor Isten megszólítja, elhívja népének közösségébe. Az első szeretet, amelyben fürdőzik az ember lelke, egész lénye. „Mint újszülött csecsemők a hamisítatlan lelki tejet kívánjátok” – írja Péter apostol az övéinek (1Pt 2,2). Maradjatok hűségesek hozzá!

**Csütörtök (március 19.)** *Mert megbánhatatlanok az Isten ajándékai és az ő elhívása.* Róm 11,29 (2Kir 13,23; Mt 19,16–26; Mk 12,18–27) Az élet maga a változás, akármerre tekintünk, látjuk ennek jeleit. A mai napon egy telefonhívást kaptam: közösségünk egy sokak által szeretett, tisztelt tagja hunyt el. Fiának felidéztem egy-két vele kapcsolatos történetet, s valahol belül éreztem, az ő elmenetelével egy korszak zárul le közösségünk életében. Hiányoznak ezek az idős testvérek, a hitvallók, egyházhoz, hithez oly bátran ragaszkodók. Igen, bizonyos élethelyzetekben letaglóz ez az állandó változás, s olyan jó arra gondolni, hogy Isten ajándékai és elhívása változatlan.

**Péntek (március 20.)** *Megóv engem [az Úr] sátrában a veszedelem napján. Elrejt sátra mélyén...* Zsolt 27,5 (2Kor 12,10; Mt 10,34–39; Mk 12,28–34) *János evangéliumának híres bevezető igéje jut eszembe: „Az Ige testté lett, közöttünk lakott, és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszerűltjének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal.”* (Jn 1,14) Az evangélista szavait betű szerint így fordíthatnánk: az Ige közöttünk sátorozott. Isten és ember közelségéről szól mindkét ige. Igen, Isten ennyire közel engedti magához teremtményét, élet- és sorsközösséget vállal vele, szerető atyaként gondoskodik róla. Van hová mennünk, van hol elrejtőznünk, van kihez menekülnünk, s ő megvéd bennünket.

**Szombat (március 21.)** *Isten békessége, amely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat Krisztus Jézusban.* Fil 4,7 (3Móz 26,6a; Gal 6,[11–13]14–18; Mk 12,35–37) Megragadó Jézus feltámadástörténetének az a mozzanata, amikor feltámadott Úrként így köszönti tanítványait: „Békesség néktek!” Úgy hiszem, ott és akkor csakis ez az isteni szó, annak hatalma és ereje nyújtott enyhét a megrettent tanítványi körnek. Isten igéje, az ő élő szava hatást gyakorol ránk. Minden értelmet meghalad, hogyan képes erre. Mégis, teljes bizonyossággal hangzik felénk Pál apostol áldó szava, amely Isten valóságán, megtapasztalt irgalmán és szeretetén alapul.

■ KECZKÓ PÁL

EVANGÉLIKUS Élet | FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!  
megrendelheti online is: [evangelikuselet.hu/elofizetes](http://evangelikuselet.hu/elofizetes)

# Püspöki nyilatkozat a koronavírus és úrvacsora kérdésében

**A koronavírus (COVID-19) világméretű terjedése, illetve a ránk bízottakért érzett felelősség jegyében egyházunk püspökei gyakorlati útmutatást szeretnének adni az istentiszteleti alkalmak, különösen is az úrvacsora kérdésében. Erről szóló levelüket adjuk közre.**

Kedves Testvérek!

Az úgynevezett koronavírus világméretű terjedése, illetve a ránk bízottakért érzett felelősség arra készítet bennünket, hogy lelkeszeinket és gyülekezeteinket a betegekért, az orvosokért és minden érintettért való kitartó imádkozásra hívjuk fel, továbbá számukra gyakorlati útmutatásokat is adjunk.

Az általánosságban ajánlott sűrű és alapos kézmosás mellett is kerülnünk egyházi alkalmainkon a testi kontaktussal járó kézfogást, mind a *pax* (béke) megosztásakor, mind kimenetelkor. A koronavírus cseppfertőzés útján terjed, ezért a higiéniai szabályokat az úrvacsorával kapcsolatban fokozottan tartjuk be.

Szakorvosokkal egyeztetve azt tanácsoljuk, hogy – ha nincs külön kelyhes (kiskelyhes) úrvacsoravételre lehetőség – az átmeneti időre vezessék be az *intikció* (bemártás) lehetőségét, ám az ostya kézbe adását nem javasoljuk. Kérjük, hogy minden esetben a lelkész mártsa az ostyát a kehelybe, és ő adja a hittestvéreknek. Ha a gyülekezetben van *intikciós* (bemártásra alkalmas) kehely, akkor a lelkész egyedül is ki tudja osztani a szentséget; ha nincs, akkor kérjen fel egy gyülekezeti tagot, aki segít neki a *cibórium* (ostyatartó edény) vagy *paténa* (tálka) tartásában. A lelkész ebből veszi az ostyát, azt bemártja a fél kezében tartott kehelybe, és e mondat kíséretében nyújtja át az úrvacsorázónak: „Ez Krisztus teste és vére.”

Segítsük elővigyázatossággal, igényes tisztasággal és tudatos kommunikációval azt, hogy testvéreink ebben a veszélyeztetett időszakban is egészséges módon és aggodalmaskodás nélkül hozzájuthassanak az élet kenyéréhez és italához. Mindezek biztosítása mellett jó lelkiismerettel bátoríthatjuk híveinket arra, hogy a járványveszély idején is keressék az istentiszteleti közösséget, és éljenek a szentséggel, éppen az úrvacsora évében.

„Ízleljétek és lássátok, hogy jó az Úr! Boldog az az ember, aki őbenne bíz.” (Zsolt 34,9)

Erős vár a mi Istenünk!

Budapest–Győr, 2020. február 29.

DR. FABINY TAMÁS *elnök-püspök*  
KONDOR PÉTER *püspök*  
SZEMEREI JÁNOS *püspök*

## A böjt negyven napja

**Az evangéliumi leírások szerint Jézus a nyilvános működésének kezdetén negyven napra elvonult a pusztába. Az ő példája nyomán az első keresztény közösségek számára is alapvető volt a böjt és az imádságos lelkület.**

„Mindennek az az üzenete, hogy a böjt és az imádság megtisztítja a testet és a lelket, így az ember alkalmasabbá válik Isten szavának befogadására és tudja, hogyan kell helyesen cselekedni” – olvasható a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciának a Magyar Távirati Irodához eljuttatott február 25-i közleményében.

A húsvétra felkészítő negyvennapos böjt a 4. századra vált általánossá a keresztény világban. Mivel a vasárnapokat az egyház nem tekinti böjti napnak, a 7. század óta szerdával kezdődik a nagyböjt, így hamvazószerdától húsvétvasárnapig éppen negyven a böjti napok száma.



FOTÓ: HAJDÚ D. ANDRÁS

A 11. századig a böjt olyannyira szigorú volt, hogy késő délutánig semmit nem ettek, húst, tejterméket és tojást pedig egyáltalán nem fogyasztottak a böjti napokon. Mára a római katolikus egyház is enyhített a böjti szabályokon, de hamvazószerdára és nagypéntekre továbbra is „szigorú” böjtöt ír elő: a tizenhét és hatvan év közötti hívek csak háromszor étkezhetnek, és csak egyszer lakhatnak jól. E két napon és a nagyböjt többi péntekén a tizenhét évesnél idősebb tagjait arra kéri az egyház, hogy a böjti fegyelem részeként ne fogyasszanak húst. (A görögkatolikusoknál a hamvazószerda előtti hétfőn megkezdődik a nagyböjti időszak.)

A püspöki konferencia közleménye kitér arra, hogy a lemondásnak önmagában nézve kevés értelme van; célját csak akkor éri el, ha pozitív tartalmat hordoz. A cél nem a kisebb súly vagy az egészségesebb test, hanem negyvennapos lelki méregtelenítés, amelynek végén Istenhez kerülünk közelebb. Ferenc pápa 2020-as nagyböjti üzenete szerint „Jézus halála és feltámadása nem egy múltbeli történet”.

Hamvazószerdán és a rákövetkező vasárnapon a katolikus hívek homlokát az előző év virágvasárnapján szentelt barka hamujával jelöli meg a pap, miközben hagyományosan ezt mondja: „Emlékezzél, ember, hogy por vagy, és porrá leszel!” Vagy: „Tartsatok bűnbánatot, és higgyetek az evangéliumban!”

Forrás: MTI

# Ülésezett egyházunk zsinata

**Többek között a kormánnyal kötendő szerződés, a gyülekezetek felelősségvállalása, önálló gazdálkodása, jogi személyiségük kérdése, a lelkeszi életpályamodell és az Evangélikus Hittudományi Egyetem fejlesztésének terve is terítékre került február 21-én, a XI/5. zsinati ülészakon. Az egyházunk budapesti, Üllői úti országos székházának templomában zajlott ülés indításaként Máté evangéliuma 6. fejezetének 26. verse alapján Orosz Gábor Viktor, az Evangélikus Hittudományi Egyetem docense, a teológiai bizottság elnöke tartott áhítatot.**



Az első ülésen Abaffy Zoltánnak, a zsinat nem lelkeszi elnökének vezetésével elfogadták a XI/4. ülészak jegyzőkönyvét, majd a testülethez érkezett beadványok ismertetése következett. A zsinati elnökség részéről Hafenschner Károly lelkeszi elnök számolt be az elmúlt időszak főbb eseményeiről, lépéseiről. Ezután bizottsági elnökök beszámolóit hangzottak el: a testület Tengölics Mártát (törvény-előkészítő bizottság), Orosz Gábor Viktort (teológiai bizottság) és Töllí Balázst (ügyrendi bizottság) hallgatta meg, majd – ügyrendi módosításokkal – elfogadta a XI/5. ülészak napirendjét.

## Szolidaritás az alap

Először a Zelenka Pál Szolidaritási Alap tevékenységének áttekintésére, a bevezetése óta eltelt időszak tapasztalatainak összegzésére került sor. Egyházunk országos irodája gazdasági osztályának vezetője, Csorba Gábor az előterjesztésében rámutatott, hogy az alap működése során nehézséget jelent a bevallott járulékok befizetésének időbeli csúszása. A bevallásra havi, a befizetésre negyedéves ütemezés meghatározását kérte. A másik probléma, hogy bár a szolidaritási alap nyugdíjas lel-

készek esetében rendelkezik a nyugdíjak minimális összegéről, de lelkeszővegyek esetében ilyen szabályozás nincsen, ezért Csorba Gábor kérte, hogy itt is állapítsanak meg egy minimális összeget. A szükséges módosítást a novemberi ülésig fogják kidolgozni, és akkor kerülhet sor törvénymódosításra.

A következő ülésen az Északi Egyházkerület felügyelőjének, Fábri Györgynek a *Felelősségvállalás a gyülekezetekben – a Magyarországi Evangélikus Egyház (hitéleti) gazdasági önállósodásának stratégiája* című előterjesztése hangzott el. A felügye-

lő elmondta: „A Magyarországi Evangélikus Egyház teológiai-ekkleziológiai megfontolások és egyházi hagyományai alapján olyan működési fejlesztést tart szükségesnek, amely kialakítja a feltételeket ahhoz, hogy egyházunk szervezeti működésében is a Krisztus-követés kizárólagossága érvényesüljön. Ezért kifejezi elkötelezettségét, hogy egyházunk gyülekezeti és országos hitéleti tevékenysége öt éves távlatban teljes egészében önfenntartó legyen. Egyben kinyilvánítja, hogy közösségi szolgálataihoz – oktatás, diakónia, műemlékvédelem, kulturális örökség-védelem, községek szervezés, diplomácia – szükséges forrásokról számonkérhető és teljesítményelvű megállapodást kész kötni az országos és regionális, települési és szakmai intézményekkel, képviselőkkel.”

Fábri György rámutatott, hogy gyülekezeteink áldozatvállalása annak ellenére sem csökkent, hogy létszámuk fogy. Ezért – véleménye szerint – nem bizonyos összegek meghatározásában, hanem a fizetés vagy a jövedelem bizonyos százalékának meghatározásában kellene gondolkodni az egyházfenntartói támogatások mértékének megállapítását illetően. Az előadó felvázolta azt is, mi szükségeltetik a következő években: többek között önfelelősségi stratégia és forrástérkép, erősebb egyháztagi misszió, felelősségvállalás, szolidaritás, épületfejlesztés, gazdálkodási szabályozás, szervezetműködési célszerűség stb.

Élénk vitát gerjesztett az előterjesztés, amelyre oly sok – kétséget, javaslatot megfogalmazó – hozzászólás érkezett, hogy a tanácskozársra szánt időt meg kel-





lett hosszabbítani. Végül az egyház gazdasági önállósodásában az egyéni felelősségvállalás növeléséről hozott határozatot a zsinat. Az egyház hitéleti, valamint gazdasági önállósodásának (felelősségvállalás a gyülekezetekben) irányát elfogadták, és felkérték az országos presbitériumot, hogy – a III/4. pont kivételével – dolgozza ki az előterjesztésben meghatározott feladatok cselekvési tervét az eddigi vita figyelembevételével, és terjessze a zsinat elé.

## Jogszabályozottan

A szünet után került sor a zsinati rendes taggá választott dunaújvárosi lelképásztor, Stermeczki András eskütételére.

A következő ülésen a testület jóváhagyta a Magyarország kormánya és a Magyarországi Evangélikus Egyház között megkötendő szerződés tervezetét. Az 1998-ban létrejött szerződést megújító dokumentumot Pröhle Gergely országos felügyelő terjesztette elő; elmondta, hogy a kormány elismeri egyházunk történelmi szerepét és jelenlegi helyzetét, miként egyházunk is elismeri a kormány azon intézkedéseit, amelyek támogatják az egyház hitéleti tevékenységeit és társadalmi szerepvállalását. A zsinat a szerződéstervezetet ellenszavazat és tartózkodás nélkül, egyhangúlag hagyta jóvá, egyúttal felhatalmazta az országos elnökséget a megállapodás aláírására, valamint felkérte az országos presbitériumot, hogy az abban foglalt feladatokat ütemezzék és hajtsák végre.

A lelkési életpályamodell (LÉM) bevezetése óta eltelt időszak tapasztalatainak összegzését Kendeh K. Péter illetékes koordinátor terjesztette elő a következő ülésen. Ismeretes, hogy 2018 nyarán az életpályamodell ügyeinek intézése az országos irodához került, azon belül is a gyülekezeti és missziói osztályon lett kialakítva a LÉM-koordinátor státusza, aki mellett az országos iroda munkatársi csapata dolgozik. Első lépésben az illetmények rendezése volt a feladat, majd sor került a jogszabályi keretek tisztázására. Ezután dolgozták ki az úgynevezett lelkési szolgálati igénymutatót (szim-szám). Mindeközben elindult a vezetőképzés: tíz lelkész alkotja a tréner csapatát, ők közösen alakítják majd ki a speciálisan evangélikus lelkészeknek szóló, harmincórás vezetőképzés tematikáját és módszertanát. A LÉM egyik új elemeként elindult az éves önértékelés és az esperesi beszélgetések gyakorlata,

illetve egyházunk adatbázis-kezelési rendszerének fejlesztése, a támogatási rendszer átalakítása is.

Az ebéd utáni első ülésen dr. Ittzés András, a zsinat nem lelkési alelnöke elnökölt; a téma az egyházi jogi személyiség kérdése, az állami törvényeknek megfelelő egyházi szabályozás előkészítése volt. Mindezt Tengölics Márta, a törvény-előkészítő bizottság elnöke terjesztette elő. A zsinat felkérte a törvény-előkészítő bizottságot, hogy a törvénymódosítás kidolgozása során vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy csak az egyházmegye, az egyházközség és a társult egyházközség lehessen jogi személy. A zsinat elfogadta azt az elvet, hogy az egyházi belső jogi személy képviseletét az egyházmegye, il-



A SZERZŐ FELVÉTELEI

letve az egyházközség választott lelkésze és felügyelője lássa el, a képviseletet pedig együttesen gyakorolják. Az egyházközség székhelye csak olyan hely lehet, ahol lelkési hivatal működik. Ezzel együtt felül kell vizsgálni az egyházközségi és társult egyházközségi formákat.

## Tervek és tények

A következő ülést Aradi András zsinati lelkési alelnök vezette. Ezen Csepregi Zoltán rektor előterjesztésében hallhatott beszámolót a zsinat az Evangélikus Hittudományi Egyetemen (EHE) zajló fejlesztésről. Az elmúlt három hónapban az EHE új arculatának felépítése folyt. A rektor ismertette a hallgatói létszám alakulását: megállapítható, hogy enyhe, de folyamatos létszámnövekedés tapasztalható. Az Evangélikus Hittudományi Egyetemen viszonylag összetett szakstruktúrája van. A zsinati tagok megismerhették a képzési

kínálat főbb változásait, a fejlesztéseket és a programokat, kurzusokat, a képzési kínálat bővítésére irányuló aktuális terveket, a fókuszterületeket, a lezajlott akkreditációs folyamatot, a Melanchthon Szakkollégium munkáját, a Diakóniai Képzési Központ (DKK) létesítését és tervezett feladatait, valamint a missziológiai kurzusokat.

Hafenschner Károly, a zsinat lelkési alelnöke vezette a következő ülést, amelyen *A gyülekezeti ének (korál) szerepének megerősítéséről az evangélikus köznevelési intézményekben* címmel hangzott el tájékoztató az egyházzenei bizottság elnökének előterjesztésében. A 2019–2020-as tanévtől az intézmények hivatalosan is beilleszthetnek énekantervükbe kidolgozott egyháziének-tananyagot. Kendeh Gusztáv

bizottsági elnök ennek megvalósításához, azaz egy tankönyv megjelentetéséhez kérte a zsinat támogatását.

Az utolsó ülésen a tényfeltáró bizottság éves jelentését hallgathatták meg a zsinati tagok a bizottság elnökének, Mirák Katalin történész-levéltárosnak az előterjesztésében. A tájékoztató szerint ez évben jelenik meg a *Háló* – egyházunk és az állambiztonság 1945–1990 közötti kapcsolatát feltáró – könyvsorozat harmadik, néhai D. dr. Nagy Gyula, valamint D. dr. Harmati Béla nyugalmazott püspök tevékenységéről szóló kötete. Megjelenése április közepére várható, így a könyv az április 23–26-ra tervezett huszonhetedik budapesti nemzetközi könyvfesztiválon is bemutatható lesz. Már tervben van a *Háló* következő – teológiai tanárok tevékenységét bemutató – kötete is. A beszámolót elfogadta a zsinati testület, amely legközelebb május 29-én ülésezik az Üllői úton.

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

# Isten terített asztalánál

Talákoztak a nyugati egyházkerület gyülekezeti elnökségei

**Az istentisztelet és az úrvacsora gyakorlati kérdéseit jelentették a fő témát a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület gyülekezeti elnökségeinek találkozásánál, amelyet február 21–22-én tartottak Révfülöpnön, az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központban. A rendezvény mottóját a 23. zsoltár 5. verséből vették a szervezők: „Asztalt terítsz nekem...”**



FOTÓ: ADÁMI MÁRIA

Pénteken este, a közös vacsora után Mészáros Tamás egyházkerületi felügyelő köszöntötte a résztvevőket, majd Szabóné Mátrai Marianna tartott előadást *Istentiszteleti útkeresések gyülekezeteinkben* címmel. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) nyugalmazott oktatója arra kereste a választ, hogy az egyházi alkalmak tartalmának, azaz az evangéliumnak a megőrzése mellett hogyan és miért érdemes változtatni a struktúráján. „Az alternatív istentiszteletek a túlbeszélt alkalmak helyett a lelki átélés és a való élettel történő találkozás lehetőségét kínálják fel” – hangsúlyozta.

Ehhez kapcsolódóan négy különleges istentiszteleti formát ismerhettek meg a jelenlévők. Varga Tamás rábaszentandrásai lelkész a *Mocorgó* elnevezésű, családoknak szóló alkalmat mutatta be, amelyen bábokat használnak a történet jobb megértéséhez. Vladika Zsófia tétli lelkész a közösségében gyakorolt taizéi liturgiát ismertette. A soproni gyülekezetben nemrég elindult, *Tízórai – lelki táplálék mindannyiunknak* címet viselő istentiszteleti formáról Pelikán András beszélt. Végül Baranyay Csaba kőszegi lelkész a minden vasárnap megtartott családi istentiszteletükről szólt. A napot Honthegyzi Zsolt keszthelyi lelkész áhítata zárta Zsolt 23,1–2 alapján.

Szombaton reggel Klimentné Ferenczy Andrea esztergomi lelkész Zsolt 23,3–4 alapján tartott igeszolgálatával folytatódott a program, majd a közegyházi programok, lehetőségek terített asztala várta a résztvevőket. Homoki Pál soltvadkerti lelkész az idei Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozó gyulai helyszínét és várható programjait mutatta be. A Luther Kiadó kínálatát, újdonságait ismertette Boda Zsuzsa, a kiadó szerkesztője és Kézdi Beáta, az *Evangélikus Élet* magazin megbízott felelős szerkesztője, Baranyay Csaba kerületi missziói lelkész pedig a május 23-án Balatonbogláron tartandó egyházkerületi missziói napról adott tájékoztatást.

Az *Úr terített asztala* című előadásában Hafenschner Károly professzor, az EHE Gyakorlati Tanszékének vezetője a találkozó második fő témáját, az úrvacsora kérdését járta körül. Bemutatta a magyar gyülekezeti gyakorlatot, majd kitért az ökumenikus vonatkozásokra is. Az úrvacsora éve kapcsán az előttünk álló feladatokra és lehetőségekre hívta fel a figyelmet. Véleménye szerint tisztázni kell többek között a gyermekúrvacsora kérdését, az osztás megfelelő módját, illetve gyakoriságát, rendszerességét is.

A konferenciát lezáró úrvacsorai istentiszteleten az egyházkerület püspöke, Szemerei János hirdette Isten igéjét Zsolt 23,5–6 alapján. A korábban elhangzottakat mintegy összefoglalva így fogalmazott: „Az úrvacsora legnagyobb csodája az Úrral való kapcsolat.” ■ A. M.

## Gyülekezetplántálás Szentendrén

A gyülekezetplántálás egy új lehetőségét és formáját indította el Szentendrén és környékén Horváth-Hegyí Olivér evangélikus lelkész. Ehhez a missziói munkához nyújt segítséget Győri János Sámuel nyugdíjas lelképásztor, akit böjti első vasárnapján áldással indított a „plántáló szolgálatba” Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület püspöke.

A *Fraternet* nevű internetes fórumon Győri János Sámuel – egyebek mellett – ezekkel a gondolatokkal számolt be vállalásáról: „A megelőlegezett bizalom nagy kihívás. Idős fejjel lehetetlennek tartom egy ilyen fiatalosan prosperáló gyülekezetben, ilyen teherbírású ifjú lelkész mellett való szolgálatomat. Nem magamban bízom, hanem abban, aki elhívott. Mert a megelőlegezettség az evangélium lényege.”

■ EÉ



FOTÓ: MÁRKUSNÉ GYŐRI JOHANNNA

# Vendégségben Pannonhalmán

**Hamvazószerdán, február 26-án nyitották meg a Pannonhalmi Főapátság új kulturális-lelkiségi és turisztikai évadját, amely ezúttal a „Vendégségben” hívószóra épül. Az eseményen Hortobágyi T. Cirill főapát mellett részt vett Fabiny Tamás evangélikus elnök-püspök és Batta András zenetörténész, valamint a főapátság szerzetesei, diákjai, vezető munkatársai. Cirill főapát meghirdette a „zöld böjtot” is.**

„Szent Benedek atyánk elképzelése szerint a monostorok a vendégfogadás és a találkozás helyei. Olyan pontok a világban, ahol az úton lévő ember megpihenhet, átgondolhatja mindazt, ami mögötte van, és ami még rá vár. Olyan pontok, ahol vendégszeretetet fogadja az utazót: megtapasztalhatja, hogy nincsen egyedül. Pannonhalmi monostora és az Istent kereső

időt a természetben! Táplálkozz egészségesen! Tekints magadra teremtményként, aki Isten vendége a földön!”

A főapát a közösségi médiában is kérte barátait, munkatársait, diákjait, hogy vállalják ezt a kezdeményezést. (A felhíváshoz csatolt fotón Cirill atya nagy T betűt formáz a kezével, és azt javasolja követőinek, ők is készítsenek hasonló fotót, és

tekkel az Úrnak tetsző böjtről, amelynek lényege a szeretetszolgálat.

Dejcsics Konrád OSB, a Pannonhalmi Főapátság kulturális igazgatója Szent Benedek rendalapító tanítására emlékeztetve jelezte, hogy minden úton lévő fogadnunk kell, és amíg a gazdagokat könnyű vendégül látni, addig a szegények tudatosságát és gondosságát igényelnek. Az évad lelki-gondolati háttéréről beszélve fontosnak tartotta, hogy a főapátság ezzel a téma-választásával tudatosan bekapcsolódik az ötvenkettedik nemzetközi eucharisztikus kongresszusba.

Rábai László, a főapátság főigazgatója az évad turisztikai közönséget is megszólítani és bevonni képes újdonságait ismertette. Az Arcus Temporum pannonhalmi művészeti fesztivál idei házigazdája Batta András zenetörténész, egyetemi tanár az idei komolyzenei kínálatot ismertette. Kiemelte, hogy Beethoven lesz az origó, akinek számtalan műve fel fog csendülni a főapátság ezeréves falai között. Ő az a zeneszerző, aki igazán jól illeszkedik a „Vendégségben” tartalmaihoz, hiszen élete során állandóan úton volt, és legalább száz különböző helyen élt hosszabb-rövidebb ideig. Sosem volt állandó lakhelye, magányos volt, mégis mindenki hozzá járt vendégségbe.

A sajtótájékoztatón a szegények, az elesettek vendégségbe hívásáról Szalai Zsolt diakónus, tanár beszélt. Az, hogy a benecések odafigyelnek a környéken élőkre, nem újdonság, hiszen mindez ezer éve a közösség szolgálatának lényegéhez tartozik. Egy újabb szolgálatként az üresen álló plébániaépületeket újítják fel, és ezekből hoznak létre átmeneti krízisházakat azoknak, akik helyzetükből adódóan nem tudnak mások lenni, csak vendégek. Bokros Márk OSB szerzetes beszélt a főapátság spirituális kínálatáról. Emlékeztetett, hogy Szent Benedek a regulájában úgy tekint a vendégre, mintha maga Krisztus érkezne a monostorba. A már hagyományosnak számító lelki programok mellett idén több újdonság is lesz. Várszegi Asztrik emeritus főapát például *Vendégségben Krisztusnál* címmel márciusban és októberben is tart lelki gyakorlatot. A hit, remény és szeretet hármasa adja a témát, a szerzetesközösség liturgiája, a csend és a meditáció a keretet.

Forrás: Pannonhalmifoapatsag.hu



FOTÓ: HAJDÚ D. ANDRÁS

szertetesközösség felajánlja mindennapos tapasztalatait és vendégszeretetét a hozzánk érkezőknek” – válaszolta köszöntőjében Cirill főapát, hogy miért éppen a „Vendégségben” lett az idei hívószó.

A főapát megnevezte a húsvétig tartó időszak mottóját is – „zöld böjt” –, és a következőket javasolja az idei nagyböjtre: „Ezt a negyvennapos időszakot adjuk a teremtésnek. Keressük meg azt, hogy miiben kell megújulnunk, környezettudatossá válunk, tulajdonképpen megtérnünk. [...] A keresztények a nagyböjtben gyakran konkrét fogadalmakat tesznek: miben változom, mit ígérek, miről mondok le? Embe-re válogatja, hogy ilyenkor ki mit vállal, de a Pannonhalmi Főapátság ad öt szempontot útmutatásként. Nevezhetjük ezt zöld lelki tükörnek is, az »5T«-nek: Takarékoskodj az energiával! Tudatosan vásárolj! Tölts több

a Facebookon cseréljék le erre a profilképüket. Legyen ez a zöld böjthöz való csatlakozás egyezményes jele, ezzel kifejezve, hogy időt adunk a teremtésnek.)

Az évadnyitó apátsági alkalmon Fabiny Tamás evangélikus püspök kiemelte, hogy Pannonhalmi mindig is vendégségbe hívta a többi keresztény felekezetet az ökumené jegyében. A mostani hamvazószerdai alkalom azért különleges, mert közös bűnbánati liturgiában vesznek részt evangélikus, református, katolikus hívek, lelkipásztorok és szerzetesek. A püspök csatlakozott Cirill főapát zöld böjti gondolataihoz, és felhívta a figyelmet arra, hogy Luther Márton tanításában számtalan helyen olvashatunk a teremtett világ védelmével és ápolásával kapcsolatos gondolatokat. A bűnbánati liturgián a püspök megosztotta gondolatait az egybegyűl-

# Vándorkiállítás Ordass Lajos püspök tiszteletére

**Két nappal a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja után Ordass Lajos mártírsorsú evangélikus püspök (1901–1978) életét bemutató vándorkiállítás nyílt a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium dísztermében. Február 27-én este a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke és az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára (képünkön) nyitotta meg a tárlatot, amelyet egyházunk – kérésre – készséggel eljuttat bármely gyülekezetbe vagy intézménybe.**

A Magyarországi Evangélikus Egyház kiállítását az Igazságügyi Minisztérium támogatta, a megvalósítás a LiMar Kultúraszervező Kft. munkája. A tizenöt tablóból álló tárlat szövegét Isó Gergely történész jegyzi, grafikai tervezője Kelemen Gábor, a képeket az Evangélikus Országos Gyűjtemény és a *Fortepan.hu* internetes fotóarchívum bocsátotta rendelkezésre. A kiállítás végigkíséri a püspök életútját, különös tekintettel püspöki szolgálatára és börtönéveire. Az emlékezés aktualitását az adja, hogy Ordass Lajos püspökké avatásának ez év szeptemberében lesz a hetvenötödik évfordulója.

A megnyitóra egybegyűlteket köszöntő Hajdó Ákos, a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium igazgatója kifejezte abbéli örömét, hogy a vándorkiállítás első állomása egyházunk nagy múltú gimnáziuma lett.

A tárlatot elsőként Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke nyitotta meg. A lelkes vezető egyebek mellett így fogalmazott: „Bármennyire is jól ismerjük Ordass Lajos életét, mindig adódnak meglepetések. Van még új források, amelyeket érdemes megismerni, főképp azzal a céllal, hogy a fiatalok, a felnövekvő nemzedék számára ismertté tegyük Ordass Lajos életét és a kort.”

A püspök két bibliai igével keretezte beszédét: elsőként az evangélikus bibliaolvasó *Útmutató* aznapi igéjét olvasta fel *Máté evangéliumából*, a *Hegyi beszédből*: „Boldogok vagytok, ha énmíattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok.” Fabiny Tamás rámutatott: „Úgy tűnik, boldog ember volt Ordass Lajos. Ugyan mi, evangélikusok nem ismerjük a kanonizálást, és nem avatjuk szentté vagy boldoggá az előttünk jártakat, de mégis, a jézusi értelemben na-

gyon óvatosan »boldog Ordass Lajosról« beszélek, így, idézőjelben. Órá abszolút érvényesek voltak Jézus imént idézett



FOTÓ: IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM PARLAMENTI ÁLLAMTITKÁRSÁG

szavai a *Hegyi beszédből*. Mindenféle rosszszat mondtak róla, üldözték már életében. Többször is félreállították. A legnagyobb fájdalom az volt számára, hogy amikor egy alávaló koncepció per keretében megalázták és elítélték, a saját egyháza is megtagadta, és megfosztották püspöki tisztségétől 1950-ben.”

Ordass Lajos 1956-os visszatérése közel két év kegyelmi időt jelentett. Második félreállítására 1958-ban került sor, rehabilitációja sokat váratott magára. Fabiny Tamás megemlékezett a közelmúltban elhunyt dr. Boleratzky Lóránról, Ordass egykori munkatársáról, aki egyházjogászként is nagyon sokat tett azért, hogy a püspök rehabilitációja megtörténjen.

Az elnök-püspök megnyitó szavait egy tizenhárom perces részlet szakította meg abból a dokumentumfilmből, amelyet Fabiny Tamás 2001-ben, Ordass Lajos születésének századik évfordulóján készített a Duna Televízió számára. Végezetül a püspök elmondta, hogy 2019 novemberében

a németországi Badenban meglátogathatta Ordass Lajos unokaöccsét. Oscar Wolf ekkor nekiajándékozta Ordass Lajos kézírásos prédikációs kötetét, amely a családi archívum tulajdona volt. Ezt a harmincas évekből származó dokumentumot az elnök-püspök az eseményen ünnepélyesen átadta ifj. Zászkaliczky Pálnak, az Ordass Lajos Alapítvány elnökének.

Az alkalmon ezután Völner Pál, az Igazságügyi Minisztérium parlamenti állam-

titkára mondott köszöntőt. „Ordass Lajos Jézus Krisztus tanúja volt. Ez volt a legfontosabb az egész életében. Ha belegondolunk, hogy miként mentette a zsidókat, hogyan állt ki felvidéki magyarokért, kitelepített németekért, azt láthatjuk: mindig az elesettek oldalán állt. Az evangélium után a közösséget szolgáló jogrendet tartotta a legfontosabbnak” – kezdte gondolatait a miniszterhelyettes. Völner Pál rámutatott: „A kommunisták jól tudták: ha megverik a pásztert, szétszéled a nyáj.”

Fényképek, dokumentumok, archív anyagok, ismert és kevésbé ismert illusztrációk teszik különösen is értékesé a tárlat gazdag anyagát. A megnyitó harmadik felszólalójaként Kelemen Gábor, a kiállítás grafikai tervezője, rendezője felhívta a figyelmet: a tablók teljes anyaga megtekinthető a *Vándorkiállítás Ordass Lajos evangélikus püspök tiszteletére* Facebook-oldalról.

■ – STIFNER-KÖHÁTI –  
Forrás: *Evangélikus.hu*

# Egyházunk is megemlékezett a magyar ápolók napjáról

**Magyarországon először emlékezett meg egyházi szervezet a magyar ápolók napjáról. A Dunakeszin, az Életfa Rehabilitációs Intézetben rendezett február 27-i szakmai konferenciára az Evangélikus Hittudományi Egyetemen működő Diakóniai Képzési Központ és a Sztehlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat közös szervezésében került sor. A színvonalas alkalom egyben tisztelés is volt az evangélikus Kossuth Zsuzsannának, Kossuth Lajos húgának, Magyarország első főápolónőjének az emléke előtt – születésének évfordulója, február 19. a magyar ápolók napja.**

A konferencia résztvevőit a dunakeszi intézmény lakói vették gondjukba: névtáblás fiatalok várták őket a bejáratnál, és kísérték a vendégeket a ruhatárba, majd a tornaterembe, a tanácskozás helyszínére. Az értelmi fogyatékos lakók izgatottan és örömmel fogadták azt a mintegy száz főt, akik az ország több pontjáról, állami és egyházi intézményekből, kórházakból, szeretotthonokból, iskolákból érkeztek a konferenciára.

A megjelenteket elsőként Buda Annamária, a Sztehlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat vezetője köszöntötte, majd Kondor Péter diakóniáért felelős püspök vette át a szót. A Déli Evangélikus Egyházkerület lelkészi vezetője elmondta: „A Magyarországi Evangélikus Egyház részéről történelmi jelentőségű ez a konferencia. Egyházunk első ízben csatlakozik a magyar ápolók napjához és a Kossuth Zsuzsanna emlékéhez kapcsolódó konferenciához. Az a szolgálat, az a hivatás, amelyet a diakóniai intézményekben végeznek az ápolók, Sztehlo Gábor evangélikus embermentő lelkész szavaival élve: a kezek evangéliuma.”

A dunakeszi intézmény lelkészének, Chikán Katalinnak az áhítata után a jelenlévők a Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara elnökének videóüzenetét hallgathatták meg. Dr. Balogh Zoltán „igazoltnak” volt távol: üdvözlését Dublínból, egy nemzetközi ápolási konferenciáról küldte. Üzenetében utalt arra, hogy 2020 az ápolók és szülésznők éve, kétszáz éve, 1820-ban született ugyanis Florence Nightingale ápolónő és statisztikus, a modern nővérképzés és betegellátás reformjának elindítója. (Az eseményre hivatalos volt dr. Kásler Miklós professzor, az emberi erőforrások minisztere is, azonban személyesen

nem tudott részt venni a tanácskozáson. Nevében Vizvári László, a minisztérium ápolásügyi és egészségügyi szakképzési osztályának vezetője köszöntötte a konferenciát.)

A megnyitóbeszéd után megható pillanatoknak lehetnek tanúi a jelenlévők: az Életfa Rehabilitációs Intézet lakóinak műsora következett.

A konferencia első előadását és teológiai megalapozását Johann Gyula evan-

tóje és dr. Sandra Sándor nyugalmazott ezredes, főorvos, egyetemi tanár voltak.

Az ápoló-gondozó munkakör egyik velejárójáról, a kiégésről dr. Lukács Hedvig pszichiáter szólt, Juhász Eszter minőségirányítási vezető, a Sztehlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat kistarcsai telephelyének vezetője pedig a demencia és az emberi méltóság kérdését járta körül.

A program záróakkordja pódiumbeszélgetés volt Hajdú Tibor moderátor vezetésével (*képünkön*). Résztvevői Buda Annamária, Herkely Jánosné, a Sarepta Budai Evangélikus Szeretotthon főápolója, Kincse Éva, a dunakeszi Életfa Rehabilitációs Intézet telephelyvezetője, vezető ápoló, Perkó Magda, a Kanizsai Dorottya Egészségügyi Szakképző Iskola és Gimnázium nyugalmazott igazgatója és Nickmann Petronella szülésznő voltak.



FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

gélikus lelkész, a Diakóniai Képzési Központ vezetője tartotta *Tabutémák megjelenése az érzések szintjén a segítő kapcsolatban* címmel.

A délelőtt további részében szakmai előadások hangzottak el az időskori neurológiai degeneratív betegségek jellemzőiről és ápolási feladatairól; az előadók dr. Nagy Zoltán professzor, az Országos Klinikai Idegtudományi Intézet volt veze-

A kérdésekkel, reflexiókkal és közös ebédrel zárult tartalmas eszmecsere Kossuth Zsuzsanna egyik gondolatával foglalhatjuk össze: „Egy legyen bennünk az akarat, felkeresni a szenvedést s enyhíteni azt.” Ezen a találkozón ezt a szándékot érhették tetten a jelenlévők.

■ S.-K. D.

További részletek az [Evangélikus.hu](http://Evangélikus.hu) honlapon olvashatók

# A sokféleség – ajándék

## Bemutatták az Andorka Eszter program pályamunkáit

**Az Evangélikus Hittudományi Egyetem kápolnájában mutatták be február 20-án az Andorka Eszter program pályamunkáit. A 2003 februárjában tragikus körülmények között fiatalon elhunyt evangélikus lelkészről elnevezett program keretében az elmúlt év folyamán huszonhárom pályázatot támogatott a Magyarországi Evangélikus Egyház.**

Az Andorka Eszter programmal a Magyarországi Evangélikus Egyház emléket kíván állítani az evangélikus lelkésznek, aki életét Krisztus követőjeként az elesettek megsegítésének szolgálatába állította. A program célja az olyan kezdeményezésekhez való hozzájárulás, amelyek az Andorka Eszter által mutatott példa folytatásaként az elesettek megsegítését, az előítéletek leküzdését és

riminál, hanem „mindenkit hív, mindenkit befogad”. Fabiny Tamás elmondta: „Andorka Eszter olyan ember volt, akire a »mindnyájan« befogadókészsége volt a jellemző. Mindenféle kirekesztés, feltételeztetés, kizárólagosság ellensége volt.”

Fabiny Tamás – többek között – ezeket idézte Andorka Eszter gondolataiból: „Az ember sokfélesége Isten ajándéka. Mindenképpen áldásnak kell tudnunk az etni-

Down-kóros éppen annyira Isten képeré teremtett ember, mint én vagyok, Isten rá is éppúgy kincset bízott, mint énrám. Sőt: Jézus különösen is jelen van a peremre szorult szegény emberben. Ha gyülekezeteink zárva maradnak a legkisebbek, leleasettebbek előtt, akkor magát Jézust zárjuk ki közösségünkben. Ha egy gyülekezet megnyílik a legszegényebbek felé, rajtuk keresztül Isten gazdagítja a közösséget. [...] Ahhoz, hogy egyházunk és gyülekezeteink lebontsák a kirekesztés falait, és befogadják a romákat, illetve a fogyatékkal élő embereket, alapvető szemléleti váltásra van szükség.”

Az elnök-püspök hangsúlyozta: „Az Andorka Eszter program éppen ezt a szemléletváltást kívánja szolgálni. 2020-ban az úrvacsora évét többek között azért hirdettük meg, hogy ez a befogadás egyértelmű legyen, azaz előítélet és előírások nélkül mindenkit be tudunk fogadni, aki jó szándékkal jön, akinek szüksége van a közösségünkre.”

Az Andorka Eszter program kuratóriumának nevében Kézdy Pál elmondta, hogy 2019-ben huszonhárom pályázatot tudtak közel hétmillió forinttal támogatni. Hozzátette: 2020-ra is kiírták a pályázatot, amely a szervezet honlapján ([Andorkaprogram.lutheran.hu](http://Andorkaprogram.lutheran.hu)) már elérhető. „A pályázat célja az elesettek megsegítése, az előítéletek leküzdése, különösen a hátrányos helyzetű emberek érdekeiben: állami gondozottak, fogyatékkal élők, romák, hajléktalanok, menekültek, beteg és idős emberek” – mondta Kézdy Pál. Előnyt jelent, ha környezetvédelmi témát érint a pályamunka, illetve ha a cél fiatalok bevonásával valósulhat meg.

A rendezvény második felében a 2019. év sikeres pályázóinak beszámolóit hangoztak el. A huszonhárom pályázatban szerepelt többek között az Andorka Eszter Ház szellemiségében megvalósuló lakóközösség bemutatása, számos érzékenyítő és felzárkóztató tábort ismertette, mozgáskorlátozottak személyi segítségét megvalósító kezdeményezés és az utógondozottakkal való kapcsolattartás ismertetése is.

■ – GALAMBOS –



FOTÓ: SOMOGYI ANDRÁS

az egyház aktív társadalmi jelenlétének elősegítését végzik.

Az egyetemi kápolnában megjelenteket Csepregi Zoltán, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektora köszöntötte, majd Fabiny Tamás tartott áhitatot. A Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke beszédében az utolsó vacsora történetének egy szavát – „mindnyájan” (Mt 26,27b) – emelte ki, utalva egyrészt az úrvacsora évré, másrészt arra, hogy Jézus nem személyválogató, nem diszk-

kai és kulturális sokféleséget, még akkor is, ha ezt az áldást a történelemben olyan sokszor átokká tette az emberi bűn. A kiszolgáltatottság semmiképpen sem Isten akarata; mindent meg kell tennünk azért, hogy megelőzzük a fogyatékoságok kialakulását, feladatunk, hogy megteremtsük a sérült emberek esélyegyenlőségének feltételeit az iskolákban, a munkahelyeken és minden más területen. Hinnünk kell azonban, hogy az emberek képességbeli sokfélesége ajándékká lehet számunkra. Egy

# Semmi pánik!

Orosházán tartották a Szélrózsa-előtalálkozót



**Mintegy kétszáz résztvevő gyűlt össze február 29-én az orosházi Székács József Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium épületében, hogy ifjúsági nap keretében „hangolódjon rá” a július közepén Gyulán megrendezendő tizenharmadik Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozóra. Az előtalálkozó a Semmi pánik! – Bizalom Istenben a krízisek és kihívások idején címet kapta.**

Az ország minden tájáról, de főként azért a Déli Evangélikus Egyházkerületből érkezett fiatalokat változatos programkínálat várta Németh Kitti lelkésznek és Nagy Dánielnek, az Evangélikus Hittudományi Egyetem teológushallgatójának a moderálásában. (Ők lesznek egyébként az egyik páros, akik a nyári Szélrózsa nagyszínpadain ellátják majd a „konferanszié” feladatkörét. Az előtalálkozó fő szervezőjeként pedig Szidoly Roland, a Szélrózsa találkozó zenei és programszervezője dolgozott a sikerért.)

A MIND zenekar koncertje után Szent-Réthy Katalin, a békéscsabai evangélikus oktatási intézmény iskolalelkésze tartott áhítatot. A lelkész nő saját félelmeiből kiindulva biztatta a fiatalokat, merjenek szembenézni gyengeségeikkel.

A résztvevőket a nap folyamán különböző workshopok várták, ki-ki az érdeklődésének megfelelően választhatott. Az Odúban ifj. Cserháti Sándor szegedi lelkésszel beszélgethettek az emberi lélek

sötét oldaláról *Pán a vádlottak padján* címmel, illetve részt vehettek a KésZművés-foglalkozáson, amelyet a Magyarországi

Evangélikus Egyház Ararát Teremtés-védelmi Munkacsoport és Munkaága szervezett Koltai Zsuzsa munkaág-koordinátor irányításával. Itt a fiatalok újrahasznosított eszközökből készíthettek használati tárgyakat, illetve ékszereket. A harmadik, *No Para Room* elnevezésű munkacsoportban Vincze Délia lelkész vezetésével zajlott kötetlen beszélgetés, teázás, társasjáték, „lazulás”, *Élő Könyvtár* címmel pedig a Magyarországi Református Egyház Kallódó Ifjúságot Mentő Missziójának munkatársai és korábbi függők osztották meg tapasztalataikat az előtalálkozó fiataljaival.

Az ebédszünetet kerekasztal-beszélgetés követte. Témája a pánik és annak kezelése volt; erről fejtette ki véleményét Schoblocher Barbara, a Blahalouisiana zenekar énekesnője és Hamar János addiktológus. A nap további részében folytatódott a workshopok. A pániksobában Erdélyi Csaba börtönlelkész a rácsok mögötti félelmekről beszélgetett. Volt *Fele sem igaz!* kvíz az Ararát munkacsoport szervezésében, a Szélrózsa sportfelelőse, Schranz Ambrus pedig egy kis mozgásra invitált mindenkit. A találkozó ezután a VoG koncertjével folytatódott, majd Pápai Attila lelkész úti áldásával zárult.

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA



A SZENZÓ FELVÉTELEI

## Nemzeti dal.

Talpra, magyar, <sup>hisz a harag!</sup> ~~nefessz vagy fessz!~~  
 Hisz az ide, ~~nefessz vagy fessz!~~  
 Rabok légyünk vagy szabadok?  
 És a kérdés, valajszóval! —  
 És magyarul ifjú évek  
 Elhűlünk,  
 Elhűsülünk, hogy rabok tovább  
 Nem legyünk.

Rabok vagyunk, ~~nefessz vagy fessz!~~  
 Várházok és vágyaink,  
 Hisz szabadok éltek halál,  
 Kötve a földnek, nem nyugodtak.  
 A magyarok!

Szóval biborogunk ezekben,  
 Hisz az őf, hisz a toll, halál nem mer,  
 Kinek a szabó, vagy a tete,  
 Mint a harc becsület.

Fényesebb a lármával a kard,  
 Jobban íkesíti a kard,  
 És mi még is lármával hordtuk!  
 Ide, velle, régi kardunk!  
 :/

A magyar név magint meg tessék  
 Múlt, régi nagy híreket,  
 Mire a kényes a püszök,  
 Lámogor a szalárátok.  
 :/

Hol fogjunk továbbra,  
 Annyival a leborúlunk,  
 És a dicsőség mellett  
 Monddját el, pent megváltok.  
 :/

1876  
Petőfi Múzeum





# Rabok legyünk vagy szabadok?

Fabiny Tamás püspök  
Északi Egyházkerület

**N**em múlik el március 15. anélkül, hogy elhangozna a *Nemzeti dal* kérdése: „Rabok legyünk vagy szabadok?” Vélhetően csak szép legenda, hogy a forradalom kitörésének napján a Nemzeti Múzeum lépcsőjén maga Petőfi szavalta volna a kétségkívül erre az alkalomra írt mozgósító versét, ám az utókor makacs emlékezetében alighanem örökké így fog élni ez az esemény, azzal a momentummal együtt, hogy a végén már az egész tömeg zúgta a refrént: „Rabok tovább nem leszünk!”

Ezt a helyzetet fordítja visszajára *Kis Magyar Pornográfia* című könyvében Esterházy Péter. A szövegkörnyezet az 1948-as kommunista hatalomátvételt utal, amikor a munkásosztály képviselői közül sokan vezető pozícióba kerültek, továbbá számos jele volt a manipulációnak és a csalásnak.

„Besze János hentes és mészárosnak a legerősebb hangja volt a szerepvivő egyéniségek között. Ha egyszer beszélni kezdett, megdördültek a falak. Kiváló népszónoki erényeit értékesíteni vágyta a Fordulat Éva Intéző Bizottsága, sic!, s evégből azzal bízták meg Besze Jánost, hogy a Nemzeti Múzeum lépcsőjéről szónokoljon a spontánul összegyűlt tömegnek. Besze készséggel vállalkozott is. Felállt a lépcső tetejére – rezes orra messzire piroslott, egyszerű kockás ingét, melyet hétszámra nem vetett le, meg-meglobbantotta a szél –, s kiengedte dörgedelmes hangját. *Akartok-e rabok lenni?* A tömeg nem várta be a mondat végét, hanem egyhangúlag rázúgta: *Akarunk! Akarunk!* A szónoklatnak vége volt.”

Vannak tehát helyzetek, amikor feje tetejére áll a világ. Az idézett paradox elbeszélés arra tanít, hogy lehet olyan „szabadság”, amely inkább fogság, illetve létezik olyan „fogság”, amely valójában szabadság. Az élet számos példát hoz erre a szokatlan helyzetre.

Van tehát olyan rabság, amely szabadságnak látszik. Erről szól Esterházy fanyar szövege. A létező szocializmusban egy időben a hivatalos köszöntés „szabadság, elvtársak!” volt. Egyszer állítólag valaki így válaszolt erre a köszöntésre: „Az kéne, meg sok eső.” Jó, hogy nem csukták érte börtönbe... Ezen túlmenően akkoriban utakat, hidakat és mozikat neveztek el a felszabadulásról – valójában éppen a szabadság hiányzott.

A mai ember is gyakran szembesül a kísértéssel: mindent meg lehet szerezni! Ez a szabadság érzését adja – valójában azonban megköthetőséget jelent, hiszen sokszor a fogyaszt-

tót manipuláló marketingesek vagy éppen divatdiktátorok érdekeit szolgálja. Hasonlóképpen az alkohol és a drog a szabadság érzetét, illúzióját kínálja – valójában sátáni, démonikus fogságot jelentenek. Egy fiatalember a szer hatása alatt madárnak képzelte magát, és a repülés szabadságára vágyva elrugaszkodott a Szabadság híd pilléréről. Összezúzta magát.

S akkor még nem beszéltünk a természet kizsákmányolásáról. A büszke és öntelt ember szabadnak érzi magát, és elpusztítja az őserdőt, halomra lövi a védett madarakat, megfordítaná a folyók irányát, kilyukasztaná az ózonpajzsot. Aztán egyszer csak rádöbben: ott áll végveszélyben, önmaga foglyaként.

Mindezzel szemben ismerünk olyan fogságot, amely valójában szabadság. Ordass Lajos püspök 1948-as bebörtönzése során sajátos napirendet alakított ki, hogy ne bolonduljon meg a magánzárkában. Előbb áhítatot, majd irodalomórát tartott, természetesen önmagának. Majd német-, angol- és svédórát vett, persze csak gondolatban. Ezután sorra látogatta a híveit, szintén csak képzeletben. Érdekes módon egy másik püspök, a református Csiha Kálmán is egészen hasonlólt élt át erdélyi börtönévei alatt. Ő is prédikált – önmagának; szervezett és építkezett – gondolatban; családokat látogattott – képzeletben. *Fény a rácsokon* című könyvében derűsen jegyezte meg, hogy a végén már alig érte utol magát, annyi dolga volt... A börtön mélyén is szabad maradhat az ember.

Rabok legyünk vagy szabadok? A választ nem Besze Jánosra, hanem Ordass Lajosra és Csiha Kálmánra figyelve találjuk meg. A házastárshoz, barátához vagy éppen egy eszméhez való hűségben is a szabadság bontakozhat ki. Ugyanez áll a felekezeti hűsége: ragaszkodom az ősök örökségéhez, igyekszem annak értékeit felszínre hozni, nem pedig a ma kínált olcsó és népszerű árukkal pakolom tele kosaramat a hatalmas vallási szupermarketben.

Mindenekelőtt azonban „1sten rabjai” vagyunk, amely állapotban végtelenül megvalósulhat igazi szabadságunk. Pál apostol így ír: „*Krisztus szabadságra szabadított meg minket, álljatok meg tehát szilárdan, és ne engedjétek magatokat újra a szolgaság igájába fogni.*” (Gal 5,1) Luther, aki bármely állami és vallási tekintélyt képes volt megkérdőjelezni, boldogan vallja, hogy lelkiismerete „a Szentírás foglya”. Ezért lehetett igazán szabad. Jézussal vagy Jézus nélkül – ez a szabadság és szolgaság igazi fokmérője. ■

# Istenélményt adni az óvodában

Vass-Szabó Andrea óvodapedagógus az egymás kincseiből való táplálkozásról

**Sorozatunkban a Magyarországi Evangélikus Egyház intézményeiben szolgálatot végzőket szólaltatjuk meg indíttatásukról, munkájukról, céljaikról. Ez alkalommal Vass-Szabó Andreával, a Szehlo Gábor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium óvodai szakmai vezetőjével, közoktatási szakértővel beszélgettünk.**

– **Az óvodás korosztály mindenre nyitott, eleven. Mit jelent az ön számára óvodásokkal foglalkozni?**

– Valóban, a kicsik mindenre, így a szépre, a jóra és az igazra is nyitottak. Hiszem, hogy azok a hiteles személyek, akik nálunk dolgoznak a szeretetükkel, törődésükkel, empátiájukkal és alázatukkal meg tudják nyitni a jóra és a hitre vezető utat a gyermekek számára. Óvodásaink először érzéseket kapnak, amelyek érlelik a bizalmat, amely később valódi szeretetté áll össze. Vallom, hogy Isten úgy dolgozik bennünk, hogy megadja a vele való kapcsolatot, amelyen keresztül megélhetjük a földi kapcsolataink örömeit is. Ennek a felelősségét és áldását jelenti számomra az óvodásokkal való foglalkozás.

– **Miként jelenik meg a vallásosság az óvodások mindennapjaiban?**

– Kezdetektől igyekszünk képviselni és mindennapjainkban megélni, hogy a vallás nagyon fontos alapot jelent, amely kapaszkodót ad a későbbi életkrízisekben is. Nagy szerencse, hogy nálunk sokan vannak olyanok, akiknek a szülei is aktív evangélikusok. Náluk az imádság valóban a mindennapi kenyér, ami meglátszik a másik emberrel való viselkedésükben, sőt a bűnbánat gyakorlásában is. A kisgyermek ezt hozza magával, látszik rajta az otthon megélt örömhír. Vannak nem evangélikus identitású gyermekeink is: katolikus, református vagy épp kopt keresztény is van közöttük. A szülei fontosnak tartják, hogy keresztény szellemiségben nevelkedjenek. Ők is megtalálják nálunk a helyüket. Egy más kin-

cseiből táplálkozunk. Nem vallásgyakorló szülők gyerekei is járnak hozzánk. Az ő esetükben azt a hangot keressük, amivel be tudjuk őket fogadni, megölelni. Nem szeretnénk „kötelezően téríteni”, hanem meg szeretnénk velük éreztetni, hogy őket is szereti az Isten. Krisztusi szeretettel igyekszünk hívni őket nemcsak az óvodai, hanem a hit közösségébe is. Ebben jelenik meg az óvoda hitet erősítő, egyben missziói küldetése is.

– **Ezek alapján az óvoda valóban a krisztusi szeretetközösséget sugározza...**

– Valljuk, hogy mindannyian a teremtett világ részei vagyunk, ezért igyekszünk mindenkihez úgy viszonyulni, hogy kölcsönösen jó, ha szeretetben együtt vagyunk. Erre a bibliai üzenetre épül minden napunk, és ez megjelenik a gyermekkel való törődésen túl a kollégák egymáshoz viszonyulásában és a szülőkkel való kapcsolatunkban is. Öröm megélni, hogy mi nemcsak a munkánkban vagyunk keresztények, hanem a saját életünkben is. Ez teszi hitelessé szolgálatainkat, és ezáltal érzik a szülők is, hogy nyitott szívvel várjuk őket.

– **Az Evangélikus Hittudományi Egyetem mesterszakos hallgatója. Diplomamunkája szintén a pedagógiához kapcsolódik.**

– Az oktatás és hit kapcsolatára épülő pedagógiai dolgozatomban a tanulás támogatásával foglalkozom. Eddigi munkám tapasztalatai abban erősítettek meg, hogy az embereknek nagyon sokat lehet segíteni a hit által. Keresztényként vallom, hogy nem csukhatjuk magunkra a templomok ajtajait, hanem feladatunk



FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

megéreztetni másokkal is azt a biztonságot és szeretetet, amit Istentől kap minden egyes ember. Ez az óvodásokra is igaz. Úgy látom, hogy az élményközpontú oktatás nagy segítség, vallom, hogy az élménynek nagyon nagy lehetősége van a fiatalok életében, melynek része az istenélmény is. Fontosnak tartom a kooperatív módszerek alkalmazását, a drámapedagógiát, a differenciálást. Ezek a módszerek például arra is alkalmasak, hogy megtanítsuk a gyermekeket bocsánatot kérni.

– **Miért az óvodapedagógiát választotta hivatásának?**

– Édesapám tanár volt, édesanyám gyógypedagógus. Ebben a családi milióban engem is elvarázsolta ez a világ. Mindig is szerettem az embereket, a gyermekekkel könnyen barátkoztam. Négyéves koromban már azt mondtam, hogy óvónéni leszek. Istennek adok hálát, hogy ez a tervem megvalósult. Úgy érzem, hogy az óvónői szolgálat nemcsak a gyermekkel való foglalkozást jelenti, hanem a szülőkkel, kollégáinkkal és önmagunkkal való szüntelen kapcsolatot is. Csoda megélni, hogy itt egymás terheit és örömeit is hordozzuk, hogy mosolyaink közösek, könnycseppjeink együtt csordulnak ki.

■ GALAMBOS ÁDÁM

# A kereszt „extremitása”

Különös és furcsa érzés kerít hatalmába minket, amikor valami elképzelhetetlent vagy felfoghatatlant tapasztalunk. Sokan vágnak az értelem számára nem megragadható élményekre, sokan vágnak a csodára. Nem véletlen, hogy a különféle extremitásoknak, például az extrém sportoknak is a virágkorát éljük. Az ilyen eseményeknek a külső megjelenése, látványa sem épp átlagos, már maga a milió is vonzó, lenyűgöző és szemet gyönyörködtető. Egy-egy igazán kivételes „mutatvány” pedig hetekig, hónapokig kering a világhálón: megosztják, kommentelik és lájkolják, rácsodálkozva az emberfeletti teljesítményre...

Nincs könnyű helyzetben ma sem, aki róla szeretne tanúskodni. Róla, akinek „nem volt szép alakja, amelyben gyönyörködhettünk volna, sem olyan külseje, amiért kedvelhettük volna” (Ézs 53,2b). Mégis, ha van valami, ami igazán extrém, amiről valóban beszélni kell, és amire újra és újra rácsodálkozhatunk, akkor az Krisztus értünk vállalt keresztthalála.

Az extrém olyan dolgot jelöl, ami az ember által megismert vagy megismerhető valóság keretein túlmutat. Az egész Krisztus-esemény ilyen természetű volt. A halhatatlan, láthatatlan és örökkévaló Isten emberi testbe öltözött. Erről Pál apostol énekel a legszebben: „...megüresítette önmagát, szolgálai formát vett fel, emberekhez hasonlónak lett, és emberként élt; megalázta magát, és engedelmes volt mindhalálig, mégpedig a keresztaláig.” (Fil 2,7-8)

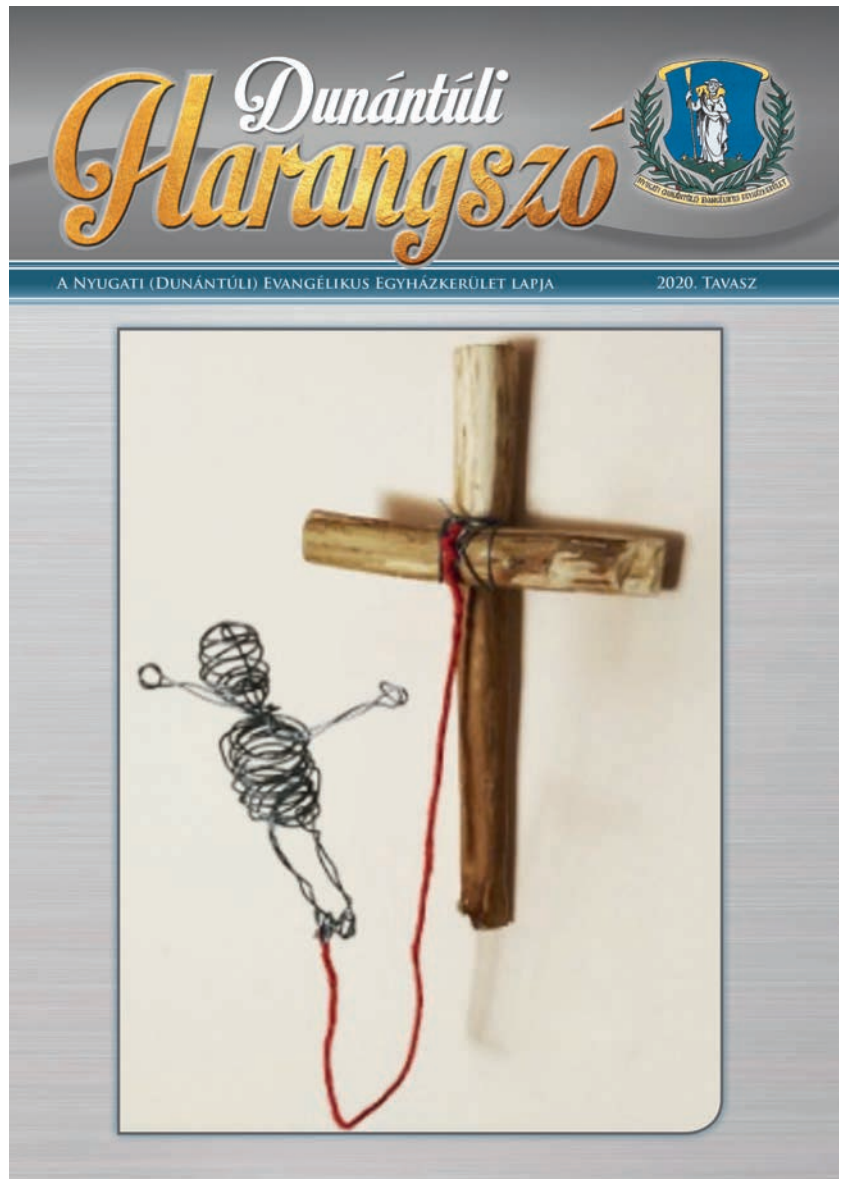
Sokszor olyan magától értődő természetességgel, már-már könnyelműen beszélünk a keresztről. Lerajzoljuk, megfestjük, díszként a nyakunkba akasztjuk. Pedig annak olyan dimenziói vannak, olyan magassága és mélysége, amely egészen döbbenetes. Ez valóban a világot sarkaiból kiforgató esemény, amely az új és egyetlen utat nyitotta meg számunkra a minket féltőn szerető mennyei Atyához, ahogyan Jézus mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csak én általam.” (Jn 14,6)

Az extrém szó mellett fordítható így: „legszélső”. Az Ószövetségben számos ígélet szól arról, hogy a föld legvégső határaiból is összegyűjti Isten az ő népét. E prófécia, akárcsak a többi, Jézus Krisztusban lett „igenné” és „ámenné” (vö. 2Kor 1,20). Jézus valóban mindenkiért elment, mindenkihez lehajolt. A leginkább lenézett és megvetett emberekhez is odalépett. Betért olyan területekre, ahová más be nem tette volna a lábát. Kegyelmének ugyanis nem lehet határt szabni, szeretete és irgalma mérhetetlen. Szent keresztje által tisztázta az Istennel való megromlott viszonyunkat, hogy mi újra átélhessük a mennyei Atyával és egymással való békeséget. Véges emberlétünket magára vette, hogy mi megérezzük a végtelent!

A kereszt egyszerre unikális és univerzális: egyedi, megismételhetetlen, páratlan csoda, ugyanakkor az egész világnak szóló örömmüzenet. Isten ilyen messzire elment, hogy megszabadítson, és maga népévé tegyen minket.

Az extrém végső, legmagasabb minőséget is jelent. Ez viszont csak arra az életre igaz, amely kapcsolatban van mennyei Atyával. Mi Jézus által élhetjük át, hogy milyen jó Isten közelsége.

A kereszt nem a szemet, hanem a szívet gyönyörködteti. „Bár nem tetszik a testednek, üdvösséges a lelkednek” – énekeljük (EÉ 456,2). Jézusnak sem volt könnyű elhordania. Halá-



losan nehéz volt. Extrém! De megtette – értünk, helyettünk és miattunk. „Fel is magasztalta Isten mindenek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névénél nagyobb.” (Fil 2,9)

És ha ma még nem is hallható, és még kevésbé látható, de eljön majd az az idő, amikor minden térd ölelő fog meghajolni, és minden nyelv megvallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére (Fil 2,10-11).

■ WELTLER GÁBOR

Forrás: Dunántúli Harangszó, 2020. tavasz

## Bakonycsérnyei örökségek

A bakonycsérnyei evangélikus gyülekezet első anyakönyve az 1726. évtől íródott. Egyidős a gyülekezettel, valamint az első templommal. A féltve őrzött anyakönyv a felvidéki Nyitra és Trencsén megyei szlovák ajkú lakosságról tanúskodik, amely Bátorkő uraitól és a Zichy gróftól szabad vallásgyakorlást kapott.

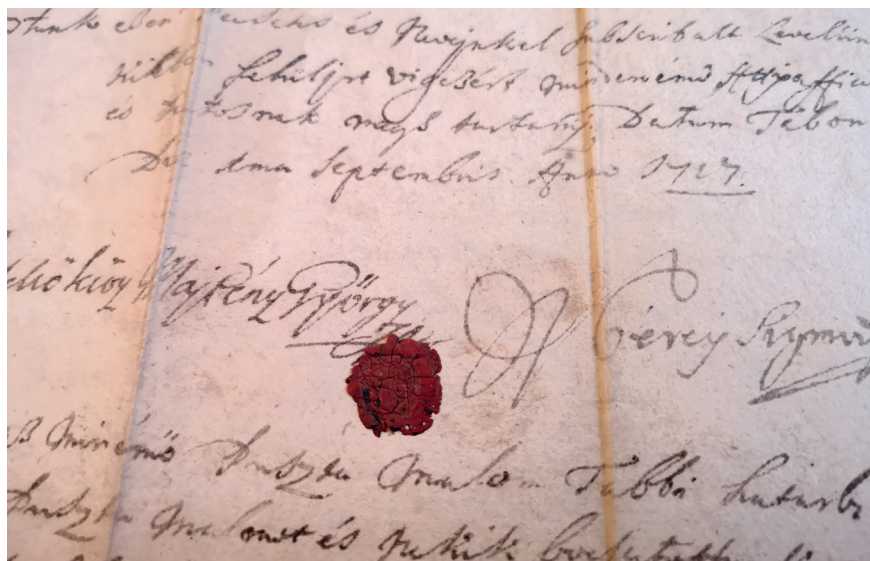
A 292 oldalas dokumentum latin nyelven íródott, az 1726–1815 közötti időszakot öleli át, vegyesen található benne keresztelési, házassági és temetési dokumentáció, így tanúskodik az egykori gyülekezetéről. Gyakoriak ma is a gyülekezetben az akkori időszakban fellelhető Boros, Trenka, Skrabák, Csernyin, Sulák, Radocha, Boleraczkí, Báles, Sloboda, Nochta, Vitek, Horák, Ruzicska családnevek.



A dokumentum átvészelte a történelem viharait. 1862-ben tűzvész pusztított, leégett a templom. Olyan nagy volt a tűz, hogy a harangok is megolvadtak, az anyakönyveket azonban sikerült kimenteni. A szóban forgó első anyakönyv restaurálása 2016-ban fejeződött be, a munkát a budapesti Archív Art Könyvrestaurátor Műhely Kft. végezte el.

A gyülekezet másik ékessége a szószékoltár, amelyet 1907-ben ezerkilencszáz koronáért vásárolt meg a gyülekezet. Réty és Benedek budapesti oltárkészítő mesterek munkája. Az oltár különlegessége a kétoldalt elhelyezkedő két fogadalmi angyal, amelyek utólag kerültek a helyükre. Az első világháborúba menő katonák megfogadták, hogy ha túlélik a háborút, a templom oltárára őrzőangyalokat állíttatnak.

■ SZARKA ÉVA lelkész (Bakonycsérnye)



## Egy „szállólevél” története

Mielőtt fényt derítenék a képen látható „szállólevél” tartalmára, valamint a tabi evangélikus gyülekezethez kötődő szoros kapcsolatára, hadd osszak meg olvasóinkkal néhány rövid, de fontos információt Tab városának történetével kapcsolatban.

Tab a Balatontól délre, Külső-Somogy északkeleti részén, a Kis-Koppány patak mentén fekvő város. Régóta lakott hely. 1598-ban Nádasdy Ferenc birtoka volt. A 17. század első évtizedeiből már ismert református gyülekezete, amely a kiskomáromi esperességhez tartozott. A falu a török hódoltság alatt (1660 után) elpusztult, majd a 18. században újraépült. Az új, különböző nemzetiségű lakók nemcsak gyülekezetet, hanem virágzó községet is alapítottak, amely később mezővárossá, járási székhellyé, majd a mai várossá fejlődött.

A letelepülők között – amint Szita László könyvében olvasható – „valójában a szlovákok voltak az elsők 1712-ben, de ugyanezen év végén magyar jobbágyok is kaptak területeket. A németek később kerültek Tolna megyéből szekunder telepésként, az ottani lutheránus hesseni telepítési csoportból Tabra”.

A tabi evangélikus gyülekezet alapítására vonatkozó okmányok nem állnak rendelkezésünkre. A legrégebbi iratok 1840-ben elégték, ezért nem állapítható meg a gyülekezet keletkezésének pontos ideje sem. Más forrás szerint már 1713-ban található evangélikus vallású telepések Tabon, akik anyanyelvüket tekintve tótok, németek és közéjük vegyült magyarok voltak.

Óriás léptekkel meg is érkezünk a címben említett, a képen látható hagyatékhoz, hiszen hitelesebb adatokhoz jutunk abból az 1717-ben kelt „szállólevél”-ből, amelyben Kesellőkőy Maythény György és Mérey Zsigmond földbirtokosok Tab- és Csabapusztáikat adták a letelepülő evangélikus híveknek, hogy a maguk vallása szerint való prédikátorukat is magukkal hozhassák Trencsén és Nyitra vármegyéből. Ez alátámasztja, hogy a tabi evangélikusok ősei tót (szlovák) anyanyelvűek voltak, akik a felső-magyarországi tót (szlovák) községekből települtek erre a vidékre valamilyen okból (valószínűleg vallásüldözés miatt) a 18. század elején. Az egyháztörténetesek is 1717-re teszik a gyülekezet keletkezésének évét.

Első lelki vezetőire több forrás utal. Payr Sándor a győri esperesség 1725. évi névtárából idézve Velits Péter mellett – aki a tótok papja volt – Schiegler Józsefet említi, aki a németek papja lehetett („Tabiensis, in comitatu Somogyiensi, Past. Petrus Velics. Joseph. Schiegler”). Velits Péter korábban dabronyi tanító (1706), majd oroslányi lelkész (1711) volt, akit 1718-ban hívtak meg lelkészüknek a tabi tótok, s aki 1730-ban bekövetkezett haláláig működött Tabon.

Az említett „szállólevél” megtekinthető eredeti és másolat formájában is. Az egyiket a Somogy Megyei Levéltár őrzi, míg a másik a tabi egyházközség levéltárában található.

■ ARATÓ LÓRÁND lelkész

(Tab és Környéke Evangélikus Egyházközség)

# Mit jelent nekem a böjt, a húsvét?

Sopronra jó szívvel lehet mondani, hogy evangélikus iskolaváros: háromtól tizennyolc éves korig tudnak a gyerekek az egyház keretében nevelődni, több mint ezer diák és száznál több tanár van az óvodában, általános iskolában és a két gimnáziumban. Természetes hát, hogy hozzájuk, a soproni iskolák tagjaihoz fordultam, tőlük kérdeztem [a Dunántúli Harangszó szerkesztőjéről van szó – a szerk.]: a tanárok és a diákok hogyan élik meg a böjt és a húsvét idejét? A kérésre két hitvallás érkezett, egy gimnazista leányé és egy általános iskolai tanítónőé. A diák gondolatait olvashatják.

Tavaly a böjti időszak alatt anyukámmal elhatároztuk, hogy nem eszünk semmilyen csokit, sütit vagy édességet. Azt gondoltuk, hogy ilyen ügye csinálunk gyakran, és mi lenne erre jobb alkalom, mint a böjt? De nem volt könnyű végigcsinálni, néha nem is tudtam ellenállni a nagymamám vasárnapi sütijeinek. Szerintem nem baj, hogy nem sikerült teljesen betartanom a „szabályokat”, de megpróbáltam, volt bennem egy elhatározás, amit nem adtam fel.

A böjt is erről szól, hogy képesek legyünk lemondani egy olyan dologról, amit természetesnek gondolunk, de igazából nincs is rá szükségünk. Szerintem idén is megpróbálkozom ezzel a kihívással, mert ez segít, hogy arra tudjak koncentrálni, ami igazán fontos. Ilyen például az Istennel való kapcsolatom is.

Úgy gondolom, hogy nekem jó kapcsolatom van vele, de a böjt és a húsvét az az időszak, amikor még jobban elmélyíthe-



tem ezt. Nekem nagy élmény volt az is, amikor először voltam hajnali istentiszteleten húsvétkor. Egészen különös érzés volt teljes sötétségben ülni a templomban, miközben sokan még otthon aludtak. Szinte észre se vettem azt sem, hogy pontosan mikor világosodott ki. Jó volt ott lenni, jó volt átélni ezt az érzést, megtapasztalni ezt a közösséget.

■ VARGA LILI diák

(Eötvös József Evangélikus Gimnázium,  
Egészségügyi és Művészeti Szakgimnázium)  
Forrás: Dunántúli Harangszó, 2020. tavasz

## Ébred a természet



Forrás: Balog Eszter  
evangélikus lelkész Facebook-oldala

# Három nyelv, egy egyház... és egy nemzet?

**A tragikus trianoni békediktátum századik évfordulóján minden bizonnyal sokszor el fog hangozni a történetietlen, de mindenkit foglalkoztató kérdés: „Lehetett volna másként?” A nemzetiségek szerepe az első helyen fog előkerülni ebben a vitában, amelyből az 1848–49-es forradalom és szabadságharc sem maradhat majd ki. A szabadságharc történelmünk első olyan eseménye volt, amikor a Magyar Királyság honpolgárai nemzetiségi hovatartozásuk miatt fordultak egymás ellen, és követtek el akár véres atrocitásokat is. Valóban olyan fordulópontra volt 1848–49, ahonnan szükségszerűen vezetett az út hetvenegy évvel később Trianonhoz? A háromnemzetiségű evangélikusság története árnyalja a lehetséges válaszokat.**

1847-ben azt írta az evangélikusokról a korszak legkiválóbb statisztikusa, Fényes Elek, hogy héttizenkettő (ötvennyolc százalék) szlovák. A „tót egyház” elnevezést nemcsak ezért kapták meg gyakran az evangélikusok 1848 előtt, hanem azért is, mert a kibontakozó szlovák nyelvi-kulturális-nemzetiségi mozgalom vezetői szinte kivétel nélkül evangélikusok voltak. Sőt nemcsak evangélikusok, hanem evangélikus lelkészek, tanítók, professzorok.

## Forradalom törvényes keretek között

A második legnépesebb etnikai csoport az evangélikus egyházon belül nem a magyar, hanem a német volt. Nemzeti szabadságharcunkat a kortársak – és még inkább az utókor – sommás véleménye szerint éppen a „németek” ellen vívtuk. A Habsburg-ellenesség és németellenesség elég gyakran keveredett össze az emberek, a politikusok, szegényszemre időnként még az elfogult történészek fejében is.

A Batthyány-kormány elsősorban a „pánszláv” veszélytől tartott. Első ülésének első napirendi pontja 1848. április 12-én így szólt: „Selmeczbánya város polgármestere jelenti, hogy a tót ajkú, leginkább evangelica vallású lakosok, különösen pedig némely tanuló ifjak a horvát és szerb tanulókkal egyetértve, sőt az orosz kormány tudtával, a magyarok elleni lázadásra dolgoznak.” A kormányülésen nem esett róla szó, de nyilvánvaló tény volt, hogy a selmeci líceum felügye-

letét az ottani lelkész, Szeberényi János látja el, aki egyben a bányai egyházkerületnek a püspöke is volt.

sággá. A Szlovák Nemzeti Tanács vezetői, miután követeléseiket elutasították, Prágában, Zágrábban, Bécsben kerestek segítséget céljaik elérésére. 1848 szeptember végén a Szlovák Nemzeti Tanács által szervezett háromszáz fős önkéntes csapat tört be az országba, vezetőik között volt Josef Hurban miavai evangélikus lelkész is. A várt tömegfelkelés azonban elmaradt, a szlovák evangélikus falvak nem csatlakoztak a „szlovák légióhoz”, a támadókat tíz napon belül kiűzték az országból. 1848 őszére a döntő többségében szlovákokból és németekből álló



Népgyűlés a Magyar Nemzeti Múzeum előtt, 1848. március 15.

A „német veszély”, azaz a Béccsel való konfrontáció elkerülése érdekében a hatalomra került szabadelvű politikai elit kényesen ügyelt arra, hogy a forradalom törvényes keretek között folyjon le. Bármily paradoxon is a „törvényes forradalom”, ez a politika fél évig sikeres volt. 1848 szeptemberétől vált nyilvánvalóvá, hogy a közvetlen fegyveres összetűzés elkerülhetetlen. A rettegett „pánszláv felkelés” is ekkorra vált való-

evangélikus egyház ideális ellenségképpé válhatott volna.

Tudjuk, hogy nem így történt. A szabadságharc politikai vezetője Kossuth Lajos, első számú katonai irányítója Görgey Artúr, leghatásosabb propagálója pedig Petőfi Sándor volt – születésüktől kezdve haláluk pillanatáig mindannyian evangélikusok. Az evangélikus egyházon belül is – amennyire ez az adatokból megismerhető, mert természetesen

közvélemény-kutatást akkoriban nem tartottak – többségben voltak azok, akik támogatták a szabadságharcot.

## A polgári jogrend védelmében

Az egyház vezetői, lelkészei és tagjai számára a forradalom után kialakult polgári jogrend olyan vívmányokat hozott, amelyekért évszázadok óta küzdöttek. Az 1848. évi XX. törvénycikk mondta ki a bevett felekezetek teljes egyenlőségét és viszonyosságát. Az ország többsége számára a vallásegyenlőségnek is többet jelentett a jobbágyság eltörlése, a polgári jogegyenlőség kivívása.

Úgy vélem, biztosan állíthatjuk, hogy a zsellérsorból származó bányakerületi püspök, Szeberényi János nemcsak a politikai divat vagy a „haladás” szelleme miatt gondolta, hogy a jobbágyság eltörlése valóban megkönnyíti a földesúri terhek-től megszabaduló parasztság sorsát. Pedig „igaz szlovák” volt, az 1840-es években a magyarosítást szorgalmazó egyetemes felügyelővel is összekülönbözött, egyaránt támogatta a magyar és a szlovák önképzőkört a selmeci líceumban, és élete végéig nem tanult meg magyarul.

Azok a nyitrai, turóci, árvai lelkészek, akik a hegyek között megbúvó, apró és szegény evangélikus falvakban szolgáltak, szintén átérezhették, hogy a forradalom vívmányainak fenntartása szolgálhatja igazán a rájuk bízottak érdekeit – ezért is csatlakoztak oly kevesen a szlovák felkeléshez. „Hogy Hurbannak bűnös terveit hajótörést szenvedtek, leginkább ama vidékek lelkészeinek és gyülekezeteinek köszönhetni, kik erélyesen terveinek hiúsításán működtek. Ámbár e gyülekezetek már évek óta alattomban egy egyetemes felkelésre előkészítették, mégis Hurban csatlakozott, ha általános rokonszenvre számított” – számolt be Kossuthnak Stromszky Sámuel, a szlovák felkelésben leginkább érintett terület, a dunáninneri egyházkerület püspöke.

A német nyelvű evangélikusok között egy csoport volt, amely egyértelműen szembehelyezkedett a magyar kormánnyal: az erdélyi szászok. A hagyományokban és egyházszerkezeteiben is teljesen különálló szász evangélikus egyház számára Erdély uniója, a középkori eredetű kiváltságok megszűnése az eljelentéktelenedés kockázatát hordozta magában. A magyarországi evangéliku-



FOTÓ: WIKIPÉDIA

Talpra magyar! – Bellony László festménye

sok között is fel-felbukkant a németellenesség – a soproni líceum diákjai a német társaság eltörlését követelték. A tanárokból és az egyházvezetőségekben volt annyi bölcsesség, hogy a kérést visszautasítsák.

A szabadságharcot leghatékonyabban támogató evangélikus lelkész is német volt: August Gottlieb Wimmer Felsőlőről, a mai Burgenlandból. Ő angol kapcsolatai révén 1848-ig Bibliákat, a szabadságharc idején pedig puskákat csempészett be az országba. Vas megye déli részén ütőképes csapatot formált a nemzetőrségből, ami csak nagyon keveseknek sikerült az országban. Éppoly szigorúan tanította be és vezette csapatait, amilyen szigorúan fegyelmezte gyülekezetét, vagy képviselte az evangélium tanítását akár egyházi előjáróival szemben is. Wimmer németül beszélt, írt, prédikált, szolgált egész életében. A szabadságharc leverése után menekülnie kellett, életét brémai lelkészként fejezte be.

## Közösséget éreztek az országgal

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc nemzeti és nem felekezeti ügy volt. De mit jelentett ez a nemzet, ha magyarul nem is tudó, egyszerű emberek, lelkészek, püspökök harcoltak érte, adták szabadságukat vagy akár életüket az ügyért? Rázga Pál, az 1849-ben kivégzett evangélikus lelkész is jobban beszélt né-

metül és szlovákul, mint magyarul. Nehéz ezt a nemzetfogalmat ma, száz évvel a történeti Magyarország felbomlása után megértenünk. Nagyon fontos volt az anyanyelv már a 19. században is, nemzeti irodalmunk – ahogyan a szlovák, a szerb, a horvát, a román – ekkor alakult ki. A nyelv azonban nem volt kizárólagos a nemzettudat meghatározásában: szlovákul vagy németül beszélő, érző, gondolkodó emberek is közösséget éreztek azzal az országgal, ahol őseik is éltek. Tömegek gondolkodtak úgy magukról a 19. század második felében is, hogy ők szlovákul, németül beszélő magyarok.

A 19. század második felében ezt egyre kevésbé tolerálták. A magukat igazi hazafiaknak tartók rendszeresen osztogatták a „pánszláv” címkét azoknak, akik sokat tettek ugyan hazájukért, de nyelvükhöz, kultúrájukhoz ragaszkodtak. Tagadhatatlan persze, hogy voltak olyanok is, akik a nemzetálmokból végül nemzetállamokat hoztak létre Trianon után.

Március 15-én és majd június 4-én gondoljunk arra is, hogy Trianon nem magyarul beszélő magyarokat is elszakított gyökereiktől, addigi identitásuktól. Nemzetünkhöz tartoztak ők is, hiányukat máig érezzük – különösen valaha háromnyelvű evangélikus egyházunkban.

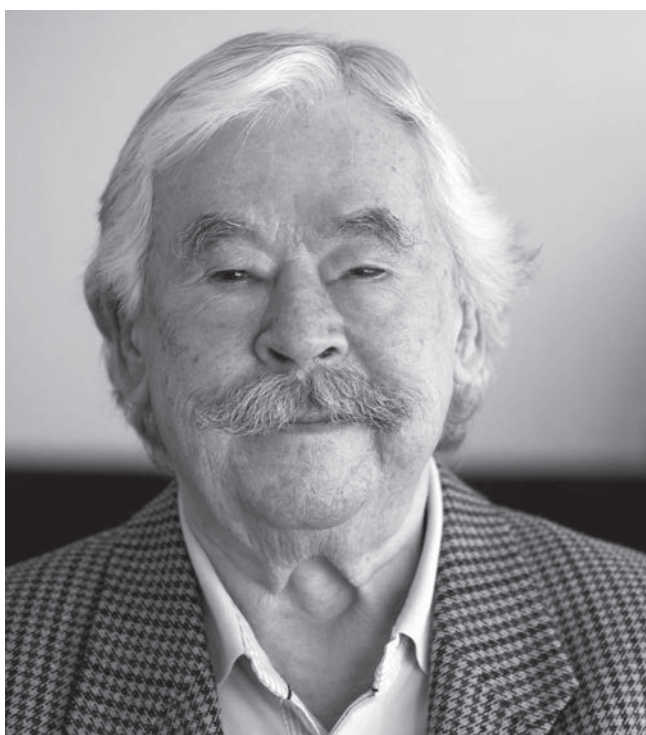
■ KERTÉSZ BOTOND

A szerző történész, az Evangélikus Országos Múzeum tudományos főmunkatársa

# Csukás István füveskönyve

Egy el nem készült interjú margójára

**B**evalloztan Süsü-rajongó vagyok. A telefonom háttérképeként is Süsüt állítottam be. Amikor a tavaly tavaszi könyvfesztiválon egy dedikálás alkalmával megmutattam ezt Csukás Istvánnak, jött derült rajta. Azt mondta, még egy ilyen bolondot ismer – persze szebb szavakkal fejezte ezt ki –, csak a másik illetőnek a csengőhangja a Süsü-nóta. Büszke voltam a szavaira.



FOTÓ: MOHAI BALÁZS / MTI

Pár perces találkozásunkkor interjút kértem tőle az *Evangelikus Élet* számára. Örömmel mondott igent, de néhány hónap türelmet kért, ugyanis épp nagy munkában volt: a televízió felkérésére a Süsü-mesék folytatását írta. Izgatottan gondoltam az előttem álló beszélgetésre, de végül az interjút már nem tudtam elkészíteni, mert a nagy mesélő február 24-én (szökőnapon!) örökre letette a tollat.

A Teremtő által kiválasztott, sok talentummal megáldott embertől búcsúzunk. Szerethető mesehőseinek történeteinek már eddig is generációk nőttek fel, anyanyelvi bravúrait, humoros mondatait ezután is bizonyára sokak őrzik, idézik majd. Írásai – versek vagy prózai művek egyaránt – emberségre, egymás iránti tiszteletre és elfogadásra, az élet szeretetére tanítanak. Meséiben soha nem jelenik meg az erőszak.

A számos díjban és elismerésben részesült református íróra, költőre emlékezve korábban megjelent interjúból válogattam egy csokorralalót.

„Az anyanyelv édes hatalma fiává avatott. Nincs nagyobb, édesebb hatalom! Nincs nagyobb kötődés, és nincs nagyobb biztonság. Jöhet a világ ellenem! Jön is, de bátran állom a vihart, mert a világ iszonyú zsvijában van egy varázsígem, az anyanyelv. Segít megfejteni a titkokat, a világ titkát, segít meghódítani a világ lakható részét. Mindenünk a nyelv! Benne van a látható és nem látható, a valóságos és a misztikus.”

✱

„A gyerekek fantasztikusak, olyan agyuk van, hogy az ember maga is felfrissül a társaságukban.”

✱

„Mikor gyerekeknek írok, akkor én is kicsit gyerek leszek. Jó értelemben, tehát nyitottabb leszek: kitágul a világ, lehullnak rólam a hétköznapi vicik-vacak gondok.”

✱

„Szó szerinti értelemben nem vagyok gyakorlóan valóságos, ami nem jelenti azt, hogy ne lennék mindenkor, mindennap az, amíg csak élek. Azt hiszem, művész, költő nem is lehet másképpen, hiszen mi részt veszünk a teremtésben, gyerekesen szólva: versenyben vagyunk a legnagyobb Teremtővel, újra kell teremtenünk a világot, amely velünk mindig újrateremtődik.”

✱

„Szelíden is lehet nagyon erősnek lenni. A feltétlen szelídség, a humor, az önirónia esetleg erőssé tesz.”

✱

„A szabadságöszton a gondolkodásnál kezdődik: amíg szabadon gondolkodom, addig szabad is vagyok. Ha belül szabad vagyok, nincs az a hatalom, ami rám telepedhet. [...] Ma már sok ember nem is keresi a belső szabadságot, már gyerekkorukban ellustulnak, mert elzárják előlük az utat, illetve külső impulzusok szerint élnek az életüket. A kamasz nagyon jó szimattal küzd azért a szabadságért, ami mindenkinek jár. Meg kell maradni ezen az úton. A tévelygések sem feleslegesek: nem lehet, nem kell mindent megúszni.”

✱

„Annak idején valaki mondta, hogy túl derűsek a meséim. Mondtam, olyan nincs, hogy túl derűs, mert abból nem lehet elég. Mint ahogy a szeretetben sem lehet túlzásba esni. Ezt pedig a meseirodalomban azért használnom tudatosan, mert arra gondolok, a gyerekekbe hat éves korukig legalább annyi életörömet, derűt kell belegyömöszölni, amennyivel kibírják hetvenéves korukig.”

✱

„Humor kell az élethez. Akinek nincs humora, megkeseredik. Rövid az élet. Nagy pazarlásnak tartom a haragot.”

■ – BODAZS –





# Szagrális és deszakralizált terek

Schneller István  
a modern kor templomairól

**„A templom a gyülekezetre rezonáló membrán. Az azt létrehozó közösséggel él együtt” – olvasható Schneller István építészek a Modern szagrális épületek című, tavaly megjelent könyvében. A teológusi végzettséget is szerzett nyugalmazott egyetemi tanár e kötetében arra keresi a kultúris és teológiatörténeti válaszokat, hogy milyen hatások állnak a modern templomépítészet mögött. Meglátása szerint a mai szagrális épületek szigetek tudnak lenni a profán világi épületek tengerében, ugyanakkor ezek a szigetek a gyülekezetek aktivitása által oázissá is válhatnak.**

– Könyvében keresztény templomokat, kápolnákat vizsgál. Miért csak azokat?

– Egyrészt a saját korlátom miatt: nincsen széles rátekintésem se a kortárs zsinagógaépítészetre, se a mecsetépítészetre. A másik okom, hogy az a fajta robbanásszerű változás, amely a formákat illetően a templomépítészetben megszületett, csak a nyugati kereszténységben jöhe-

tett létre. A keleti kereszténységben, de a buddhizmusban és a hinduizmusban is inkább érzékelhető az ősi formákhoz való erős ragaszkodás. Egy modern pravoszláv templomban is ugyanannak a térosztásnak, kupolának, ikonosztáznak kell lennie, ami korábban a keleti ortodox egyházban kialakult. Ettől nem térnek el még akkor sem, ha magát a templomot vasbetonból készítik.

– Kötetének címében a „modern” hogyan értelmezhető?

– Adhattam volna a „kortárs” címet is, de az nagyon megtévesztő lett volna, ugyanis van, aki azon az utolsó tíz évet érti csupán. Kötetemben az 1918–2018 közötti száz évet vizsgálom. A kormeghatározásnak szakmai okai vannak: az első világháború végéhez köthető a modernitás művészetének a megszületése. Természetesen voltak ennek előzményei, de ekkor érte el az egyházakat az a reformszellem, amelynek a következményeként megengedték, eltűrték vagy egyes esetben kimondottan elvárták, hogy a templomépítészet az adott kor nyelvén szólaljon meg. Ettől az időponttól kezdve minden felekezetenél elindult egy folyamat: a történelmi stílusokat már nem másolták, csak egyes szimbólumaikat használták emlékeztetőül.

– Mi jellemezte a szorosan ezt megelőző templomépítészetet?

– Addig különböző egyházi rendelkezések ha kifejezetten nem tiltották is az újítást, inkább a neogótikus, neoromán vagy historizáló stílust preferálták. Olyannyira, hogy ez a szemlélet nálunk, Magyarországon még a múlt század harmincas éveiben is érezhető volt. Ezt látjuk a jáki templomnak a budapesti Lehel téren található másolatán [*Árpád-házi Szent Margit-plébániatemplom – a szerk.*] vagy a Móricz Zsigmond körtér mellett, a Villányi úton álló neobarokk ciszterci templomnál [*Szent Imre-plébániatemplom*] is.

– Mi a változás, az új stílus fő oka?

– Természetesen a modern építészet általános térhódítása az egyik ok. Sokan azt állítják, hogy azért változott meg a katolikus templom kialakítása, mert a második vatikáni zsinat megváltoztatta a mise formáját. Mások azt mondják, hogy magát a zsinatot is előkészítette a modern templomépítészet. Magam azt gondolom, hogy ezek a törekvések kölcsönösen hatottak egymásra. „A templom nem liturgiagép” – fogalmazott Rudolf Schwarz német katolikus építész [1897–1961]. Az természetes, hogy egy templomnak ki kell szolgálnia a liturgiát, de nem lehet levezetni a liturgiából az alakját, a formáját, a terét. Ilyen értelemben a templomépítészetnek nagy az építészeti szabadságfoka. Ez művészi, alkotói szabadságot jelent, ami ha sikeresen találkozik a gyülekezet és a lelkész akaratával, akkor létre tud jönni egy olyan mű, amely elősegítheti és felfokozhatja azt az atmoszférát, amit egy istentiszteletnek kellene nyújtania. ►

– **A modern templomok sok szempontból nem vagy csak a jelzesszerűen követik a korábbi templomok szimbólumrendszeit.**

– Ahhoz képest, hogy az új templomok formabontók, mégis megőriznek valamit a szimbolikából. Az egyik templomnak például kehelyhez hasonló az alaprajza. Le Corbusier Ronchampban található kápolnája [Magasságos Miasszonyunk-kápolna; Franciaország] hajóra emlékeztet. A finnországi Tampere város evangélikus templomának mennyezete – amely a kötet borítóján is szerepel – pedig halat szimbolizál.

– **Miként lehet a modern templomokat csoportosítani?**

– Vannak mennyiségi és minőségi szempontok. Mennyiségi szempontból a legnagyobb templomépítési bumm a modern templomokat megelőzően a 19. században zajlott. Már közvetlenül az ipari forradalom után hatalmas volt az urbanizáció. A városok népességszáma a 19. században tovább duzzadt. Ekkor nagyon sok templom épült, mert igény volt rá. Az első világháború után, ha nem is városba áramlás, inkább városba menekülés volt tapasztalható. Magyarországon is – legfőképpen Trianon miatt – nagyon sokan költöztek városokba. Ekkor már inkább az elővárosok, lakótelepek speciális igényeihez kezdett alkalmazkodni a templomépítéssel, hiszen a történelmi városok területein már megvoltak a régi templomok. Az újonnan keletkező városnegyedekben, speciális intézményekben, kórházakban, egyetemeken, nemzetközi intézményekben kellett új stílusú templomokat vagy meditációs termeket létesíteni. Így rendkívül sokféle forma jött létre.

– **Mi jellemzi általánosan a modern templomokat?**

– A modern templomok általában sokkal kisebbek, mint a történelmi székesegyházak. Nagyon ritka az a modern szakrális épület, ami több ezer fő befogadására alkalmas. Ma már nincs erre igény, sajnos nem tudjuk megtölteni a nagy templomokat. Az újonnan létrejövő városnegyedek gyülekezetei is általában kisebbek, mint a régieké, ezért azokhoz idomultak a templomok méretei. Sok a csendkápolna, ökumenikus kápolna, autópálya melletti kápolna, valamint a városi kis templom. Legfőbb közös jellemzőjük, hogy elődeikhez képest jóval letisztultabbak, és építésetileg többnyire a fény kap főszerepet bennük. Ki kell emelni, hogy a modern építészet egyik úttörő ága a szerzetesi épí-

tészet. Ők fel voltak vértvezve tudással és művészeti ismerettel, másrészt nyitottak voltak az újra.

– **A kötetből több jó példát is megismerhetünk a csendkápolnára. Ilyen a finn főváros, Helsinki egyik legforgalmasabb terén 2012-ben evangélikus kezdeményezésre felépült ökumenikus kápolna. Építetői nyüzsgő környezetbe helyeztek el egy olyan helyiséget, amely a csendről szól.**

– Ez az ökumenikusnak nevezhető kápolna provokatív épület. Célja, hogy a városi mozgásból kimozdítsa, elcsendesítse az embereket. Ez mintegy válasz is lehet a szekularizációra, mutatva, hogy más alternatíva is van. Belső terében kevés hagyományos szimbólum van, így talán senkit nem zavar, ha bemegy tíz-tizenöt percre imádkozni.



FOTÓK: MAGYARI MÁRTON

– **„A templomnak egyszerre kell képviselnie a kortárs jelen idejű építészetet és a tradíciót” – fogalmaz kötetében. Miként valósítható ez meg?**

– Johann Baptist Metz, korunk egyik legnagyobb katolikus teológusa [1928–2019] mondta, hogy az egyháznak az egyik legfontosabb feladata az emlékeztetés, a folytonosság őrzése. Metz úgy fogalmazott, hogy a keresztény egyháznak „elefántemlékezete” van. A tradícióhoz sokféle módon lehet kötődni. Lehet ismételtetni a korábbi történelmi korok stílusait. Ezt még a meghatározó építész, Ybl Miklós is megtette a budapesti Bakáts téri temploma [Assisi Szent Ferenc-plébániatemplom] esetében. Ugyanezt a törekvést látjuk a Szilágyi Dezső téri református templomnál is, ami a gótikát megidéző neogótikus épü-

let lett. Ugyanakkor rejtettebben is lehet kötődni a tradícióhoz. Ezt teszi a modern művészet – és ebbe a zenét, a képzőművészetet, a szobrászatot és az építészetet is beleértem –, mert bár fölrobbantja a hagyományos formát, de valamilyen módon mégiscsak kötődik a tradícióhoz.

– **A tradíció megkérdőjelezése is lehet a tradícióhoz kötődés jele. Előfordulhat, hogy ezáltal olyan rétegek kerülnek le, amelyek mélyebb vagy elfeledett jelentésrétegeknek adnak utat.**

– Pontosan! Egy mesterem, Tábor Béla [író, műfordító, filozófus; 1907–1992 – a szerk.] azt mondta, a modern művészet lerombolja a hamis emlékezést, hogy eltakarítsa az útból a felejtés rétegeit. Az emlékezés valóban fontos, de ha ma elkezdünk neogótikus templomokat építeni vagy előző korok stílusát másoló szobrokat

készíteni, akkor tulajdonképpen az emlékezés helyett egy holt szimbólumrendszert alkotunk. Ahhoz, hogy újra eleven legyen ez a szimbólumrendszer, arra van szükség, hogy az „á emlékezést” elfelejtsük. Így tud az igazi emlékezés előtörni.

– **Ön kritikával él a szekularizációval kapcsolatban. Ha az új városi központokra gondolunk, akkor ott valóban nem a templomok kapnak helyet.**

– Egy tanulmány szerint az első felhőkarcoló megszületése mögött az az ideológia állt, hogy meg kell építeni az új világ katedrálisát. Amerikában nem volt gótikus székesegyház, így a biznissz katedrális lett a kor szimbóluma.

– **Korunk a fogyasztás „templomait” építi. Miként manipulálnak minket a szakrális épületek szimbolikájával?**

– Hankiss Elemér által idézett szerző szerint a plázákban fekete mise folyik. Ezt Gruen-hatásnak nevezik, amely Victor Gruen [1903–1980] bécsi származású, a vészkorszak idején Amerikába kivándorolt építészről kapta a nevét. Ő találta ki a bevásárlóközpontot és a gyalogosövezeteket. Vissza akarta idézni az egykori Bécs nyüzsgő forgatagait, ezért műtereket és műutczákat talált ki. A bevásárlóközpontokban egyfajta átváltoztatási kísérlet folyik. A céltudatos vásárló átalakul impulzív vásárlóvá. Vagyis bár valamilyen célból megy oda, útja során annyi inger éri, hogy közben számos, egyébként felesleges tárgyat is megnéz, majd megvásárol. A bevásárlóközpontok ilyen értelemben mindenképpen élnek a szakrális létesítmények felemelő hatásával. Tudatosan használják a fényeket, a csillogást, az állandó hőmérsékletet. Ezek mind azt szolgálják, hogy a vásárló emelkedett állapotban érezze magát. A plázákban úgy manipulálnak, hogy átalakítsák a világszemléletet, és élményvásárlóvá varázsolják azt, aki céltudatos vásárlóként érkezett.

– Ezáltal a szakrális szimbólumok profanizálódnak, és manipulatív eszközökké válnak. Ez egyben jele lehet a kereszténység térszűkítésének is. Mivel tud a templomépítészet ez ellen tenni?

– Arányait tekintve a kereszténység mennyiségi értelemben óriási létszámcsökkenésen ment át a 20. században. Ennek szellemi okaival is foglalkoztam, de az biztos, hogy amennyiben egy prédikáció kiüresedik, annak hiányát nem lehet pótolni az építészettel. Az előfordulhat, hogy egy épület felkínál olyan meditációs formákat, amik nem függenek teljesen az istentisztelettől vagy a prédikációtól, de a konkrét kérdésre nem ez a megoldás.

– Mennyire elfogadottak a modern templomok?

– Az építészsakmában sok olyan új templom van, amelyeket széles körben elismernek. A gyülekezetek és a szakma oldaláról is úgy tűnik, hogy a modern kori templomépítészet hívószavai: intimebb, családiasabb, háttérbe húzódóbb. Olyan építőművészet, ami nem akarja ráerőltetni magát a hívekre, hanem teret, „otthon” ad nekik. A templomépítészetben a legérdekesebb, hogy hiába élünk a modern korban, az emberek ugyanúgy járnak egy gótikus templomba, mint egy modernbe; amit keresnek, azt mind-egyikben megtalálják. Ugyanakkor azt is érdemes látni, ami egy régebben készített felmérésemből derült ki: a gyülekezeteknek csak a fele fogadja el a modern templomokat, idegenkednek az újtól. Ez azonban nem csak az építészet esetén van így: sokan Schönberg és Sztravinszkij egyházzenei műveit is távolságtartóan fogadják, és akkor még a képzőművészetről nem is beszélünk...

– Ez a megállapítása nem csak a modern korra igaz, elődeink is hasonlóan éltek meg az újításokat. Kötetében foglalkozik a művészet és az egyházművészet közötti töréssel. Az ön által is gyakran idézett Graham Howes angol vallásszociológus azonban így fogalmaz: „A teológia és a művészet nem két elkülönülő entitás. Inkább ikermédiumpént kell tekintenünk őket, amelyek által a világ értelmezhetővé és megjeleníthetővé válik.” Mit gondol erről?

– Hans Urs von Balthasar svájci katolikus teológus [1905–1988] ennek egyik okát a protestantizmusban látta. Véleménye szerint az igaz, a szép és a jó hármásából – ahogy a templomok faláról a képe-



Schneller István: *Modern szakrális épületek*. Typotex Kiadó, Budapest, 2019. Ára 4200 forint.

ket, szobrokat – a reformáció kigyomláta az esztétikumot, legalábbis a képzőművészetekben. Ebben Søren Aabye Kierkegaard felé is kritikát gyakorolt, aki kategorikusan elhatárolta az esztétikai, etikai és a vallási stádiumokat. Azt érzem, hogy az esztétikára az egyháznak is nagy szüksége van. Azt nem tudom, hogy e látéletben foglaltak általánosan miként orvosolható, talán a régi-új liturgia bevezetése, a zene és az énekek gyakoribb alkalmazása segíthet ebben. Ugyanakkor az építészet legsajátabb eszköze, a tér alakítása hatalmas eszköz lehet.

– Végezetül még egy kérdés: mely evangélikus templomok meghatározók az ön számára?

– Szerencsére többet is ki merek emelni. A Kocsis József által tervezett szentendrei templomunk bravúrosan veszi figyelembe a városi léptéket, az elhelyezkedést, ugyanakkor mer újító lenni. Pazár Béla építész békásmegyeri temploma jó példa arra, hogy a lakókörnyezetet miként lehet figyelembe venni, egyúttal saját szimbólumainkat alkalmazni. A dunaújvárosi templomunk pedig meghatározó példája a modern templomépítészetnek. Nagy Tamás épülete a paneltömbök és a kertváros határán helyezkedik el. Az építész visszacsempészte az erőtemplomok fallal körülvettségét, bátran és szimbolikusan alkalmazta a téglaeépítészetet. A *genius loci*, a hely szelleme ott érződik.

■ GALAMBOS ÁDÁM

**Névjegy.** Schneller István 1973-ban szerzett építészmérnöki diplomát a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán. 1975 és 1990 között a Városépítési Tudományos és Tervező Vállalat tervezője, majd műteremvezetője. 1991-től a műszaki tudomány kandidátusa. 1991–1994 között Budapest városfejlesztésért és városüzemeltetésért felelős főpolgármester-helyettese, majd 1994-től 2006-ig Budapest főépítésze. 2007-től a Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Kar (2016-tól a Szent István Egyetem karaként működik) Településképzési Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, 2017-től nyugalmazott egyetemi tanár. Munkásságáért 2006-ban elnyerte az Év Főépítésze díjat, 2009-ben Pro Regio díjat, 2011-ben Szent-Györgyi Albert-díjat kapott. Több ciklusban a Magyar Urbanisztikai Társaság elnökségi tagja. Szerkesztője és szerzője több urbanisztikai kötetnek, illetve fordításában jelent meg válogatás Eckhart mester prédikációiból. 2012-ben elvégezte az Evangélikus Hittudományi Egyetem teológus MA-szakát, azóta foglalkozik kortárs szakrális építészettel.

# Anya lala, apa ámen

(Lk 11,1-4)

**A** családi anekdota szerint ez volt életem első mondata: „Anya lala, apa ámen.” És mint ilyen sokszor visszaköszön a családi találkozókon, legyen szó születésnapról, családi nyaralásról vagy éppen karácsonyról, húsvétról. „Anya lala, apa ámen.” Nem meglepő, mondhatnánk, hiszen anyukám vezette a nagytarcsai evangélikus gyülekezet gyermekkórusát, sőt a felnőttkórus alt szólampróbái is nálunk voltak a parókiaán, a konyhában hétfő esténként, nagy örömünkre – természetesen. A mondat második része („apa ámen”) sem vág mellbe, gondolom, senkít, hiszen édesapám volt a nagytarcsai egyházközség lelkésze, gyermekkorom idilli környezetében.

Réges-régen volt, ha nem is egy távoli galaxisban, de távol. Távol, ugyanakkor, ahogyan egy kortárs művész, a Kossuthdíjas Lovasi András fogalmaz: „Mindentől messze, a szívhez közel...”, igenis létezett, sőt létezik ma is. Nosztalgia keveredik



a kisgyermekkor ártatlanságával, mégis óriási mélysége lehet annak a gondolatnak, hogy az embert mennyire meghatározhatják a gyökerei, az indulása, az otthonról a „ballagási tarisznyába” kapott útravaló. A lala és az ámen. És ami ezekből következik.

A *Miatyánkot* két verzióban is megőrizte és rögzítette az első keresztény generáció. Máténál és Lukácsnál is olvashatjuk. Istentiszteleteken, belső szobánk áhítatos csendjében a valószínűleg eredetileg is liturgikus szöveggént használt Máté-szöveget használjuk, pedig az „eredeti” variáns minden bizonnyal a lukácsi.

Jézus is imádkozik. Ez a kiindulási alap. Ez a viszonyítási pont. Egy anonim tanítvány a sok közül így szól hozzá, látva az imádkozó Mestert: „Uram, taníts minket imádkozni...” Óriási evangélium tárulhat elénk a mai vasárnapon, éppen a „szemek” (*Oculi*) vasárnapján: lehet imádkozni tanulni. De kérni kell ezt, ahogy az anonim tanítvány meg is tette. A tanítvány ebben is tanítvány: imádkozni tanul a Mestertől. Ő tanít. Ma is tanít. És szívünkre helyezi: sosem késő megtanulni imádkozni. Mert nemcsak a jó pap, de a jó gyülekezet, a jó gyülekezeti tag is

holtig tanul. Ahogyan Luther írja a *Nagy kátéban*: „...mi sem szükségesebb, mint hogy Isten fülét folytonosan foglalkoztaszuk, kiáltunk hozzá, és könyörögniünk, hogy adja meg, tartsa meg és sokasítsa meg nálunk a hitet s a Tízparancsolat betöltését, viszont távolítsa el mindazt, ami utunkba áll, s akadályoz bennünket.” (3. rész – A *Miatyánk*)

A ceglédi gyülekezettől mint a tavalyi egyházkerületi nap záró istentiszteletének igehirdetője kaptam ajándékba egy csoda szép, kézzel készített kerámiatálat. Rajta a *Miatyánk* igéi. Szó szerint és átvitt értelemben is: igéi. „Szenteltesék meg! Jöjjön el! Legyen meg! Add meg! Bocsásd meg! Ne hagyj! De szabadíts meg! Mi Atyánk!” Felkavaró tömörség Máté szövege alapján, benne mindennel, amire, akire szükségünk van. Benne a szabaddítással, benne a Szabadítóval! Aki ma minket tanít imádkozni. És ez létkérdés. Luther írta: „A hívő imádság tartja meg a világot.”

Merjünk ma is tanulni! Tanulni imádkozni. Tőle, a Megtartótól. Tőle, aki maga is imádkozik. Mert igazából minden csak az imádság után következik, amely Friedrich Heiler [*német teológus, egyháztörténész, 1892-1967 – a szerk.*] szerint a szívnek Istennel folytatott belső kommunikációja.

Fantasztikus ajándék a *Miatyánk*, a mi Atyánk ajándéka. Szenteltesék meg az ő neve. Ne a miénk. Az övé. Jöjjön el az ő országa. Velünk együttműködésben. Ez egy igazságos ország, ahol szeretni nem pusztán szó, ahol őszinteség és irgalom van. Mindennapi kenyerünket adja ő meg nekünk naponként. Az asz napi kenyerünket. Nekünk és másoknak. Az éhezőknek. Amennyi kell, se többet, se kevesebbet. Ahogyan Péld 30,8-ban olvashatjuk:

„Se szegénységet, se gazdagságot ne adj nekem! Adj annyi eledelt, amennyi szükséges...”

Az elég imádsága a *Miatyánk*. És a kérés, hogy ő engedje el adósságainkat, vétkeinket. Mi is elengedjük azoknak, akik nekünk tartoznak. Komolyan gondoljuk, mélyen hisszük! Micsoda szabadság ez! A tiszta lap esélye. A megbocsátás esélye. Az újrakezdés esélye. Az idej böjtben is. „És ne vigy minket kísértésbe...” – zárja Lukács. De ki is nyit valamit. Az eget.

Ahogyan Ferenc pápa fogalmaz *Mi Atyánk – Gondolatok az Úr imádságáról* című könyvében: „Remélem, hogy mindnyájan, akik a *Miatyánkot* mondjuk, egyre inkább felfedezzük, hogy Isten szeret, megbocsát, eláraszt minket a Szentlélek harmatával, és így mi is képessé válunk arra, hogy minden testvérünket szeressük, és megbocsássunk nekik. Ha ezt tesszük, el tudjuk képzelni, milyen a mennyország.”

Anyá lala, apa ámen. Mi Atyánk, legyen meg a te akaratod, velem is, ámen.

■ DR. GÁNC S TAMÁS



# Jézus keresztfájától Sztehlo Gábor mamutfenyőjéig

Budapesti fák történeteiről írt könyvet Viczián Zsófia

Isten teremtett világának ajándékai a fák. Az élet körforgásáról mesélnek a tavaszi friss hajtások és az őszi hulló levelek. Már a Biblia első lapjain megjelennek a fák az édenkertben, és a Golgotán is ott van egy: Krisztus keresztfája. Nem lehet róluk úgy beszélni, hogy ne beszéljünk egyszersmind a Teremtőről és önmagunkról is. Viczián Zsófia művelődéstörténész, újságíró, pedagógus nemcsak szereti, ismeri a budapesti fákat,

de titkaikat is feltárta. A Pestbuda.hu portál szakújságírója a nemrég megjelent, Budapesti fák – Kéregbe zárt történelem című, saját fotóival is illusztrált kötetben „fogja kézen” olvasóit, felemeli tekintetüket a lombkoronákon túlra, az ég felé, és végigvezet fától fáig ember, város és persze Isten „kéregbe zárt” történetén. A séta végére talán az olvasó is megtalálja a kedvenc fáját.

Város történeti és környezetvédelmi témájú cikkei kapcsán Viczián Zsófia négy éve kezdett a budapesti fákkal foglalkozni. „A fák bibliai jelentősége szembetűnő: a szentírási történetekben ott találjuk őket. Már a Biblia első lapján [1Móz 2,9] ezt olvassuk: »Sarjasztott az Úristen a földből mindenféle fát, szemre kívánatosat és eledelre jót; az élet fáját is a kert közepén, meg a

jó és a rossz tudásának fáját» – kezdi a beszélgetést.

Számára a fák jóval többet jelentenek természeti értéknél, kulturális örökségnél. Fogalmazásában is tetten érhető ez: a szívéhez közeli fákról mint kedves, sokat látott öregurakról beszél: ők és akik nagy idők tanúi. „Isten nemcsak hasznos növénynek adta a fákat, hanem azért is, hogy gyönyörködtessen velük, ez fontos

– folytatja a fenti igét kibontva, majd sorolja a bibliai példákat. – Találunk példát arra, hogy Izrael fiainak, ha elfoglalnak egy várost, nem szabad kivágniuk a gyümölcsfákat. Ősi tudás, hogy a fa érték, vigyázni kell rá! Ábrahámnak Mamré tölgyesében jelenik meg a Szentháromság három angyal képében. Állítólag Hebron mellett van egy őserg tölgyfa, amely az Ószövetség korában már élt.” ▶

## Le a gyökerekig

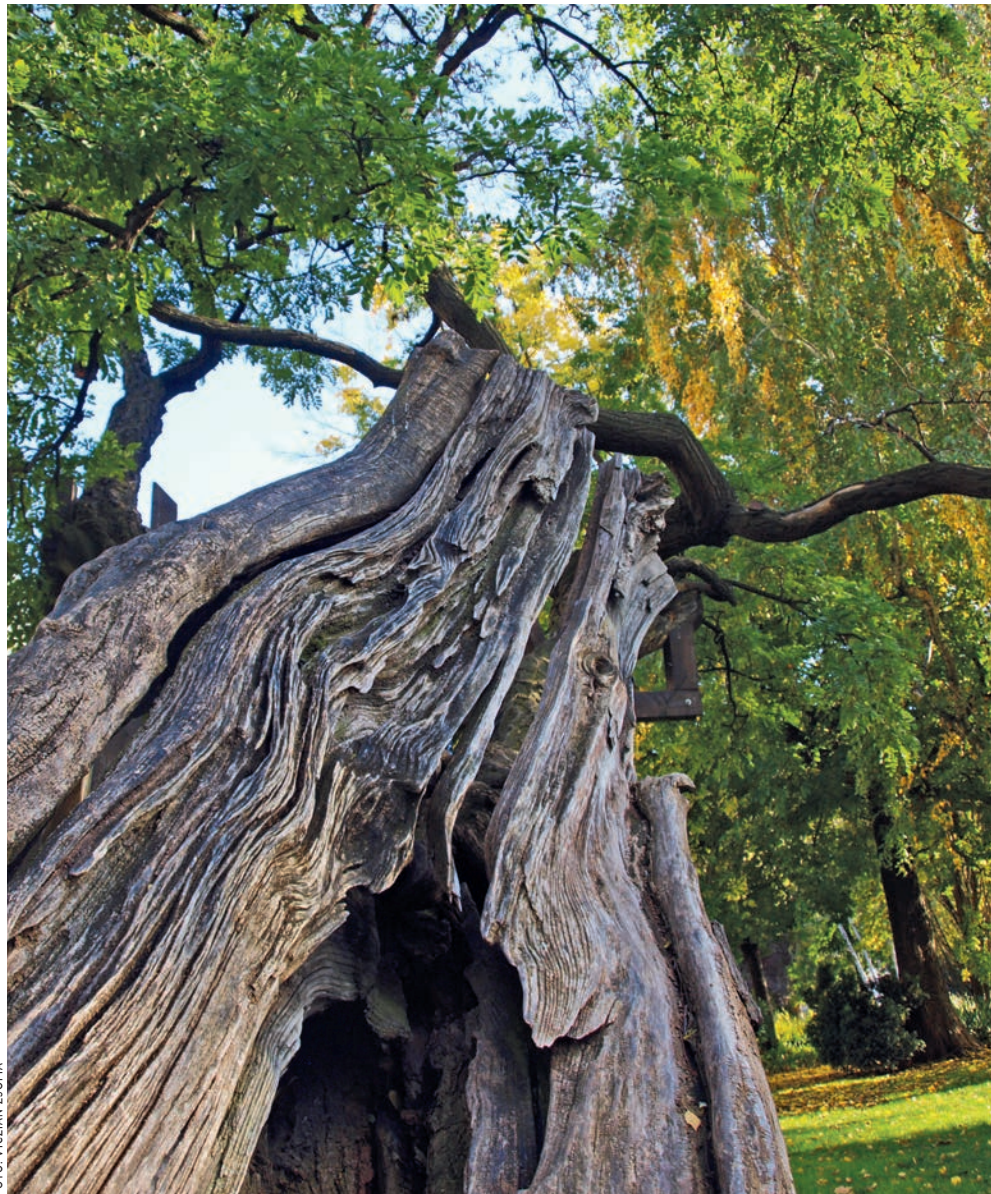
Édesanyaként, gyesen végezte el Viczián Zsófia az Evangélikus Hittudományi Egyetem hittanárképzését. Négy gyermeke – tizennégy, tizenhárom, nyolc- és ötévesek – mellett egy református gimnáziumban tanít hittant.

„Eredetileg evangélikus lehetett a család, de mi már generációk óta reformátusok vagyunk. Én is a Torockó téri református gyülekezetben nőttem fel, édesapám ötven éve presbiter ott. Budán, zöld környezetben élünk: a természet szeretetét a családból hozom.” A hit útjai, mint egy fa ágai, kanyarognak életében: az ősi lutheránus gyökerekhez talált vissza az evangélikus teológián. „Hívó embernek vallom magam, ez életem alapja. Még egyetemistaként a pécsi ifibe jártunk a férjemmel, ő ott is tért és keresztkedett meg. A teológián befogadó, családi közösségre találtam. Amióta hittant tanítok, ami óriási lelki túra, szorosabb kapcsolatba kerültem a Bibliával, sokat mélyült a hitem. A teológián otthonra leltem – folytatja az inspiráló évekről. – A lehető legmelegebb szívvel gondolok rá, és szeretnék még visszatérni! Összetartó közösség alakult ki a levelezősök között, jó visszajárni a hitoktatói napokra. Nagyon tetszett a közvetlenség, a nyíltság, az a lelkiség, amivel ott találkoztam. Varga Gyöngyivel [az egyetem ószövetségi tanszékének vezetője – a szerk.] Biblia és néprajz címmel közös szemináriumot is tartottunk, amelyen egyébként szintén szó volt a fákról is.”

## A megrepedt nádtól Jézus keresztjéig

Mielőtt a kötetbe lapozunk, Zsófia még a bibliai példákat sorolja. „Jézus számos példázata kötődik fákhoz: gyümölcszeikről ismerjük meg a fát, a terméketlen fának is esélyt kell adni. Vagy a mustármag, ami picike, de hatalmas fává nő. Jézus szándékosan egyszerű példákat hozott, a korabeli embernek ugyanis sokkal közvetlenebb viszonya volt a természethez, mint nekünk. Egy fa élete szépen példázza az emberi életet: gyökerek, szárba szökkenés, gyümölcsöző kor, elmúlás... az élet esszenciális bölcsessége van benne. Hallgatói ezt értették.”

Ma sok fát vágnak ki, mert útban van a városban – mutat rá Zsófia. „A Biblia pedig azt tanítja: minden élő organizmus



FOTÓ: VICZIÁN ZSÓFIA

érték. Nem csak az egészséges, fiatal, szép – a sérült, idős, beteg is! Ézsaiás a megrepedt nádról beszél, amit óvni kell.”

Innen már csak egy lépés, hogy a megváltó Jézus keresztfájához érkezünk. Vajon lehetett-e cédrusfa, hogyan Reményik Sándor írta *A kereszt fogantatása* című versében? – vetem fel. „Nem valószínű, a cédrus drága fa volt, a jeruzsálemi templom berendezése is ebből készült. Salamon kereskedelmi kapcsolatokat is kiépített ezért Tírusszal. Jézus korában lényegesen több erdő volt a Szentföld területén. Tipikus, gyakori fajok voltak a különböző tölgyfélék és a könnyen megmunkálható fenyőfélék, ezekre tippelnék mint a kereszt anyagára. Érdekes lenne a Krisztus keresztjéből származó ereklyéket megvizsgálni ilyen szempontból: vajon hányféle faj jönne ki?” – magyarázza Zsófia.

## Megdőlve is kihajt

Fellapozzuk a szemet gyönyörködtető albumot. A szerző fotói mellett a történetben megírt fák néhol archív felvételeken is megjelennek. A fák lombjai alatt emberi sorsok tárulnak fel a múlt századoktól napjainkig.

A szerző csak úgy ontja a történeteit. „Nagy élmény volt a könyv, a hozzákapcsolódó kutatómunka és a sok városi séta. Megható az életük végén lévő fákat látni. A Széchenyi téren áll egy öreg akác, a Főkert nagyon szépen gondozza. Meg van dőlve, famankókra támaszkodik. És mégis kihajt minden évben! A Kodály köröndön él egy óriási platán, akinek hatalmas odúját dróthálóval védik. Szívszorító: ezen a télen egy-két hétre a hideg elől beköltözött az odúba egy hajléktalan ott, a város közepén... most erősebb rá-

csot tesznek rá. Ha benézünk, látjuk: ez már csak egy köpeny, egy üreg, és mégis áll a fa, mert a gyökéret ép, stabil.”

Egy újabb szimbólum: a gyökér, a megtartóerő. A fák erre is emlékeztetnek. Zsófia máris szolgál példával: „A margitszigeti szökőkút melletti töbttörzsű platánok története elgondolkodtató. A második világháború harcaiban félbevágták őket, mert akadályozták a tankok mozgását. A háború utáni parkrendezéskor teljesen visszavágták őket, de az élő, kiterjedt gyökereiknek köszönhetően feláadtak, elemi erővel több törzsük nőtt ki. Újat tudtak kezdeni a krízis után.”

## Felekezeti fák

Van-e evangélikus, netán „felekezeti fa”? – teszem fel a kérdést. „A Várban, a Bécsi kapu téri evangélikus templom előtt volt egy picit almafa, amit még a millennium idején ültettek. Sajnos bánatomra egy viharban kitört. A bátyám, aki ott presbiter, elmondta: tervben van egy új almafa ültetése” – utal Zsófia a Luther Mártonnak tulajdonított mondatra: „Ha tudnám, hogy holnap vége a világnak, még ma ültetnék egy almát.”

De nézzük a konkrétumokat! „Sztehlo Gáborhoz biztosan köthetők fák: az általa alapított gyermekotthonok kerttel körbevett budai villákban működtek; a gyönyörű, árnyas fák alatt biztos gyakran járt-kelt, talán üldögélt ő is. Azok a fák még »szemtanúi« lehetnek az embermentő lelkésznek. A Budakeszi úti villa kertjében van egy óriási mamutfenyő – erről nem tudjuk, hogy került oda. Ritkaság, csak néhány van belőle Budapesten” – mondja a szakértő.

Ezután József nádorról és Mária Dorottyról ejtünk szót. „József nádor szenvedélyes kertész volt, elképzelhető, hogy a Margitsziget legidősebb fáit még személyesen ő ültette. Egy narancseperfa 1838-ban már biztosan megvolt, illetve egy platán, egy akác is. A Várban egy japánakac a rondella alatt akár »láthatta« Mária Dorottyt is. Ha mesélni tudnának ezek a fák... Szívmelengető vagy tragikus események szemtanúi ők. A budai Vár sajnos szinte teljesen tönkrement a második világháborús ostrom alatt – a fák is, hiszen amelyek túléltek a háborús pusztítást, azokat nem kis részben eltűzelték.”

Mesél a szerző Jókai svábhegyi világnak fáiról vagy az egykori budai

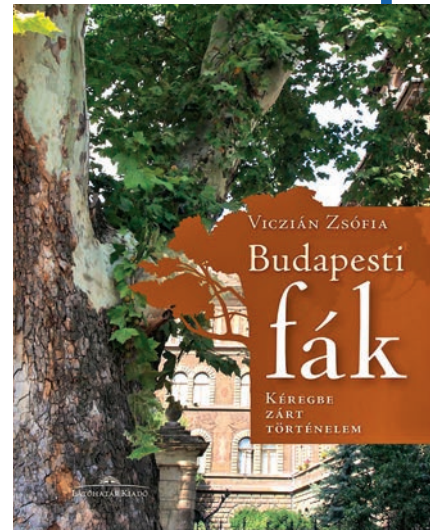
„Ifipark” híres galerijének nagy fájáról is, de a „kis történetek” éppígy érdeklik: egy család fája – akár a sajátjáé – is megragadja fantáziáját.

A „felekezeti” fákra visszatérve megállapíthatjuk: a nagy templomok körül minden korszakban méltó környezetet teremtettek, noha nagyvárosban ez jóval nehezebb, mint vidéken. „A templomkertekhez hozzátartoznak a növények. Egyes időszakokban, amikor a gyülekezeti élet tiltott volt, fontos alkalmaknak – gyülekezeti kirándulásoknak, szabadtéri istentiszteleteknek – a budai hegyek adtak helyet. Templommá épült az erdő.”

A templom köré temetkezés ősi hagyománya, a temetőkeretek fái is az emberi élettel függnek össze Zsófia szavai szerint. „Régebbi korokban óriási volt a gyerekhalandóság, és – az élet körforgásának jeleként – a gyermeksírokra sokszor nem fejfát, hanem gyümölcsfát ültettek. A gyermek nem futhatta be életpályáját, így a fa virágzott és hozott gyümölcsöt »helyette«.”

## Átölelni, nem belevésni

Bárhon üssük is fel a kötetet, élőlényekről, életünk tanúiról kapunk láttelelet. Nem is kérdés: Viczián Zsófia számára a



Viczián Zsófia: Budapesti fák. Kéregbe zárt történelem. Látóhatár Kiadó, Budapest, 2019. Ára 4450 forint.

egész nap néztem: vajon fogja-e bírni? A közelünkben áll egy libanoni cédrus; őt is időről időre meg szoktam látogatni.”

Zsófia gyermekei magukénak érzik „anya mániáját”: a fák szeretetét, csodálatát. A hit összefüggéseit pedig értik. Védni fogják a fákat, ahelyett hogy bicskával megsebeznek a törzsüket. „Ha



budapesti fák és történetük felfedezése életre szóló küldetés lett. „Személyes ismerőseimé váltak a fák. Öregurak vagy hölgyek, akik álldogálnak. Kedvenc fám az a hatalmas feketefenyő, amely az ablakunkból látszik. Alatta nőnek fel a gyermekeim. A minapi nagy szélvész idején

körbeállunk egy nagy fát, megnézzük, körbeérjük-e a karunkkal. Ez olyan pillanat, amely bennünk is megmarad majd, remélem, ahogy nekem is gyermeki emlékem. És mindannyian szeretnek fára mászni” – teszi még hozzá mosolyogva.

■ STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

# Missziológia dióhéjban

**Az Evangélikus Élet tavaly ősszel indult Küldetés rovatában eddig az egyházkerületi missziói lelkészek, illetve az országos missziói lelkész kapott szót. A következőkben egyházunk missziói bizottságának tagjai is szeretnék letenni a névjegyüket a témában. A bizottság elnökeként rövid missziológiai alapvetéssel szeretném bevezetni a sorozatot.**



KÉPINK ILLUSZTRÁCIÓ - SZABÓ D. KÁROLY FELVÉTELE

Ki a küldő? Ki a küldött? Mi a küldemény? Hová szól a küldetés? Hogyan tölthető be a küldetés? Talán nem felesleges feleleveníteni és végiggondolni a jézusi missziói parancsok sorát, amely mai küldetésünknek is ábécéje, alfája és ómegája.

**Ki a küldő?** „Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön. Menjete el tehát...” (Mt 28,18–19) A misszió forrása, cselekvő alanya maga a Szentháromság, aki önmaga tökéletes szeretetköréből, ha úgy tetszik, „komfortzónájából” kilépve teremtő Atyaként elküldte a megváltó Fiút. Majd pedig elküldték a megszentelő Lelket, aki viszont már minket mozgósít a misszióra.

**Ki a küldött?** A missziói parancs a feltámadt Úr előtt térdre hulló („térdelőrajt!”), neki engedelmességre kész tanítványoknak szól: „Amikor meglátták őt, leborultak előtte...” (Mt 28,17) A misszió nem csupán bizonyos kegyességi körök, néhány elkötelezett egyesület ügye, hanem az egész egyház alapvető küldetése. Ahogyan egyházunk törvénykönyve fogalmaz: „Evangelizáló és missziói küldetése minden felelős egyházközségi tagnak van...” (2005. évi V. törvény 2. §)

**Mi a küldemény?** A küldő Úr az egyház legnagyobb kincsét (Luther 62. tétéle!), az evangéliumot bízva ránk. Nem megőrzésre, hanem továbbadásra, megosztásra: „...hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!” (Mk 16,15) Timothy Keller figyelmeztet: „Az evangélium jó hír és nem jó tanács... Nem valami, amit mi teszünk, hanem valami, amit értünk tettek, amire nekünk válaszolnunk kell.” Nem általában a Bibliát hirdetjük, hanem az élő Jézus Krisztust, akiben az örömhír, „az Ige testté lett, közöttünk lakott...” (Jn 1,14).

**Hová szól a küldetés?** A jézusi missziói stratégia egyre táguló koncentrikus körökben jelöli ki küldetésünk távlatait: „...tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt a föld végső határáig.” (ApCsel 1,8) Ebbe az irányba mutat a nyitott húsvéti sírnál a tanítványokat útba igazító angyali szó: „...előttetek megy Galileába...” (Mt 28,7) A Szentföldnek ez

Az elmúlt harminc évben sok szó esett egyházunkban a misszió fontosságáról. Talán ezzel is szeretnénk volna jóvátenni, hogy előtte, közel négy évtizeden át, az ismert politikai okok miatt szinte hallgatni kényszerültünk az egyház missziói küldetéséről... Különben egy kicsit úgy vagyunk ezzel a témával, mint a focival, amelyhez szinte mindenki ért, legalábbis a nézőtéri bekiabálások szintjén. Sokan vélik úgy, hogy jól tudják, mit kellene csinálni, csak éppen kevesen akadnak olyanok, akik valóban készek is a pályára lépni.

Remek missziológiai könyvek sora jelent meg az elmúlt időben, segített, hogy megtaláljuk küldetésünk útját a mai világban. Ezek közül magam is ajánlottam párat olvasóink figyelmébe az elmúlt esztendőben: *Gyülekezet a központban* (Timothy Keller), *Keresztyén misszió ma* (Michael Goheen), *Az utolsó idők munkásai* (Stefan Paas).

De a legfontosabb, hogy odafigyeljünk a Mester, a csapatkapitány szavára,

akinek kétezer éve meghirdetett missziói stratégiája ma is aktuális, iránymutató és célravezető. A misszióban sem adatik más köszikla alap, mint Krisztus igéje. Ebből kiindulva kaphatunk választ a 21. században is küldetésünk öt alapvető kérdésére:





az északi tartománya már-már perifériának számított, ahogy maga Jézus nevezi Ézsaiás nyomán: „...pogányok Galileája!” (Mt 4,15)

**Hogyan tölthető be a küldetés?** Az utolsó, egyben talán legnehezebb kérdést Jézus tömören megválaszolta a már idézett, Lukács által feljegyzett missziói parancs nyitányában: „Erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek...” (ApCsel 1,8) Ez az ígéret János evangéliumában már pünkösöd előtt beteljesedik, amikor a Feltámadott zárt ajtókon keresztül toppan be félelemtől bémult tanítványai közé. „...megállt középen, és így szólt hozzájuk: Békesség nektek! [...] Ahogyan engem elküldött az Atya, és is elküldelek titeket. Ezt mondván rájuk lehelt, és így folytatta: Vegyetek Szentlelket!” (Jn 20,19–22)

Hogyan küld el Jézus? Ahogyan őt küldte el az Atya: féltő szeretetből és feltétel nélküli áldozatos szeretettel, amely kész életét is adni barátaiért, akikért el-



jött, akikhez küldetett. A mérce olyan magas, hogy úgy tűnik, csak átbújni lehet alatta. De ne feledjük, a jézusi missziói parancs mindig együtt jár az ígérettel: „...veletek vagytok. [...] Nem hagylak titeket árván, eljövök hozzátok. [...] A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő megtanít majd titeket mindenre...” (Jn 14,25.18.26)

A missziói parancs és ígéret a tanítványoknak szól, akik készek ma is tanulni a küldetés Urától. Ebben segíthet ez a rovat, beleértve a korábban ajánlott könyveket is. Vedd és olvasd!

■ GÁNC S PÉTER

## Részlet Timothy Keller könyvéből

**Pál beszédei az Apostolok cselekedeteiben.** Még tovább mehetünk: az *Apostolok cselekedeteiben* megfigyelhetjük őt munka közben, amint éppen végzi a kontextualizációt, amikor különféle embercsoportok számára hirdeti az evangéliumot. Szembetűnő, hogy Pál képes a legkülönbözőbb háttérből jövő emberekkel is kommunikálni, hozzájuk igazítva az üzenetet. [...]

Pál úgy alkalmazza az evangéliumot, hogy egyszerre konfrontálódik minden közösség alapvető kulturális narratívájával, ugyanakkor be is teljesíti azt. Ezeket a beszédeket olvasva azonnal feltűnik, mennyire másként mondja el Pál az evangéliumot a különböző kulturális háttérű hallgatóság előtt. Mit tanulhatunk ebből? Legyünk igen alaposak, ha következtetéseket akarunk levonni! Minden egyes esetben szem előtt kell tartanunk, hogy a bibliai beszámolók töredékesen adják vissza ezeket a beszédeket. Az *Apostolok cselekedetei* 17-ben például Pált félbeszakítják, mielőtt befejezhetné az igehirdetést. Mégis, mindezekkel együtt föl lehet fedezni bizonyos mintázatokat az *Apostolok cselekedeteiben* szereplő nyilvános beszédeiben.

Először nézzük a különböző beszédek közötti *különbségeket!* A hallgatóság összetételétől függően változtatja Pál az idézett forrásokat. A bibliahívőknek a Szentírásból és keresztes Jánostól idéz; a pogányok között az általános kinyilatkoztatás alapján érvel, és a teremtés nagyszerűségére mutat. Az előadás bibliai tartalma is különbözik, a hallgatóságtól függően. Változtat azon, hogy a különféle igazságokat milyen sorrendben mutatja be, csakúgy, mint azon, hova helyezi a hangsúlyt a különböző teológiai állítások között. A zsidók és istenfélők között Pál nem sok időt pazarol az Istenről szóló tanításra: rögtön rátér Krisztusra. De a pogányok előtt az idő nagyobb részét arra használja, hogy az Isten fogalmát érthetővé tegye. A görögök és a rómaiak között Pál Krisztus feltámadásával, nem pedig a kereszttel kezd.

Amikor a bűnről beszél, Pál igehirdetése a zsidók között világossá teszi, hogy a törvény nem teheti őket igazgá, és az erkölcsi teljesítmény nem menti meg

őket (ApCsel 13,39). A bibliahívőknek valószínűleg azt mondja Pál: „Azt gondoljátok, hogy jók vagytok, de *nem vagytok* elég jók!” Ezzel szemben a pogány hallgatóság előtt azt a megközelítést alkalmazza, hogy biztatja őket, forduljanak el a „hiábavaló dolgoktól” – a bálványoktól – „az élő Istenhez”, aki az „öröm” igazi forrása (ApCsel 14,15–17). Itt tehát lényegében azt mondja Pál: „Azt gondoljátok, hogy szabadok vagytok, de igazából halott bálványok rabságában éltek.” Variálja továbbá az érzelmi és értelmi megközelítést, a szókincset, változtat a bevezetésen és az összegző részekben, a szóképeken és az illusztrációkon, más-más módon azonosítja be a hallgatóság félelmeit, reményeit és szükségleteit. Minden esetben a hallgatósághoz igazítja az evangélium hirdetési módját.

Ezen alapvető különbségek ellenére az egyes beszédek sok lényeges vonásban egyeznek. David Peterson megállapítja, hogy míg valóban nincs egyetlen szabványos „evangéliumbemutató”, az *Apostolok cselekedeteiben* mégis kitapinthatóan egyetlen evangélium létezik, és az minden embernek szól. ■



**Timothy Keller: Gyülekezet a központban. Kapható a Luther Kiadó könyvesboltjában. Ára 4900 forint.**

# Elismerjük a kormányzat törekvéseit

Beszélgetés Pröhle Gergely országos felügyelővel

**„Egy polgári, konzervatív kormányzatnak az egyházak természetes szövetségesi” – vallja Pröhle Gergely országos felügyelő, aki szerint a közös célok határozzák meg a Magyarország kormányával aláírás előtt álló szerződést is. Interjúnkban beszélgettünk a népszámlálásról, a Nemzeti alaptanterv körül kialakult vitákról és a kormánnyal való megállapodásról. Az [Evangelikus.hu](http://Evangelikus.hu) honlapon megjelent interjú rövidített változatát olvashatják.**

– December végén jelent meg összegző interjú felügyelő úrral [magazinunk 2019/51-52. számában, illetve a honlapon is, A konszolidáció esztendeje címmel – a szerk.], visszatekintve a 2019-es esztendőre és előretekintve a jövőre. Abban is szerepelt már a kormánnyal kötendő szerződés, de a részleteiről kevés információt kaptak olvasóink. Most mit lehet tudni? Hogy áll a kérdés a zsinati szavazás után?

– A szerződés műfaja sajátos, hiszen egyrészt egyfajta ünnepélyes deklaráció, amelyben mindkét fél elismeri a másik érdemeit bizonyos területeken – így például ahogyan az egyház elismeri a kormány családpolitikai törekvéseit, úgy az állam is elismeri az evangélikus oktatás évszázadokra visszatekintő korszerűségét. Másrészt konkrét terveket is tartalmaz, melyeknek a gyülekezetépítési, diakóniai és oktatási területek kapcsán költségvetési vonzatuk is van, lesz. A zsinati ülésen bemutattam azt a táblázatot, ami a kormány-előterjesztés melléklete volt. Ez tartalmazza azokat a tételeket, amelyekkel az egyes szerződési pontokhoz rendelve számolhatunk. Az ezekre vonatkozó támogatási igényeket majd évről évre, az egyes projektek megvalósulása kapcsán kell benyújtani. A szerződés lényege, hogy ezeknek a céloknak a megvalósításában a kormány egyetért velünk.

– Mi akadályozta eddig a szerződés megkötését, aláírását? Hiszen katolikus, református részről már régen megkötötték a hasonló tartalmú szerződéseket.

– Szerződésünk előkészítésének időtartama azzal magyarázható, hogy mi magunk nagyon alapos előkészítő munkát végeztünk, és a lelkiismeretes munkához idő kellett. Minden testületünk számára fontos volt, hogy ne hasraütésszerűen írjunk be terveket, összegeket, hiszen az adófizetők pénzéről és persze egyházunk fontos terveiről van szó. Felmértük, pontosan hol van szükség új óvodai, iskolai, diakóniai beruházásokra, parókiafejlesztésekre, és hogy mindezek az egyház tevékenységén kívül hogy hatnak a társadalmi életére is – vagyis milyen az általános társadalmi hasznosságuk. Jó volt hallani az utolsó tárgyalási forduló alkalmával a különböző tárcák képviselőjében jelen lévő állami tisztviselők elismerő szavait az előkészítéssel kapcsolatban. Mindez elsősorban az országos iroda szakértőinek munkáját dicséri. A kormány és egyházunk között folyamatos a kommunikáció, Kondor püspök urat hamarosan fogadja bemutatkozó látogatáson a miniszterelnök, Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes úrral pe-

dig – akinek egyébként oroszlánrésze volt a szerződés létrejöttében – rendszeresen egyeztetünk. Rajta kívül Fürjes Zoltán egyházi ügyekért felelős helyettes államtitkárnak és munkatársainak is óriási szerepük volt abban, hogy átgondoltan, minden körülményre tekintettel tudott elkészülni a dokumentum. Ezt a munkájukat csak megköszönni tudjuk. A tervek szerint az aláírás heteken belül megtörténik.

– Felmerül a kérdés sokakban: mit kell a kormányzat felé nyújtania az egyháznak? Hiszen a magyar kormány részéről is gyakorta elhangzik a mondat: természetes szövetségesének tekinti az egyházakat...

– Egy polgári, konzervatív kormányzatnak az egyházak valóban természetes

*Amikor az a kérdés vetődik fel, hogy mit kell az egyháznak a kormányzat vagy az egész közélet felé nyújtania bármiféle támogatásért, akkor erre a válasz csak az lehet, hogy hitének, hagyományos értékeinek, álláspontjainak legjavát.*

tésekre, és hogy mindezek az egyház tevékenységén kívül hogy hatnak a társadalmi életére is – vagyis milyen az általános társadalmi hasznosságuk. Jó volt hallani az utolsó tárgyalási forduló alkalmával a különböző tárcák képviselőjében jelen lévő állami tisztviselők elismerő szavait az előkészítéssel kapcsolatban. Mindez elsősorban az országos iroda szakértőinek munkáját dicséri. A kormány és egyházunk között folyamatos a kommunikáció, Kondor püspök urat hamarosan fogadja bemutatkozó látogatáson a miniszterelnök, Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes úrral pe-

szövetségesei. Ennek megfelelően kell persze mindkét oldalnak viselkednie. A keresztény közösség számára nyilvánvalóan fontos azoknak a hagyományos értékeknek a védelme, amelyeket a jelenlegi kormány is felvállal. És nem azért fontos, mert a kormány felvállalja, hanem azért, mert a Jóisten ügye, a család, a kisközösségek védelme, a tiszta közélet, az ezekkel összeegyeztethető szabadságjogok évszázadok óta a keresztyén, evangélikus közösségek sajátjai – minden gyarlóságunk belátása mellett is. Egy polgári kormánynak ugyanakkor nem néma vazallusokra, hanem okos szövetségesekre van szüksége, manapság



FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

különösen. Ha megnézzük a nemzetközi helyzetet vagy a magyarországi társadalmi viszonyok összetettségét, akkor azt gondolom, bátran állíthatjuk, hogy olyan idők következnek, amikor szükség van erre az „okosság”-ra a legkülönbözőbb területeken. „Az idők jelei” – hogy egy korábbi keresztény értelmiségi kezdeményezés címével éljek – azt mutatják, hogy az erősödő irracionális világában, az egyre leegyszerűsítőbb, harsányabb kommunikáció közepette az egyházak évszázados tapasztalatára, józanságára nagy szükség van. Azt hiszem tehát, hogy amikor az a kérdés vetődik fel, hogy mit kell az egyháznak a kormányzat vagy az egész közélet felé nyújtania bármiféle támogatásért, akkor erre a válasz csak az lehet, hogy hitének, hagyományos értékeinek, álláspontjainak legjavát.

**– A napokban több egyházi iskola is csatlakozott egy piarista kezdeményezésű állásfoglaláshoz. [Az új Nemzeti alaptanterv – NAT –, illetve az oktatás mai helyzete ügyében. – A szerk.] Számos ellentmondásos politikai és egyházi vélemény is elhangzott ezzel kapcsolatban. Mit gondol ön erről?**

– Ez egy szakmai szöveg. Lehet vitatkozni arról, hogy a pártpolitikai kardcsörtetés közepette a nyílt levél műfaja a legjobb volt-e, ám az kétségtelen, hogy okos, tapasztalt emberek írták alá, ráadásul többségükben olyanok, akik inkább a polgári, konzervatív értékvilág hívei, tehát politikai áskálódással aligha vádolhatók. Innentől kezdve ezt komolyan kell venni. Mivel evangélikus intézmények oktatói, evangélikus hívek

is szerepelnek az aláírók között, innentől kezdve a fenntartó egyház csak lelkipásztori és/vagy egyházvezetői felelősséggel fordulhat az aláíró egyháztagok, az egyházi intézmények munkatársai felé. Tény, hogy minden kormánynak megvan a lehetősége olyan szakmai, ideológiai megalapozottságú nemzeti alaptantervet készíteni, amelyet akar, bár fontos lenne törekedni a politikai ciklusokon átívelő kiszámíthatóságra – leginkább a gyerekek érdekében. Ugyanakkor ha komolyan vesszük, hogy egy polgári, konzervatív kormány és az egyházak természetes szövetségesei egymásnak, és hogy a keresztény kultúra fontossága a civilizációs nyomás fokozódásával együtt nőttön-nő, akkor az is nyilvánvaló, hogy egy nemzeti alaptanterv csak azokkal együttműködve készülhet, akik a keresztény oktatásnak nap mint nap részesei. A reakciókat látva kicsit aggódom: ugye nem gondolja senki, hogy érdemes pont azokat a tanárokat ellenséggé tenni, akik pont azokban az intézményekben tanítanak, ahol még a leginkább feltételezhetjük, hogy az odajáró gyerekek a polgári, konzervatív értékvilág iránt fogékonyak? Ezeket az embereket ellenségnek tekinteni maga lenne a politikai önsorsrontás.

**– Félvezetésről beszéltek...**

– Ilyen mennyiségű, egyetlen vezetett, rengeteg szakmai tapasztalattal rendelkező embert nem lehet félvezetni, inkább talán nem veszik őket komolyan. Ráadásul – ezt a személyes ismeretség okán is mondom – közülük nagyon sokan már akkor a keresztény értékrend hívei voltak, amikor mások még párt- vagy

KISZ-titkárként domborítottak... A polgári tábor öröndetesen nagy, aminek az a következménye, hogy bizony részletkérdésekben különbözőképpen gondolkodunk, még ha a legfontosabb célok – reménység szerint – azonosak is. Minden közösség – így az evangélikus és a polgári, konzervatív politikai közösség – minőségének fokmérője, hogy miképpen tudja belső vitáit termékennyé, tagjai számára hasznossá tenni. A minősítgetés ilyen helyzetekben – bárhonnán jön is – a gyávaság vagy az intellektuális restség jele. Ha valaki megvan győződve az álláspontja helyességéről, akkor nem erőből minősít, hanem bátran vitázik. Én erre biztatnék mindenkit.

**– Mégis, hogyan tovább?**

– Épp az előbb említett lelkipásztori, egyházvezetői felelősség jegyében egyeztetésre hívtuk Maruzsa Zoltán helyettes államtitkárt, akinek szakmai elkötelezettségében, jóindulatában sosem kételkedtünk – én magam az évtizedes személyes ismeretség okán semmiképp. Előzetes beszélgetéseink nyomán nincs kétségem: ő is abban érdekelt, hogy az egyházi, esetünkben az evangélikus iskolák tanárai boldoguljanak valahogy az új NAT-tal, megfelelő körülmények között tudjanak kellő fogékonysággal, korszerű tudással rendelkező gyerekeket nevelni. Maruzsa Zoltán elfogadta a meghívásunkat, tehát az az egyeztetés, ami az új alaptanterv megjelentetése előtt sajnálatos módon elmaradt, most sorra kerülhet. Meglátjuk, milyen eredménnyel.

**– Jövőre itt az újabb népszámlálás. Mire számítunk ezzel kapcsolatban?**

– Döntő kérdés, hogy az egyházi kommunikáció minden lehetséges eszközzel felkészüljön. Amennyire csak lehet, mobilizálnunk kell mindenkit, akinek a családjában, felmenői között, a vele élő hagyományban bármilyen formában megjelenik az evangélikusság – aktív egyháztagjainkról, lelkészeinkről nem is beszélve! Jó lenne nem átélni azokat a tapasztalatokat, amiket a korábbi népszámlálások alatt a testvéregyházakkal együtt a drámai fogyás miatt át kellett élnünk. Bár az elvilágiasodási folyamatok nem álltak meg, de én úgy érzem, hogy lassulóban vannak. A Szentlélek munkájában bízhatunk, ezzel együtt azonban az evangélikus öntudatot is minden eszközzel erősíteni kell.

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

.....  
Az interjú eredeti, teljes szövege március 4-én jelent meg az [Evangelikus.hu](http://Evangelikus.hu) honlapon.

# A jóltevő angyal

## Mária Dorottya főhercegnő emlékezete

**Evangelikus vallásához és új hazájához, benne a magyarokhoz is a végsőkig ragaszkodó, ritka műveltségű nő volt József nádor harmadik felesége, Mária Dorottya württembergi főhercegnő. A százhatvanöt évvel ezelőtt elhunyt nádorné nemcsak az épülő Lánchíderít lelkesedett, hanem szívében viselte többek között az árvák, a szegények és az egyéb módon bajbajutottak sorát is. A budai evangélikusok templomépítési tervét nemcsak imádságban hordozta, de jelentős összegekkel is támogatta. Temetésén és a gyászisteniszteleten magyar evangélikus lelkészek szolgáltak. Életrajzát Payr Sándor evangélikus lelkész, egyháztörténész írta meg. Emlékét Pest belvárosában a róla elnevezett Dorottya utca őrzi.**

A Habsburg-házból származó József osztrák főherceg, magyar királyi herceg 1796-tól egészen 1847-ben bekövetkezett haláláig töltötte be Magyarország nádorának tisztségét. A király után a legmagasabb méltóságot viselő József nádornak negyvenhárom éves korára már két fiatal feleséget is el kellett temetnie. A harmadikat, az evangélikus vallású, huszonkét éves Mária Dorottya-t 1819. augusztus 24-én vette feleségül. Nem kis feltűnést kelthetett ökumenikus esküvőjük, bár a katolikus Habsburg főherceg korábbi feleségei is más vallásúak voltak – az első ortodox, a második református.

Az 1797. november 1-jén született ifjú feleség korának igen művelt hölgyei közé tartozott. Eredeti nyelven olvasta a francia és az angol irodalmi műveket, foglalkozott néprajztudománnyal, szerette a művészeteket és a zenét. József fia a saját bevallása szerint anyjától örökölte a mezőgazdaság és a kertészet iránti szeretetét.

Mária Dorottya a házasságkötéssel egy ikerpárt is „örökölt”, ugyanis József nádor második felesége szülés közben halt meg. Herminát és Istvánt – az utóbbi lett Magyarország utolsó nádora – saját gyermekeiként szerette. A nádorné első fiúgyermeké, Sándor 1825-ben született. Tizenkét éves korában váratlanul elhunyt, és ezt a traumát édesanyja az élete végéig nem heverte ki. 1826-ban született Erzsébet, aki még abban az évben meg is halt. Az életben maradt másik Erzsébet 1831-ben, József 1833-ban, Mária Henriette pedig 1836-ban látta meg a napvilágot.

Mária Dorottya nagyon szerette a gyermekeit, a bécsi udvari szabályok határain túlmenve is foglalkozott velük. A császári palotában azonban nem nézték jó szemmel ezt a nagy „rajongást”.

### Hithű evangélikus

Az evangélikus nádornénak ritka teológiai műveltsége is volt. Az *Újszövetséget* görög nyelven olvasta, és hogy az *Ószö-*



Mária Dorottya főhercegnő

vetség könyveit is eredetiben forgathassa, a pozsonyi országgyűlések idején hente háromszor vett héber nyelvleckét a zsidó főtanítótól. Emellett ismerte korának teológiai irodalmát is.

Mindennapjainak vezérfonala volt a Szentírás. A budai palotában minden nap tartottak bibliórát, ezzel szemben a táncmulatság, a kártyajáték és egyéb, a korban divatos zajos társasági élet „tiltólistán” szerepelt. Nemcsak a felsőbb körök nőtagjai nem nézték ezt jó szemmel, de a katolikus bécsi udvar sem örült a hitbuzgó protestáns Mária Dorottya viselkedésének.

József nádor azonban támogatta feleségét a vallási kérdésekben is. Így ír erről Payr Sándor egyháztörténész a *Mária Dorottya nádorasszony, egykorú napló és eredeti levelek tükrében* című, 1908-ban napvilágot látott életrajzi munkájában: „[...] nem lehet tagadni, hogy vallási téren nagy befolyást gyakorolt nemcsak gyermekeire, hanem férjére is. Maga a nádor az ősi Habsburg-tradíció szerint hű fia volt Rómának.” Ennek ellenére megengedte, hogy Mária Dorottya a gyermekeivel együtt olvassa a Szentírást. Sőt ő maga is csatlakozott hozzájuk. „Legnagyobb vívmány pedig, amit az okos asszony e téren elért, az volt – folytatja Payr –, hogy a württembergi szokás szerint férjét is rávette a naponkénti bibliolvasásra. Halála előtt 14 éven át a Habsburg nádor bibliát olvasott...” Szeretett feleségével ráadásul nemcsak a katolikus fordítást, hanem olykor a Luther által fordított verziót is a kezükbe vették.

A nádorék palotájában szinte családtagnak számítottak a protestáns lelkészek – Székács József pesti és Bauhofer György budai lelkész Mária Dorottya bizalmasának számított, de Török Pál református lelképásztor, valamint a pesti skót zsidómisszió tértírói is mindennapos vendégek voltak.

A nádorné a szívügyének tekintette, hogy a budai lutheránusoknak is legyen templomuk. Az időjárás ugyanis nem mindig engedte a Dunán való átkelést, így a nádorné néha heteken keresztül kénytelen volt távol maradni a pesti – a mai Deák téri – templomban tartott istentisztelettől. Ezért saját otthonában, a budai várpalotában berendezett imateremben szervezett istentiszteleti alkal-

makat, amelyekre a budai evangélikusok is elmehtek.

Mária Dorottya hamarosan fő zászlóvivője lett az önálló gyülekezeté válás és a budai templomépítés ügyének. Az ő pénzadományai nélkül valószínűleg nem kezdődhetett volna meg 1846-ban a budavári evangélikus templom építése.

## Az adakozó jótét lélek

„A nádorasszony áldott jó szívét a családi körön messze túl is jól ismerték – olvashatjuk Payr Sándor idézett tanulmányában. – A magyar társadalomban is, amerre járt, kelt, meleget, fényt árasztott mindenfelé. Ismerős volt a nagyok palotáiban is, de résztvevő szíve inkább a kunyhók felé vonta. [...] Két nagy úrt látott a nép életében, amelyet mint minden nyomorúság szülőökát, betölteni vágyott. E kettő: a testi és lelki szükség. Azért nemcsak testi kenyeret adott az éhezőknek, hanem lelki kenyérről is gondoskodott az író emberek segítségével. Évenként százakat, ezreket anyagi erején túl is költött emberbaráti, jótékony célokra. Hazai szegények és idegen átutazók az ő küszöbét sem Budán és Pozsonyban, sem Alcsúton el nem kerülték. Nyomorék beteg, avagy tűzkárosult, vándorló legény vagy szegény diák, megszorult író és egyházi ember nála sohasem zörgetett hiában. Bámulatos jó híre volt e részben, és ő a benne bízót nem engedte csalódní. Még ha elutazott is, nagyobb összeget hagyott Bauhofernél, hogy felekezeti különbség nélkül ossza ki távollétében. Jókedvű adakozó volt, aki név szerint is ismerte szegényeit és érdeklődött sorsuk iránt. A bűnöst és dologtalant elkergette, ha újra jött. Gondosan ellenőrizte embereit. Nemcsak pénzzel enyhíté a nyomort, hanem meglátogatással, résztvevő szóval, munkával és fáradságos utánjárással. Nem egy beteg dicsekedhetett meleg ruhadarabbal, melyet a munkás nádorasszony saját kezűleg készített.”

Az 1828-ban Budán megnyitott, Angyalkert nevű első óvoda egyik alapító tagja is a nádorné volt, és a pesti vakok intézetének felvirágoztatásában is elvülhetetlen érdemeket szerzett. Az 1838-as pesti nagy árvízkor pedig „mint jölvő angyal járt a szerencsétlenek között – írja róla a néhai egyháztörténész. – Nemcsak hogy férjével együtt temérdek ruhát s naponként 3500 kenyeret és ugyanannyi adag levest osztatott



szét, hanem a rögtönzött táborkórházban is többször megjelent, több beteget megszólított, elmondatta velük az árvíz borzalmas jeleneteit. Kikérdezte az orvosokat, azután megnézte a gyógyszerért, bement a konyhába, és sorra kóstolta az ételeket, hogy ízletesek-e. Az angolkisszonyok leányövendékeit is e veszedelmes napokban Mária Dorottya látta el a szükségeseikkel.”

De nem csak a nyomorúság érintette meg a lelkét. Széchenyi István Lánchíd-építő tervét például ugyanekkora lelkesedéssel támogatta. A gróf pedig tisztelete jeléül hálából Mária Dorottyáról nevezte el az általa építtetett egyik hajót.

## A száműzött özvegy

„Más szegény özvegy – panaszlá – oda mehet, ahova akar, engem Bécsbe kényszerítenek, amelytől már mint menyasszony a szeretett főherceg oldalán is visszaborzadtam. Megvallom, én ez országot és e gyülekezetet szívemen hordoztam, és nehezen hagyom el” – idézi fel az életrajzíró, Payr Sándor a nádorné fájdalmas szavait 1847 januárjából. József nádor ugyanis 1847. január 13-án örökre lehunyta semeit, a bécsi udvar

pedig úgy rendelkezett, hogy az özvegy haladéktalanul hagyja el Budát, és költözzön Bécsbe.

Szeretett városától, gyülekezetétől, addig a boldogságot jelentő otthonától rendesen el sem búcsúzatott. „[...] a főváros sem búcsúzott tőle oly módon, mint megérdemelte volna – írja Payr. – Elindulása január 25-én reggeli 8 órára volt kitűzve. Csendben, ünneplés nélkül robogott ki hintója a királyi palotából. Csak némi cselédség és néhány kocsis követte. Bauhofer rendelte oda a gyülekezet eleit, mintegy 40 embert, ezek voltak szemtanúi könnytől ázott szemekkel, mikor a jó nádorasszony Buda várát örökre – mint akkor beszélték – elhagyta.”

A legfájdalmasabb számára mégis az volt, hogy gyermekeitől is elszakították, mert félték, hogy őket is inkább protestánsnak, mint „jó” katolikus Habsburgnak fogja nevelni.

A szigorú tiltás ellenére azonban titkos levelezések és pénzadományok útján titokban továbbra is tartotta a kapcsolatot a budaiakkal. 1847 áprilisában néhány napra a városba is utazhatott. Megnézte az épülő budavári evangélikus templomot, orgonát ígért bele, és ötszáz forintot hagyott a szegények javára. Szeptemberben újra jöhetett, de a 26-i templomszentelési ünnepen már nem vett részt, mert nem akarta ellenfeleit ingerelni.

A szabadságharcot követő véres megtorlás mélyen felkavarta. Mindent bevetett, hogy hőn szeretett magyarjai közül minél többeket megmentsen – nem rajta múlt, hogy közbenjárása nem minden esetben volt sikeres.

A vég mégis „a szívén hordozott” hazájában, kedves magyarjai között érte utol. Újszülött gyermekének örülő lányát látogatta meg Budán 1855 márciusában, amikor megbetegedett, és még abban a hónapban, 30-án meg is halt. Utolsó órájában szeretett lelkészei, Székács József, Bauhofer György és Lang Mihály erősítették. Temetése százhatvanöt évvel ez előtt, április 4-én volt; testét a budavári nádori kriptába helyezték. Angyali jó lélektől vettek akkor földi búcsút. Ahogy Payr Sándor írta: „Vidámságából és jó cselekedeteiből is az az angyali jó lélek sugárzott ki, aki a földieket a lelkiek mellett kevésre becsülte. Amije volt, azt nem is magáénak, hanem csupán sáfárkodásra Istentől reá bízottak tekinté.”

■ BODA ZSUZSA

## 102 Példabeszédek 24.

- 16 Mert ha hétszer elesik is az igaz, ugyan felkél azért; az istentelenek pedig csak egy nyavalyával is elvesznek.
- 17 Mikor elesik a te ellenséged: ne örülj; és mikor megütközik: ne vígadjon a te szíved.
- 18 Hogy az Úr meg ne lássa és gonosz ne legyen szemeiben, és el ne fordítsa arról az ő haragját te reád.

## Ajándék Bibliák gyengénlátóknak

A Magyar Bibliatársulat az 1990-es években gyengénlátók számára adott ki Bibliát. A nagy alakú, nagybetűs kiadvány – a betűméret megegyezik a képen láthatóval – a Károli-fordítást tartalmazza több kötetben. Ezekből a speciális, ószövetségi könyveket tartalmazó Bibliákból kínál ajándékba a Luther Kiadó közel ötszáz, három részből álló egységcsomagot.

A kötetek tartalma: Ószövetség 1.: Ruth könyve, Eszter könyve, Példabeszédek könyve, A Prédikátor könyve, Jónás könyve • Ószövetség 2.: Ézsaiás könyve •

Ószövetség 3.: Jeremiás könyve, Jeremiás siralmi. Egy könyvcsomag összmérete: 22 × 30 × 6 cm. Összsúlya 2700 gramm. Akik nem személyesen veszik át az aján-

dék könyveket, azoktól kérjük a postaköltséget. Belföldi postaköltség: egy csomag: 2000 Ft; kettő és három csomag: 2200 Ft; négy-hét csomag: 3000 Ft. Nyolc, illetve ennél több csomag megrendelése esetén egyéni a díjszabás.

Kérjük, igényüket az alábbi megrendelőlapon jelezzék március 30-ig. A megrendeléseket beérkezési sorrendben tudjuk teljesíteni.



### MEGRENDELŐLAP

Kérjük, olvashatóan, nyomtatott nagybetűkkel töltsé ki.

Név:

Postázási cím:

Értesítési telefonszám:

Igényelt könyvcsomag darabszáma:

A szállítás módja (kérjük, a megfelelőt jelölje be):

személyes átvétel:  postai kézbesítést kérek:  postázás esetén a fizetés módja: utánvétel  bankkártya

Kérjük, a kivágott és kitöltött megrendelőlapot március 30-ig küldje el a Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24. postai címre vagy a [kiado@lutheran.hu](mailto:kiado@lutheran.hu) e-mail-címre.

# Mennyei filmnyelv

## Benső útra indító moziélmény

**A palesztin rendező, Elia Suleiman A Mennysországnak kell lennie című filmje nagyot szól, jóllehet eszköztára némafilmes, üzenetei sorok között rejtettek, jobbára esztétikai és humorérzékünkre hatnak. A nem túl szerencsésen fordított magyar cím magyarozatért kiált. A történet folyton szemlélődő, mindig kívülálló és egykedvűnek tűnő főszereplője – a rendező maga – filmet szeretne forgatni Palesztináról, ugyanazzal a címmel, mint az, amelyik a néző szeme előtt pereg. Csakhogy a filmbeli film forgatókönyve azt a kritikát kapja, hogy a film voltaképp bárhol játszódhatna – ahogy A Mennysországnak... is.**



**H**a a film rendezőjének életművét nem ismerjük is behatóan – a szóban forgó az ötödik nagyjátékfilmje, tíz év alkotói csend után került a mozikba –, annyi ebből az alkotásából is kiderül: a direkttség és a didaktikusság nem sajátja. Szabad teret ad az értelmezésnek, a sokszor légiesen suhanó filmkockák összeillesztésének, a lassan hömpölygő, gyakran abszurdba hajló jelenetek egybefűzésének. Voltaképpen nem mondja, csak mutatja. A lehetséges irányokat, a felsejülő lehetőségeket, a folyton jelen lévő lehetetlenségeket, a kísértő semmit, a hiábavalóságot és a mindig táncba hívó, dübörgő (nagyvárosi) életet Názárettől Párizsig és onnan New Yorkig.

Bárhol legyen is a főszereplő, emberi gyarlósággal, hatalmi játszmákkal, tékozlással, részvétlenséggel és hiúsággal mindenütt találkozik. De meg kell látnunk – már csak a tarka, lassú nagytotálókából is –, hogy az élet szédítő, bódító örömei is mindig jelen vannak: színek, ízek, illatok,

karakterek, gesztusok. A rendező ugyanakkor örömmel adózik például a női szépség megannyi árnyalatának is: a vonalait szűk ruhákkal kiemelő vagy azokat sejtelmesen bő kelmékbe rejtő esztétikai minőségek mind-mind lenyűgözik nemcsak a nézőt, de a filmben voltaképp „filmet néző” főszereplőt is, aki szemüvege mögül egyre csak bámul, de arca semmit nem árul el az érzelmeiről, az értékítéleteiről, a kedélyállapotáról.

Ki néz, és kiket néz? Minek néz? Mi a célja? Ezek a kérdések folyamatosan feszíthetik a nézőt, és megválaszolatlanságuk, valamint a főszereplő pókerarca, a jelenetek összefüggéstelen sorozata olykor némi türelmetlenséget, sőt irritációt is kiválthat belőle. Ez a fajta nyitva hagyó, „hárompontosó” elbeszélői technika alighanem szándékos a rendező részéről.

Annyiban mégiscsak tanít ez a különös filmnyelv, felülírva előzetes elvárásainkat (a műfaji besorolása komédia), hogy csendre, szemlélődésre, a folyamatos értelmezési,

**A Mennysországnak kell lennie.**

Francia–katari–német–kanadai–török–palesztin játékfilm. Szereplők: Elia Suleiman, Gael García Bernal, Ali Suliman, Grégoire Colin, Kwasi Songui. Rendezte: Elia Suleiman.

minősítési és ítélkezési kényszer elhagyására hív. Új perspektívát mutat tehát – ahogy a hétköznapi mennysországnak keresési-munkálási igyekezete is itt, a földön. Aki ugyanis a fókuszpontját áthelyezi szívének terébe – ahogy azt a názáreti Jézus is hangsúlyozza –, az már nem akarja folyton megváltoztatni a körülötte élőket, hanem azok mindegyikében meglátja azt az isteni képmást, amelyet a lelke mélyén ő maga is hordoz, Názárettben ugyanúgy, ahogy New Yorkban, téridőkoordinátáktól függetlenül.

Jézus is idegen és hazátlan volt – a tanítványok között, csodákat téve, ámulatot és ellenszenvet kiváltva, virágvasárnap di-csőségesen vonulva és nagypénteken töviskoronával a fején, keresztet hordozva... Az ő hazája az az ország, melynek nyomait ez a másik, filmbéli názáreti is keresi. De csak áttételesen találja: kifordított szituációkban, kimerevített képekben, lassított felvételeken, pergő elevenségben, a szédítő sokaságban ugyanúgy, ahogyan a szobájába repülő pihegő kis madártestben.

Mit mondhat ez az alkotás a muszlim palesztinokról a közép-európai keresztényeknek? Üzenete áttételes, a keresés, a vándorlás, az elhagyatottság, a kvázi-hazatalálás motívumaira épít. Akármilyen nációnhoz tartozunk is, úgy kell mennünk, sokszor bolyonganunk a nagyvilágban (lelki értelemben), ahogy egykor az ószövetségi zsidóknak a Közel-Kelet pusztaságaiban. Kapaszkodhatunk viszont abba, amit Jézus tanított az *Újszövetségben*, hogy a mennysországnak itt van köztünk: résekben, részletekben.

Erre a részletekben megbúvó lényegre világít rá a film magával ragadó mozgófilmes esztétikai eszközökkel. Benső útra sem a tömegjelenségek utánzása, sem a mainstream média fogyasztása, sem az egymásnak feszülés nem visz senkit sehol. A film absztrakt módon való élethez közelítése viszont közelebb viszi a nézőt ahhoz a mennyei életérzéshez, melyből hiányzik mindenféle görcsös akarás, alapkaraktere viszont a reményteljes várakozás, vágyakozás – az Örökkévalóval való egységre, az Örökkévalóban való megnyugvásra.

■ KINYIK ANITA

# Nem szokványos istentisztelet keresőknek, kétkedőknek

Bence Áron Tamás-misére hív

**Bár bizonyára már sokan hallottak erről az istentiszteleti formáról, ma is lehetnek olyanok jócskán, akik keresik az Istennel való találkozás lehetőségét, de nem találták meg a helyüket hagyományos gyülekezetben. Őket szeretné megszólítani a Tamás-mise lelkes szervezőcsapata. Hogy miként zajlik egy-egy ilyen interaktív istentisztelet, és miért érezhetik otthon magukat itt a keresők vagy a hitükben megfáradtak, arról Bence Áron evangélikus lelkészt, az egyik szervezőt kérdeztük.**

**– Szokatlan a Tamás-mise egy evangélikus szervezésű alkalom elnevezéseként. Mi a magyarázata?**

– Finnországban, ahonnan átvettük ezt az alulról indult kezdeményezésként létrejött alkalmat, a mise olyan istentiszteletet jelent, ahol úrvacsora is van. Ez Luthernél is ennyit jelent. Vagyis minden Tamás-mise úrvacsorás alkalom, találkozás Istennel a hirdetett ígén és a testté lett Ígén keresztül. A Tamás-mise a mottója szerint a keresők istentisztelete, tehát a résztvevőknek nem is kell egyháztagnak lenniük, illetve a más felekezetekhez tartozókat is szeretettel várjuk. De leginkább a keresőket, akik nem tudják magukat besorolni sehová, keresik az igazságot, a szentet. Helsinkiben, a Tamás-mise szülővárosában egy lelkes laikusokból álló csapat olyan istentiszteletet szeretett volna létrehozni, ami őket és a barátaikat jobban megszólítja, amiben ők jól érzik magukat.

**– Ez mit jelent pontosan? Más a liturgia, több a zene?**

– Minden szervezőközösség Tamás-miséje más, olyanra formálják, amilyenek ők maguk. Van egy kötöttebb liturgia, amely az évtizedek folyamán kialakult, de hogy mivel töltik meg a liturgikus elemeket, az a csapaton áll. Ha például egy kisváros lakói szerveznek Tamás-miséket, amelyen főként helyi értelmiségiek a résztvevők, akkor elképzelhető, hogy klasszikus kamarazenekar kíséri az éneket. Ha pedig egy nagyváros bevándorlónegyede a helyszín, akkor ott valószínű, hogy törzsi vagy rapzene csendül fel.

**– Miért lehet ez vonzó?**

– Nemcsak az izgalmas zene, az érdekes igehirdetők vagy az úrvacsorai közösség miatt, hanem az interaktív rész miatt is.



FOTÓ: BALLA MÁRIA

Amikor a csendes taizéi éneklés mellett az emberek felállhatnak, bejárhatják a templomteret, és új helyzetből tapasztalhatják meg a mise témáját. Ez is a „tamáság” része. Tamás, Jézus egyik tanítványa nem lehetett ott, amikor a többiek találkoztak a Feltámadottal, ezért folyamatosan kétségek gyötörték: vajon tényleg igaz-e, hogy Krisztus feltámadt. Ezért ő nemcsak hallani akarta a hírt, hanem meg is akarta tapasztalni – ahogyan az evangéliumból tudjuk: „...ha nem érintem meg ujjammal a szegek helyét...” [Jn 20,25] –, hogy Krisztus valóban él. Ezen az alkalmon nemcsak hallhatjuk az ígét, az üzenetet, hanem aktívan mi is részeseivé válhatunk a jó hírnak, ezért is nevezték el a finnek ezt az istentiszteleti formát Tamásról. A mellékoltárokon lehet gyertyát gyújtani, van mód az imádságíráásra, akár kézműveskedésre is, illetve a lelkészekről személyes áldást lehet kapni. Az első alkalom óta hosszú sorokban állnak az emberek, hogy legyen

egy saját pár pillanatuk, amikor a lelkéssel együtt imádkozhatnak, és áldást kérhetnek az életükre.

**– Milyen jellegű a budapesti alkalom?**

– Pár éve készítettünk egy nagyvárosi, progresszív liturgiát zeneileg és szövegében is. Ez azt jelenti, hogy újragondoltuk a mise ősi, több ezer éves tételeit, elemeire szedtük, újraépítettük. Zeneileg feszes könnyűzene, tartalmilag pedig kortárs irodalomba hajló verses szöveg. Mondhatjuk, hogy ez a budapesti specialitás.

**– Kik és kiknek készítik? Ki a célközönség?**

– A budapesti Tamás-mise másfél évtizede indult útjára a Deák térről. Azóta a szervezőgárda többször frissült, most igen sokszínű, fiatalos, huszonöt és negyven év közöttiekből – laikusokból és lelkészekből – álló csapat szervezi. Kiknek? Azoknak, akik olyanok, mint ők, gondolkodásban, életkorban, tehát mondhatnám azt is, hogy a barátaiknak, ismerőseiknek, hasonló cipőben járó társaiknak.

**– Hogyan ajánlaná ezt az alkalmat azoknak, akik még nem találkoztak vele?**

– Azokat hívogatjuk, akik nem érzik, hogy a helyükön lennének az egyházban, nem találtak otthonra egy adott gyülekezetben. Akik nagy spirituális szomjúságot éreznek, vágnak arra, hogy Istenről beszéljenek nekik, vágnak arra, hogy egy biztonságot sugárzó térben találkozhassanak a Szenttel, de azt a beszédmódot, amit eddig megismertek az egyházban, nem érzik magukénak. Azt szeretnék nekik mondani: „Ez a hely és ez az istentisztelet titeket vár, nektek szól.” És nem azért, mert feladnánk az értékeket, vagy hozzádörgölnénk a korszellemhez.

**– Mikor és hol lesznek a következő alkalmak?**

– Már több éve a Petőfi híd mellett, a Lágymányosi Ökumenikus Központban tartjuk a Tamás-miséket. Legközelebb március 15-én, majd április 19-én 18 órakor várjuk az érdeklődőket.

■ K. B.



# A hazatalálás vágya

Kilábalás a függőségekből – segítség keresztény lelkiséggel

**William Griffith Wilson, ismertebb nevén Bill Wilson (1895–1971) lecsúszott egykori bróker, az Anonim Alkoholisták társalapítója jó ideig az italban talált vigaszt, ám a valódi odatartozás-érzést az alkohol rabságából való szabadulás és az úgynevezett „tizenkét lépéses csoport” létrehozása jelentette a maga, később pedig szerte a világon sokak számára. Ezzel a felépülési programmal foglalkozik a közelmúltban megjelent, *Odatartozás – Kiút a megkötözöttségből* című könyv.**

**M**indnyájan vágyunk arra, hogy legyen egy hely, ahol szeretnek, ahol elfogadnak. Ahol ott-hon érezhetjük magunkat. Ki-ki szeretné átélni az odatartozás érzését, ám ezt nem mindig a legszerencsésebb módon, például a függőségein keresztül teszi.

Számos eszköz létezik a függőség eleni harcban, az egyik a tizenkét lépéses csoport. A kötet szerzői – évtizedek óta együtt dolgozó keresztény lelkigondozók, illetve lelkivezetők – hangsúlyozzák, hogy az Anonim Alkoholisták (AA) azért lehetett olyan közkedvelt a kezdetektől fogva, mert a csoporttagok kimondták az igazságot, és mert személyes tapasztalataikat oszthatták meg egymással, bizalmi légkörben. Ily módon átélhették az odatartozás érzését, amely segített nekik a felépülésben.

A könyv írói azt is kiemelik, hogy ők a felépülési program, a pszichológia, valamint a spiritualitás ötvözésére törekedtek, mert felismerték, hogy a gyermekkori sérüléseknek alapvető szerepük van abban, hogy később lelki-érzelmi problémákkal kell szembenéznünk és megküzdenünk. De Jézus, aki valóságos és jelen lévő személy, meg tud gyógyítani mindnyájunkat.

Személyes tapasztalataikat a szerzők egyetlen olvasóra sem kívánják ráerőltetni. Amit megosztanak, az Bill Wilson története, saját élményeik, valamint a tizenkét lépés. A lépések közül néhány: „1. Beismertük, hogy tehetetlenek vagyunk az alkohollal szemben – hogy életünk irányíthatatlanná vált.” „5. Beismertük Istennek, magunknak és egy embertársunknak hibáink valódi természetét.” „6. Teljességgel készen álltunk arra, hogy Isten megszabadítson bennünket mindezekről a jellemhibáktól.”

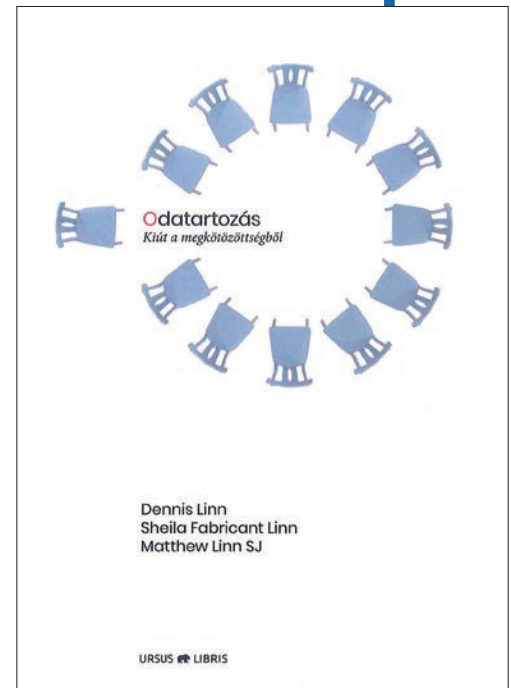
„7. Alázatosan kértük őt hiányosságaink felszámolására.”

A szerzők elsőként őszinte önvizsgálatra buzdítanak, arra, hogy bátran nézzünk szembe függőségeinkkel, amelyeken keresztül elmenekültünk a valóság, különösen is a fájdalmas érzések – leggyakrabban a szégyenérzet – elől, mert ez a felépülés első lépése. Majd arra, hogy ne utasítsuk el, hanem „öleljük magunkhoz”, azaz fogadjuk el függőségünket, hogy végül legbelül rálelhessünk Istenre.

Véleményük szerint fontos, hogy ki-ki dülőre jusson Istenrel, és ne feledje: Isten megpróbál szeretni és gyógyítani. Hiszen az ő lényege a szeretet, és a szeretet gyógyít. „Isten akarata mindig az, hogy több szeretetet és életet adjunk és kapjunk.” Ebben nyújthat segítséget az úgynevezett összpontosító ima is, amelyről részletesen esik szó, és amely hozzájárulhat ahhoz, hogy ne maradjunk „megerősítetlen személyek”, azaz olyasvalakik, akiknek a belső magja nem szilárd, és akik úgy érzik, hogy nincsenek kapcsolatban valódi önmagukkal.

Ám „nem válhatunk valódi önmagunkká, amíg másvalaki meg nem erősít minket abban, hogy úgy, ahogy vagyunk, jók, értékesek és szerethetőek vagyunk”. Azt is hangsúlyozzák, hogy a másoknak és a magunknak való megbocsátás mindenképpen szükséges ahhoz, hogy úgy gyászoljuk meg fájdalmunkat, hogy a sebünk valóban be is gyógyuljon.

Elgondolkodtatók Agnes Sanford amerikai keresztény írónak (1897–1982) a kötetben idézett gondolatai is. Szerinte világrajöveletekor Istentől minden ember úgynevezett lepecsételt parancsot kap, amely olyan mélyen be van épülve mindannyiunkba, hogy mindig a helyes



Dennis Linn – Sheila Fabricant Linn – Matthew Linn SJ: *Odatartozás. Kiút a megkötözöttségből*. Ursus Libris, 2019. Ára 3500 forint.

irányba vezet bennünket, függetlenül attól, milyen volt a családunk, a gyermekkorunk és az életünk története. „Azon az örömen keresztül ismerjük meg lepecsételt parancsainkat, amelyet akkor érzünk, amikor elkezdjük őket teljesíteni, és azáltal, ahogy életünkben minden a helyére kerül. [...] Ha követjük a belső örömet, olyan ösvényre jutunk, amely végig ránk várt, és pontosan azt az életet éljük, amelyet kell. [...] Mindegyikünkbe egyedi módon be van építve az élet adásának és elfogadásának különleges hivatása, amely vissza fog vezetni minket oda, ahová tartozunk” – szögezik le a szerzők.

A kötet végén függelékként vezérfonalat találunk, amely megmutatja, hogyan használható a könyv egy körülbelül tízhetes szeminárium anyagaként, a további tájékozódáshoz pedig irodalomjegyzék talál az olvasó.

■ GAZDAG ZSUZSANNA

# Árvaintézettől diakonissza-anyaházig

A győri evangélikus diakóniai munka aranykora

**Győr városának evangélikusai Luther Márton születésének négy századik évfordulója alkalmából határozták el az egyházközség szegény- és árvaintézetének felállítását, majd 1885 decemberében meg is nyitották az intézményt – írtuk magazinunk tavaly október 20-27-i számában. Cikkünk szerzője a kezdetek után ez alkalommal a folytatást tekinti át az első világháború végétől a második világháború végéig.**

**A** győri szeretetház 1919-ben bekövetkezett kényszerű bezárása után a gyülekezet vezetőségének körében mindvégig napirenden maradt az intézmény újbóli megnyitásának kérdése. Ugyanakkor a szándék gyakorlatba való átültetését jelentős mértékben késleltette a háborút követő pénzhiány és a nagymértékű infláció. A szeretetházi munka újbóli megindulására végül csak 1925-ben kerülhetett sor.

## Diakonisszaképzés helyben

A korábbi megoldás – vagyis hogy az intézmény fenntartásának feladatait pozsonyi diakonisszák látták el – tarthatatlannak bizonyult, mivel az első világháború következtében átrendeződött országhatárok miatt sokkal nehezebbé vált a pozsonyi diakonissza-anyaház nővéreinek győri alkalmazása. A probléma áthidalása érdekében elhatározás született: Győrben diakonisszaképző intézetet kell nyitni, amely a jövőben biztosíthatná az itteni szeretetmunkára a szakképzett nővéreket. 1926 szeptemberében a gyülekezet tagjai által már korábbról jól ismert pozsonyi diakonissza nővért, Huber Etelkát sikerült a feladatra megnyerni, így Győrben hat növendékkel megindulhatott a diakonisszák képzése.



A győri anyaház diakonisszái 1937-ben

Az elméleti oktatást a győri lelkészek – eleinte Pálmai Lajos, később elsősorban Túróczy Zoltán –, valamint a vezető nővér vállalták magukra, míg a gyakorlati képzés helyben, a szeretetházban és a győri kórházban zajlott. Ez utóbbi az indulást követő első esztendőben nem ütközött akadályba, mivel mind az orvosok, mind a nővérek, mind az ott szolgáló apácák szívesen fogadták a diakonisszákat. 1928-ban azonban a képzés lehetetlenné vált, mivel az akkori győri katolikus püspök, Fetser Antal jelezte: ha a diakonisszák továbbra is látogatják a kórházat, akkor ő ezt az apácáknak megtiltja. Ennek következményeként a későbbiekben – a kórházi gyakorlat megszerzése érdekében – Pozsonyba jártak a növendékek, s ezt kiegészítő a győri Csillag Szanatóriumot látogatták.



A Gusztáv Adolf Otthon épülete



A börcsi Pálmai Lajos Árvaház épülete

## Mintagazdaság, önellátás

1928-ban az intézet tizenkét árvának adott otthont. Közülük nyolc gyermek ellátását részben a Veszprémi Állami Gyermekehely finanszírozta; ezzel az intézménnyel a gyülekezet árvaháza a későbbi években is szorosan együttműködött.

1929-ben a szeretetház nagytermének karzati részét átalakítva újabb helyiségeket nyertek, így sokkal több gyermek elhelyezésére nyílt lehetőség. Az átalakításoknak köszönhetően összesen huszonnyolcra nőhetett a gondozott árvák száma. Az intézet önellátásának egyik kulcsát a gyülekezet birtokában álló börcsi telken kialakított mintagazdaság jelentette, ahol állatokat neveltek, zöldséget és gyümölcsöt termesztettek.

Az újraindulást követő intézkedések nyomán jelentős fejlődés indult meg. Nem csupán a nővérek létszáma emelkedett, hanem a rájuk bízottak száma is folyamatosan gyarapodott. Éppen ezért a diakonisszáknak csakhamar helyhiánnyal kellett szembenéznük. Ennek orvoslására épült meg a Gusztáv Adolf Otthon névre keresztelt új szárny, amelyet 1933. május 7-én avattak fel. A terveket ezúttal is Oberländer Sándor készítette, míg a kivitelezési munkákat Káldy Barna vezette.

1933-ban az intézmény kötelékében már huszonhárom nővér szolgált, és ugyanebben az esztendőben újabb hat jelölt képzése zajlott. Az árvaháznak összesen huszonhat lakója volt, a szegényintézetben tizennégy idősebb hölgy ellátásáról gondoskodtak, a Gusztáv Adolf Otthonban öten, míg az újjászervezett leányinternátusban tizenheten laktak. Emellett az intézményben napközi otthon is működött, mivel új munkággént szegény gyermekek étkeztetését vállalta a szeretetház, Győr város szociálpolitikai ügyosztályával összefogásban. Ilyen módon összesen száz gyermek naponkénti étkeztetéséről gondoskodtak.

1932-ben egy megállapodás aláírásával a délkelet-európai diakonissza-anyaházak munkaszövetségbe tömörültek, és egységes irányelveket fogadtak el. Első közös konferenciájukon Pozsonyban tizenhat anyaház vezetői vettek részt (Bécs, Békéscsaba, Brassó, Breslau, Budapest-Fébé, Doppitz, Gallneukirchen, Graz, Győr, Liptószentmiklós, Pozsony, Prága I., Prága II., Schwäbisch Hall, Újverbász és Zóptau). A találkozóra való meghívás is jelzi a győri diakóniai munka nemzetközi ismertségét és elismertségét.

1937 tavaszán az addig hivatalosan külön működő Diakonissza Intézetet és a szeretetházat egyesítették. Az új intézmény a Győri Evangélikus Egyházközség Diakonissza Anyaháza nevet kapta. Az intézmény bővülése az 1930-as években nem csupán a győri épületet érintette. Börcsön 1938-ban nyithatta meg kapuit a Pálmai Lajosról elnevezett árvaház. A börcsi otthon megépítése azonban továbbra sem oldotta meg a győri helyhiányt, hiszen ilyen módon csupán az árvák elhelyezése vált könnyebbé, s az sem oldódott meg teljes mértékben, mivel az idősebb gyermekek – az iskolába járás megoldhatatlansága miatt – továbbra is a győri épületben laktak.

Az 1930-as évek végén a diakonissza-anyaház egyre zsúfoltabbá vált, hiszen a Felvidék egy részének visszacsatolásával az internátusi helyek iránti igény is ugrásszerűen megnőtt. Az intézmény ekkorra megszilárdult, széles körű jó hírnevét jelzi két további tény is: egyfelől évről évre bővült a külszolgálati helyek sora, másfelől a Nemzetközi Belmisszió és Diakonissza Szövetség délkelet-európai szakosztálya is jelezte, hogy következő konferenciáját Győrben kívánja megrendezni.

A diakonisszák jótékony tevékenységüket ezekben az esztendőben nem csak Győrben és környékén fejtették ki. A kiképzett nővérek szolgálatot végeztek a Dunántúl teljes területén (Pápán, Pécsen, Szombathelyen, Kőszegen, Veszprémben, Sopronban), de olyan távoli helyeken is igénybe vették munkájukat, mint Oroszára, Debrecenre, Miskolcra vagy éppen Rozsnyóra.

A megnövekedett közösség lelki igényeinek kielégítése érdekében 1939-től a szeretetházban külön lelkész szolgált Lukács István személyében. A továbbra is fennálló helyhiány enyhítésére is igyekeztek megoldást találni. Ennek jegyében a gyülekezet tulajdonában lévő Rába utcai, báró Solymossy-féle alapítványi házat is



A győri épülettömb új szárnyának átadási ünnepsége 1943-ban

igénybe vette az intézmény. Átmeneti jelleggel az árvák egy részének elhelyezését oldották meg ilyen módon. A végleges megoldás azonban csak néhány évvel később született meg: 1943-ban az igényekhez alkalmazkodva Lakatos Kálmán tervei alapján a győri épülettömb újabb szárnyal való bővítésére nyílt lehetőség.

## Háborús hétköznapok, változó politika

A világháború egészen a bombázások megindulásáig kevésbé érintette az intézmény mindennapjait. 1944-ben a gyermekeket a biztonságosabbnak ítélt börcsi otthonba költöztették át, ám mindenki más a győri szeretetházban maradt, sőt többen a gyülekezet tagjai közül is ide költöztek be ezekben a hónapokban. A front Győrön való áthaladását megelőzően kísérlet történt a gyülekezet épületeinek a Nemzetközi Vöröskereszt védelme alá helyezésére, ez a terv azonban – szemben például a pannonhalmi bencés apátsággal – végül kudarcba fulladt. Ugyanakkor az épületeket csupán minimális kár érte az ostrom idején. Többek között a hidak felrobbantása következtében az épületegyüttes ablakainak jelentős része betört.

A front átvonulása után a szovjet katonai parancsnok szimpátiájának köszönhetően az egyházi tisztviselők felmentést kaptak a közmunka kötelezettsége alól, ezáltal a gyülekezet épületeinek felújítási munkálatai azonnal megindulhattak, s így a győri épületeket tekintve az elsők között fejeződött be a helyreállításuk.

A békés mindennapok visszatértevel a szeretetház működésében is minden visszaállt a régi kerékvágásba. A változóban lévő politikai erőviszonyok azonban hamarosan hatással voltak az intézmény életére is.

■ VILÁGI DÁVID

A szerző történész, levéltáros, a győri Ráth Máttyás Evangélikus Gyűjtemény vezetője

# Sporttemplom után kulturális központ?

Elfeledett, omladozó templom Budapest közepén, egy bérház udvarán

**A Luther ház öleléséből ódon templomtorony emelkedik a magasba. A belváros közepén egy lakótömb udvarában omladozik a több mint százötven éves műemlék templom. Az alapító okirat alapján az életveszélyes falak felújítása a társasház tulajdonosainak dolga és költsége lenne. A lakók nem tudnak és nem is akarnak fizetni.**

A nyüzsgő Rákóczi úton álló társasház udvarán a templomhoz vezető bejáratot lánc zárja le. A kapu szárnyán tábla jelzi: eladó. A templomudvarra a társasház lépcsőházaiból lehet bejutni, ám tilos az átjárás. Pár lépést mégis megkockáztatunk. Lehangol a látvány: avar és törmelék a földön szerteszét. Középen magasodik a kordonnal körbezárt, fákkal és gazzal benőtt romos templom.

## A dicső múlttól az államosításig

„Hajdanán ez egy szép templom volt. Több évtizedes közös mulasztás miatt került ilyen állapotba mára az épület külseje” – mondja Gulácsiné Fabulya Hilda, a Szlovák Ajkú Evangélikus Egyházközség lelkésze. A neoromán stílusú templom építését Ján Kollár szlovák lelkész kezdeményezte az 1800-as évek közepén az önálló, akkoriban még több ezer lelket számláló szlovák gyülekezet kiszolgálására. A templomot az első szlovák iskola – melynek padjait Petőfi Sándor is kopattatta az 1832–1833-as tanévben István öccsével – és a paplak szomszédságában húzták fel, 1867-ben szentelték fel.

Az építkezés terhei miatt a gyülekezet eladósodott, ezért az egyház hasznot hozó bazársor és bérházak építése mellett döntött. Ez újabb pénzügyi problémákkal járt. Az építési vállalkozó befejezte ugyan a munkálatokat, ám cserébe kikötötte: ő rendelkezik az üzlethelyiségek és a bérlakások kiadása felett. 1952-ben, amikor talán már a gyülekezet is

hasznot húzhatott volna a bérbeadásból, az épületet államosították, csak néhány albetét és a templom maradt a tulajdonukban.

## Templom újrahaznosítva

A gyülekezet tagjainak száma a háborúk, a kitelepítések és a lakosságcsere következtében megcsappant, többé már nem tudták fenntartani a templomot, és 1965-ben a Kádár-kormány egymillió forintért megvásárolta. Az épület a kilencvenes években magánkézbe került, a hívek pedig a volt iskolaépületben alakítottak ki kápolnát, és máig ott tartják az istentiszteleteket.

Az eredetileg ezerfős templom, ahol Mikszáth Kálmán és Mauks Ilona egybekelt, többé már nem töltötte be korábbi funkcióját. Szakrális mivolta ellenére otthona lett a Vízügyi Tudományos Kutatóintézetnek, majd a Kohó- és Gépipari Minisztériumnak, de rendeztek benne űrkutatási kiállítást is. Később kaszinóként, ruhaturkálóként, sport- és konditeremként is működött.

Bár az egymást váltó tulajdonosok belülről felújították, a templom külseje egyre csak romlott. Tavaly már egy egész oromkehely zuhant alá a mélybe. Nem sérült meg senki, de az egyik lakó értesítette az Örökségvédelmi Hivatalt. A szakemberek a helyszíni szemle alapján száznolcvan napos határidővel életveszély-elhárítási terv elkészíttetésére kötelezték a tulajdonost, azaz a társasház közösségét.



FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

## Hol van a kutya elásva?

Joggal vetődik fel a kérdés: mégis mi köze a társasháznak a templomhoz? A rendszerváltást követően, 1992-ben az önkormányzat úgy döntött, privatizálja a Luther házat. Százkilencvenhárom albetétet alakítottak ki – a lakásokat, üzlet- és raktárhelyiségeket, valamint később, a kétezres évek elején a templomot is beleértve. A probléma oka az, hogy az alapító okiratban az önkormányzat a templomot a társasházzal egy helyrajzi számra iktatta, a közös költség fizetési szabályait pedig nem kellő körültekintéssel határozta meg a templom esetében – mondta Varenke György, a háztömb 2018-ban megválasztott közös képviselője.

A lakóknak alapító okiratot senki sem mutatott, így arról sem tudtak, hogy a templom külső része a társasház külső falaihoz hasonlóan osztatlan közös tulajdonnak számít, ezért az azon végzendő felújítás terhe őket terheli. Varenke szerint hanyagság, hogy nem mérték fel akkor, műszakilag milyen rossz állapotban van a templom. Az elődje bírósághoz fordult annak érdekében, hogy kötelezzék az államot, illetve az önkormányzatot, a templom egymást váltó tulajdonosait közös költség fizetésére. Megnyerték a pert, az állam és az önkormányzat pedig fizetett. Ám 2000-ben, amikor az épület magánkézbe került, az új tulajdonosok – jelenleg a Budapesti Ingatlan (BIF) Nyrt., korábban ennek jogelődei – nem tettek maradéktalanul eleget ennek a kötelezettségnek. Az újabb perben a tulajdonos azzal védekezett, hogy a társasház, bár köteles lenne, nem végzett állagmegóvást a templomon, azért tartották viszsza a kifizetést.

A perben részsiker született. A BIF Nyrt. azóta fizetett is, meg nem is: most is mintegy tizenhárommillió forinttal tartozik a közös képviselő szerint. (A BIF Nyrt.-t levélben kerestük meg az ügyről érdeklődve, azonban lapzártánkig nem kaptunk választ.)

## Nem vettek templomot

Az Örökségvédelmi Hivatal által kért szakvélemények bruttó ötmillió forintba kerültek volna a tulajdonosoknak. A társasház kasszája nem bírta el ezt, így az akkori polgármestertől, Sára Botondtól kért és kapott segítséget a közösség – Sára a saját polgármesteri keretéből utalta át még tavaly az összeget. A háznak azonban további majdnem harmincmilliójába kerülne csak a veszélyelhárítás, méghozzá záros határidőn belül – természetesen erre sincs keretük.

„Továbbra is tartjuk magunkat ahhoz, hogy mi nem vettünk templomot” – mondta az egyik lakó. Hogy van-e esélyük pályázni az önkormányzatnál társasházi pályázatra, az a költségvetés megszavazása után dőlhet el.

## A „megváltóra” várva

Bár a templomépület jelenleg a BIF Nyrt. nevében van, a ház egyik üzlettulajdonosának úgy rémlik, az evangélikus egyházzal, nem is érti, miért nem ők újítják fel.



FOTÓ: HUSZÁR BOGLÁRKA

Megkérdeztük a Magyarországi Evangélikus Egyház Déli Egyházkerületének vezetőjét, Kondor Pétert. A püspök sajnálkozott a templom méltatlan helyzete miatt, de mint mondta, a templom hosszú évtizedek óta nem az egyházzal, ők amúgy sem rendelkeznek kellő saját anyagi forrással, amelyből fedezni tudnák akár a visszavásárlást, akár a felújítást, azonban készek az együtt gondolkodásra, és amiben tudnak, segítenek.

Az elmúlt években több befektető is ajánlatot tett a templom rendbehozatalára, de feltételeiket a lakók nem fogadták el. „Sikerült kivédenünk a kétes háttérű ingatlanbefektetőket” – mondta az egyik lakó, aki a többi megkérdezethez hasonlóan inkább névtelen akart maradni. Félnék ugyanis. Hogy mitől? Varenke szerint attól, hogy a leendő befektető olyan célra használja majd az épületet, ami zavarná a mindennapjaikat. Attól is tartanak, hogy a lakásaik ára bezuhan a riasztó körülmények miatt, majd érkezik egy befektető, aki áron alul felvásárolja azokat, és többségi tulajdonosként számukra kedvezőtlen, akár elfogadhatatlan döntéseket hozna.

A lakók nagyon szeretnék megszabadulni a templom terheitől. A közös képviselő szerint megoldás lenne, ha szétválasztanák a templomot és a lakótömböt. Ehhez viszont nincsenek meg a megfelelő törvényi keretek, miközben

az idő sürget. A társasház közössége jogi úton próbál érvényt szerezni akaratának. Az általuk felkért ügyvédi iroda tavaly decemberben újabb „menekülési” lehetőségről számolt be. Biczó László ügyvéd arról tájékoztatta a tulajdonosokat, hogy egyeztetések folynak a szlovák és a magyar állam között. Előbbi kétmillió eurót adna a felújításra, ha a magyar állam megvinné a BIF-től az épületet az Országos Szlovák Önkormányzat részére, hogy benne kulturális és hitéleti központot alakítsanak ki.

Hogy megtudjuk, a két állam között januárra tervezett egyeztetésnek van-e már eredménye, a Józsefvárosi Szlovák Önkormányzat elnökéhez fordultunk. Kápolnai Kázmér elmondta, bár hallott arról, hogy jó irányba indult el az ügy, konkrét információi nincsenek még. Stettner István, a választóköri képviselője pedig arról számolt be, hogy a józsefvárosi önkormányzatnak nincs tudomása érdemi egyeztetésről vagy fordulatról. Gulácsiné Fabulya Hilda lelkész szerint viszont voltak már államközi egyeztetések, a folyamat elindult. „Imádkozunk, hogy mielőbb lendületet kapjon ez az ügy!”

■ KOLONICS-IMRE ZSÓFIA

Az írás eredetileg a Józsefváros című újságnak, a Budapest VIII. kerületi önkormányzat ingyenes lapjának a 2020/5. számában jelent meg.

# És mi a helyzet a dínókkal?



**N**emrégiben történt, még a farsang idején. Az iskolában farsangoltunk a gyerekekkel. A legtöbben csak az osztállyal táncoltak, szerepeltek, de néhány kicsi beöltözött a kedvenc szuperhősének vagy mesefigurájának. Egy kedves kis elsős talpig zöld dínójelmezben kért fel táncolni. Nagyon szép párt alkottunk. Én már nem vagyok nagyon fiatal, a bál tiszteletére indián fejdíszet öltöttem, és ezt némi arcfestéssel egészítettem ki. A ruhám rojtokkal díszített, könnyű kis mokaszin volt a lábamon, viszont rosszul táncolok. Ő nagyon aranyos és pici, a felszerelése viszont teljességgel lehetetlenné tette a mozgását. Hosszú és félelmetes nyaka, szárnyai és farkrésze minduntalan fejbe vágott vagy oldalba taszított valakit. Jókat nevtünk tehát, végül inkább meghívtam egy üdítőre a kedves kis őslényt.

Ott a büfében aztán jó kis beszélgetés alakult ki több gyerekkel is. Szót váltottunk erről is, arról is: ki mennyire volt ügyes és találékony a közös táncokban, kinek milyen volt a jelmeze, melyik tanárnak ciki, melyiknek jó fej a mai öltözete? Végül felmerült a nagy kérdés: mi a helyzet a dínókkal? Hiszek-e bennük?

Ha hiszitek, ha nem, hittanárként elég gyakran kapok hasonló mélyenszántó kérdéseket. Isten tényleg két embert teremtett, Ádámot és Évát? Miért kellett egy árva gyümölcsévés miatt elhagynia az embernek az édenkertet? Miért hívják paradicsomnak a legszebb vidékeket?

Isten nagyságáról és jóságáról szólnak ezek a YouTube-on meghallgatható zeneművek is: Beethoven: Isten dicsősége; BPA Worship Team: Hatalmas az Úr dicsősége. Figyelmetekbe ajánlom a Pantomim jelenet / Debreceni Konfi 2012 című videót is.

Melyik volt az igazi, eredeti Éden? Kit vett feleségül Káin? Hogy fért el a bárkán a világ összes állatából egy-egy pár? Miért dőlt le a körbejárástól Jerikó fala? És persze a dínók: őket ki teremtette, és miért kellett kihalniuk?

Nézzük, mit mondhatunk, ha ilyen kérdéseket kapunk. Egy kicsit meszebről kezdem. Konfirmációmra olyan képes Bibliát kaptam a szüleimtől, ami minden csodát megpróbált megmagyarázni, leírta, miért hihető. Például hogy a Vörös-tenger nem vérré vált a tíz csapás-kor, hanem csak felkeveredett benne az iszap. Kettéválni meg elég gyakran szokott, mert az csak egy kis sásos tengerszoros. Nem tudom, igazak voltak-e ezek a magyarázatok, de sosem éreztem, hogy előbbre mozdították volna a hitemet.

Nem mintha nem akarnék gondolkodni. Egyszerűen sosem ölt belülről kétség ilyen dolgok miatt. A könyvek könyvét is úgy olvastam, hogy hagytam hatni magamra. Tudom, hogy különbözőek vagyunk, ezért nem is baj, hogy vannak olyan könyvek, amelyek komolyan és tudományosan adnak magyarázatokat a Biblia történeteinek hitelességére (Bob Hostetler – Josh McDowell: *Ne dobd el a zagyad!*, Lee Strobel: *A Jézus-dosszié – Egy oknyomozó újságíró interjúja a történelem legnagyobb rejtélye körül*). Engem azonban más mozgatott a hit felé.

Egyrészt az, hogy kerestem Istent, és voltak, vannak találkozásaim vele, amelyekben komolyan megtapasztalom, hogy szeret, és törődik velem. Másrészt az, hogy a bibliai történetekben úgy ismereti meg magát, mint aki minden dolog előtt, amit tehettem volna, már keresett és szeretett engem, tehát megbízhatok benne. Ő kezdeményez, vagyis akar engem, nem tévedés vagyok, nem hiba. Ez nagyon fontos nekem.

Aztán figyeltem a történeteket. A teremtéskor nemcsak életre hívja Isten az embert, hanem önmagából ad lelket belé. Az embert kétfélének, férfinak és nőnek

teremti, hogy egymás segítőtársai legyenek, ami nagy ajándék. A bűnbeeséskor is gondoskodik a tőle eltávolodott emberről. Nem hagyja őket a fügefalevélükbe bugyolálva, hanem felöltözteti őket állatbőrökbe, mielőtt elmennek. Megígéri, hogy figyelemmel kíséri életüket, és szabadítót fog küldeni nekik. Ezek nekem szeretetről árulkodó dolgok: sokkal fontosabbak annál, mint az, hogy mi minden maradt ki a Bibliából, vagy hogy tényleg hogyan is szólt az első emberpár neve héberül.

Az is furcsa, hogy senki nem agyal például azon, szabad-e zoknit hordani. Pedig sehol sem szerepel a Bibliában ezzel kapcsolatban semmi. Talán az az oka, hogy teljesen lényegtelen az üdvösségünk szempontjából a zoknihordási szokásunk kérdése. Viszont érezzük, tudjuk mindannyian, hogy ha valami nem szeretetből (hosszú távon is a másik javára törekvő szeretetből) fakad, az mindig rossz. Nemrég láttam egy listát, mi mindent ítélték gyermekbántalmazásnak. Ezen már szerepelt például az elhanyagolás is. Régebben ez nem volt leírva. Vagyis ha nem törődnek az emberrel, ha nem töltenek vele időt, nem figyelnek oda rá, nem szólnak hozzá, nem biztatják, nem figyelmeztetik, amikor valami helytelen tett, az már szeretetlenség. Most már papírra vetette valaki, de érezni eddig is éreztük, hogy így van.

A játékok, festékek, ragasztók használati utasításain gyakran olvasok olyasmit is, ami egészen megdöbben. Ne vegyük a szánkba, ne nyeljük le, ne tegyük tűzbe... Alapvetően magamtól is sejtettem, hogy ha például tűzbe rakjuk, akkor a ragasztó meggyulladhat, felrobbanhat, kárt tehet bennünk. Ilyenkor elgondolodom: tényleg ennyire mindent írásban kell-e rögzíteni, vagy csak eleve figyelemmel és törődéssel fordulni még a játszó gyermekeink felé is? Valószínűbb ez utóbbi.

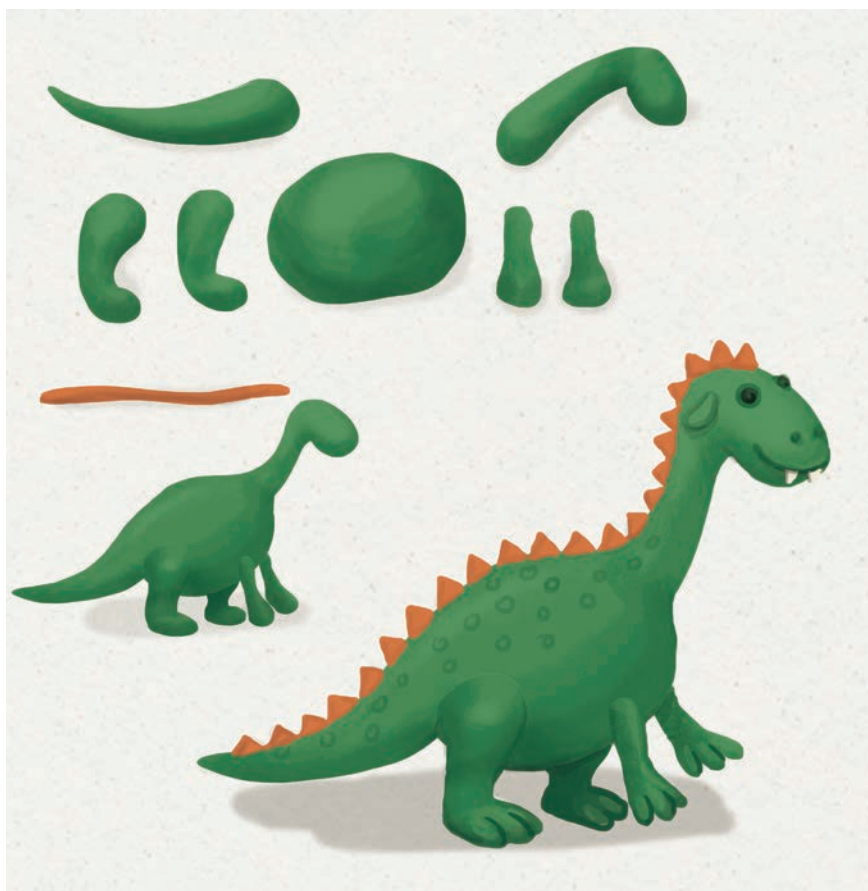
Ahogy időt töltök a Biblia olvasásával, imádkozom, ígére figyelek, gondolkodom rajta, egyre inkább a szeretet rajzolódik ki bennem Isten minden művéből. Ahogy kiválaszt, ahogy terelget, ahogy helyreállít, ahogy lehajol az emberhez, mindez nekem elég ahhoz, hogy megbízzak benne. És persze sem a Szentírásban, sem az életben nem tudom megérteni mindennek a magyarázatát, annyim van, hogy tudhatom, Isten jó, szeret és mindenható.

A dínók meg – ennek a délutánnak a tapasztalatai alapján azt hiszem – nem tánkra születtek. ■



BÓDI KATALIN RAJZA

Fejtsd meg a betűrejtvényt, és megkapod az aranymondást



Gyurmából így készíthetsz vidám dínót

**Ökumenikus találkozó.** Minden hónap harmadik vasárnapján 16 órakor ökumenikus találkozóra, istentiszteletre és előadásra várjuk az érdeklődőket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának székházába (1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 3.), a földszinti tanácsterembe Az egyház egységéért – az év egészében gondolat jegyében. A találkozót *Bibliavolasók tanúságtétele* címmel tanulmányi munka nyitja meg (Pfusck Emese rendtárs). A március 15-i, teljes liturgiájú, eucharisztikus (úrvacsorai) istentisztelet igehirdetésének fő üzenete: *Nemzeti dal – hitéleti himnusz* (Réz-Nagy Zoltán elnök-apát). Az istentiszteletet beszélgetés követi, amelynek témája *Az életcsend* című, teremtésgondozási témájú füzet kialakítása (Békássy Csaba rendtárs). Szeretettel várjuk a korábbi Farkasréti Ökumenikus Közösség, a volt KÖT, a Fokoláre, az Ökumenikus Lelkészkonferencia, a hittudományi egyetemek, valamint az International Ecumenical Fellowship magyar régiójának tagjait, régi és új érdeklődőit, barátait is.

*Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend*

**Jótekonysági koncert** lesz a budakeszi református templom felújításának költségeire a budakeszi Protestáns Kör szervezésében március 19-én, csütörtökön 19 órakor a Kálvin-teremben (Budakeszi, Fő u. 159.). Elhangzik Joseph Haydn op. 51. vonósnégyese (*Krisztus hét szava a keresztfán*). Közreműködik a Sodrás Quartet (Dévényi-Györffy Imola és Lukács Lilla – hegedű; Kisdí Gellért – brácsa; Tóth Marcella – cselló). Szeretettel várunk minden érdeklődőt. Adományokat a templom felújításának költségeire a helyszínen köszönettel elfogadunk.

*A Protestáns Kör szervezői*

**Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány** a Petőfi Irodalmi Múzeummal együttműködve szeretettel várja az érdeklődőket következő disputájára a múzeumba (Budapest V. kerület, Károlyi u. 16.). Időpontja: március 26. (csütörtök), 18 óra. S. Nagy Katalin művészettörténész, szociológus, egyetemi tanár és Varga Gyöngyi evangélikus lelkész, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszékének tanszékvezető egyetemi docense beszélgetnek, a moderátor Galambos Ádám evangélikus teológus. Téma: *Marc Chagall víziói*. A rendezvényre a belépő felnőtteknek 800 forint, diákoknak, nyugdíjasoknak 400 forint. (A belépő megvásárlói a Petőfi Irodalmi Múzeumot támogatják.) A beszélgetés élőben a Petőfi Irodalmi Múzeum YouTube-csatoráján is követhető.

**Meghívó papnécsendesnapra.** A női missziói szolgálat sok szeretettel hívja a nyugdíjas és özvegy papné/papnő testvéreket a *Megújuló egyház – megújuló istentisztelet* címmel tartandó országos csendesnapra március 28-án fél 10-től a Deák téri evangélikus gyülekezet I. emeleti termébe (Budapest V. ker., Deák tér 4.). A napon igehirdetéssel és előadással szolgál dr. Szabó Lajos és dr. Szabóné Mátrai Marianna.

**Felhívás gyűjteményi pályázatra.** A Magyarországi Evangélikus Egyház Gyűjteményi Tanácsa pályázatot hirdet olyan evangélikus egyházközségek részére, amelyeknek nincs az országos gyűjteményi keretből támogatott szakgyűjteményük.

Pályázati témák: 1. a) A gyülekezet könyveiről leltár készítése. A megpályázható összeg max. bruttó 150 ezer forint + önrész 25%. • b) A gyülekezet levéltári és/vagy iratanyagának rendezése, jegyzékelése: bruttó 200 ezer forint + önrész 25%. • 2. a) A gyülekezet muzeális értékű könyveinek (nem anyakönyvek) restaurálása: bruttó 200 ezer forint + önrész 25%. • b) A gyülekezet műtárgyainak restaurálása: bruttó 400 ezer forint + önrész 25% • c) A gyűjteményi anyag biztonságos megőrzését segítő eszközök beszerzése: bruttó 200 ezer forint + önrész 25%.

A pályázati tudnivalók részletei és a letölthető űrlap a gyűjteményi tanács honlapján található: [Gyt.lutheran.hu/palyazatok](http://Gyt.lutheran.hu/palyazatok). A beküldés határideje (postabélyegző dátuma): márc. 24.

**Felhívás az egyházzenei bizottság pályázataira.** A Magyarországi Evangélikus Egyház Egyházzenei Bizottsága idén is meghirdeti az egyházzenei tevékenység és az orgonajavítás anyagi támogatását segítő pályázatait. A pályázat részletes kiírása és a pályázati adatlapok az Egyházzene.lutheran.hu honlapon található. Elektronikus hozzáférés hiányában írásban vagy telefonon lehet felvilágosítást és adatlapot kérni: Kendeh Gusztáv, 8360 Keszthely, Hévízi út 46.; telefon: 20/770-3741. A pályázatok beadási határideje: április 30. (egyházzenei), illetve május 15. (orgonafelújítási). Késve és hiányosan beadott pályázatokat nem tudunk figyelembe venni.

*Egyházzenei bizottság*

**14. KÖSZI Életfonal életvezetési tábor.** Kedves Barátunk! Neked is van olyan dolgod, amire nem vagy büszke, amitől szíved szerint rögtön megszabadulnál? Egy előnytelen testrészed, egy rossz tulajdonságod vagy valami, amiben ügyetlen vagy? Esetleg mindig rossz fiúkat választasz, nem mennek a nyelvek, vagy képtelen vagy lemondani dolgokról? Idén rendezzük meg a 14. KÖSZI Életfonal életvezetési tábort Piliscsabán április 16–19. között 7–12. osztályosok számára. Idei témánk: *Mi a Te gyengéd?* Mindenkinek vannak gyengeségei, de sok híres ember, történelmi vagy bibliai figura tudott előnyt formálni ezekből. De hogyan lesz a gyengeségből erő? Miként tanulhatjuk meg elfogadni, sőt hasznunkra fordítani hiányosságainkat? Dönthetünk róla mi is, mi lesz belőlünk? Gyere, és gondolkodj, beszélj, táncolj, énekelj, neved, alkoss velünk! További részletek: [Koszi.net](http://Koszi.net).

**Apróhirdetés.** Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, postai képes levelezőlapot. Tel.: 1/322-8439, 20/522-5690.



**Dr. Csermely Péter akadémikus a Prúsz nyilvános közgyűlésén.** Szeretethálózatunk és istenkapcsolatunk címmel dr. Csermely Péter hálózatkutató, akadémikus tart előadást március 18-án a Protestáns Újságírók Szövetségének (Prúsz) közgyűlésén. A 17 órakor kezdődő nyilvános alkalom helyszíne a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa székházának (Budapest XI. ker., Magyar tudósok krt. 3.) emeleti tanácssterme. Minden érdeklődőt szeretettel vár a Prúsz elnöksége.

## ÉLET + KÉRDÉSEK



**Élet-kérdések konferencia.** Az *Élet-kérdések* a Szentírás Szövetség új, hétrészes evangelizációs sorozata, amelynek anyaga rövidfilmekben és a vetítésüket követő tanításokon és beszélgetéseken keresztül keresi a választ arra, mi a boldogság, illetve mi miben keressük. Mindenkit szeretettel várunk a sorozatot bemutató konferenciára. Időpont: április 1., 10–15 óra. Vendéglőadók: Craig Dyer Nagy-Britanniából, a *Christianity Explored (Kereszt-kérdések)* nemzetközi szolgálatának egyik vezetője és munkatársai. Helyszín: a Budapest-Fasori Református Egyházközség gyülekezeti terme (Budapest VII. ker., Városligeti fasor 5.). Részvételi díj: 2500 Ft/fő. Jelentkezni március 27-ig lehet az [info@szentirasszovetseg.net](mailto:info@szentirasszovetseg.net) címen vagy a [Szentirasszovetseg.net](http://Szentirasszovetseg.net) oldalon keresztül (telefon: 1/216-5115).

50 ÉVE HARANGÖNTÉS  
ÓRBOTYÁNBAN  
GOMBOS MIKLÓS  
aranykoszorús  
harangöntőmester



Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

[harangontes.hu](http://harangontes.hu) – [harangontode.hu](http://harangontode.hu)

Levél cím: 2162 Órbottyán, Rákóczi u. 134. Pf. 10.

Telefon: 28/360-170, 30/948-9575, 30/728-8161.

E-mail: [gombosmi@harangontes.hu](mailto:gombosmi@harangontes.hu), [info@harangontode.hu](mailto:info@harangontode.hu).

**Felhívás.** Szívesen fogadunk *Tallózó* rovatunkba a *Facebookon* vagy blogon publikált írásokat, gyülekezeti, intézményi híreket, hírleveleket! Kérjük, az elektronikus dokumentumokat – pdf-formátumú anyagokat – e-mailben az [evtallozo@gmail.com](mailto:evtallozo@gmail.com) címre, a nyomtatott kiadványok egy-egy példányát a szerkesztőség postacímére szíveskedjenek küldeni: 1085 Budapest, Üllői út 24. Köszönjük!

# Hallhatóan evangélikus!

A Magyarországi Evangélikus Egyház félórása



Kéthetenként  
hétfőn, 13.30-kor  
a Kossuth rádió műsorán  
Interneten: [Mediaklikk.hu](http://Mediaklikk.hu)

## KÖTÖSZŐ

Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

**Kötőszó** – Rákérdez,  
következtet, összekapcsol.

**Olvassa, kövesse és ossza meg!**

[kotoszo.blog.hu](http://kotoszo.blog.hu)



# Új utak az evangélikus pedagógiában

## Konferencia a kőszegi iskolaújulás apropóján

**Lehet másképp! címmel alternatív pedagógiai módszerekről zajlott tanácskozás február 14-én. A Kőszegi Evangélikus Gimnázium, Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium ezen a napon nem csak az egyházunk fenntartásában működő oktatási intézmények pedagógusait és pedagógiai szakértőit látta vendégül. A rendezvényre meghívást kaptak nem egyházi intézményben dolgozó, ám az alternatív pedagógiában már jártas kollégák is.**

„A fenntartó szerepe néha hálátlan, néha hálás. Ezúttal könnyed szívvel jöttem, hiszen egy új jövőről álmodhatunk, egy új jövőt tervezhetünk együtt – kezdte a tanácskozáson megjelentek köszöntését Varga Márta, a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája Nevelési és Oktatási Osztályának vezetője. – Tervünk szerint ez az iskola más lesz, ebben az is-

országos presbitérium 2020 februárjában további támogatásáról biztosította a kőszegi iskolaújítást” – mondta el az osztályvezető.

Mi is a cél Kőszegen? Mesterházy Balázs, aki néhány hete a konferenciának helyet adó középiskola igazgatója, így adta meg a választ: „Vannak gyerekek, akik folyamatosan álcát viselnek, mint

a magyarországi iskolák megszokott és be-  
rögzült rendszerében. Az egyéni tanulási  
utakat támogató pedagógiai gyakorlatok  
bemutatása során a példák közül az is kide-  
rül, hogy az alternatív pedagógiai progra-  
mok hatékonyabban működnek azoknál a  
gyereknél, akikről a hagyományos iskola  
lemondott. Azok a gyerekek és fiatal fel-  
nőttek, akiknél hiányzik a biztos család,  
az anyagi háttér, a kulturális beágyazott-  
ság, könnyebben csúsznak ki a megszo-  
kott keretektől. A pentelei iskolában és a  
Belvárosi Tanodában viszont kapnak egy  
másodikat elkötelezett tanárokkal és  
személyre szabott tanulási programmal.

„Legyen az iskola Kőszegen az, amik  
az iskolák lenni szoktak: az értékmegőr-  
zés és a megújulás helyszínei egyszerre!”  
– üdvözölte a helyi kezdeményezést Kő-  
szeg polgármestere, Básthy Béla. Egykori  
kőszegi diákként is úgy gondolja, hogy az  
iskola egyben műhely, amelyből a város  
is profitál.

A Kőszegi Evangélikus Gimnázium,  
Szakgimnázium, Szakközépiskola és  
Kollégium nevelőtestülete arra vállalko-  
zik, hogy szeptembertől indít egy olyan  
osztályt, amely lehet akár második esély  
is a rájuk bízott diákok számára. A gim-  
náziumi tagozat létrejöttével pedig a ta-  
nároknak lehetőségük nyílik alternatív  
pedagógiai megoldásokkal támogatni az  
itt tanuló diákokat. Lássuk meg, hogy va-  
lóban van-e külső és belső szabadságunk  
arra, hogy lehet másképp!

A Kossuth rádió *Hajnal-táj* című mű-  
sorában készült egy rövid riport a tanszál-  
lodáról mint az ország első és egyetlen  
olyan szálláshelyéről, amelyet a kőszegi  
evangélikus gimnázium középiskolás diá-  
kok részvételével fog működtetni. A kon-  
ferenciával egy időben zajlott az épület  
műszaki átadása. A kollégium nem hasz-  
nált részét újították fel egyházi és Kraft-  
(*Kreatív város – fenntartható vidék* inno-  
vatív regionális fejlesztési koncepció)  
pályázati forrásból: kétágyas, fürdőszob-  
ás szobák és apartmanok várják majd a  
vendégeket.

■ ITTÉSZ SZILVIA

A konferenciáról bővebben az *Epszti.hu*  
oldalon olvashatnak.



FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

kolában a diákok és tanárok együttélése  
másképp fog megvalósulni. Sikeres lesz-e  
a megvalósítás? Ezt még nem tudjuk, de  
az érdeklődés a más megoldások iránt  
komoly és reménytelen. Egyházunkban  
még nincs másik ilyen intézmény, ame-  
lyik az alternatív módszerek mellett teszi  
le a voksot, de akár abban is bízhatunk,  
hogy siker esetén az evangélikus iskola-  
hálózatban más is folytatja a megkezdett  
kísérletet. Köszönjük Setényi János ok-  
tatáskutató és Bujdosó Erika pedagógiai  
szakértő szakmai előkészítő munkáját,  
valamint örömmel jelentem be, hogy az

a rettegett Darth Vader nagyúr a *Csillagok  
háborújában* [George Lucas amerikai sci-fi  
kalandfilmje – a szerk.]. És nem látunk a  
maszk mögé.” Az iskolaigazgató szerint  
nem a kifogásokat kell keresnünk, hanem  
egymástól kell tanulni és bátran megpró-  
bálni másképp. És akkor talán a maszk  
mögötti emberhez is eljuthatunk...

A Budapest School, a dunajvárosi  
Pentelei Mentálhigiénés Általános Iskola,  
Szakképző Iskola és Gimnázium és a Bel-  
városi Tanoda mind olyan kezdeménye-  
zések, amelyekről számos ötletet lehet  
meríteni akkor, ha valakik mernek váltani

# Isten okos eszközei

Pedagógustalálkozó a nyugati egyházkerületben

**Hogyan élhetünk jól az okoseszközökkel? E kérdés körül forgott a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület területén élő evangélikus pedagógusok február 15-én tartott találkozója. Az együttlét mottóját a következő jézusi mondat adta: „Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól.” (Jn 17,15)**

A találkozó helyszínéül a marcaltői Kmetty György Evangélikus Általános Iskola és Óvoda szolgált. A szép idő mellett a házigazdák vendégszeretete is hozzájárult a nap jó hangulatához. A program kezdetén a szervezők nevében Pongráczné Gaál Elvira nyugalmazott pedagógus, tagintézmény-vezető, illetve Szemerei János püspök, majd Huszárné Németh Izabella, a marcaltői iskola intézményvezető-helyettese köszöntötte az érkezőket. A malomsoki egyházközség Szivárvány zenekara ifjúsági énekekkel színesítette a programot.

Az első előadás az *Okoseszközökkel okosan* címet viselte. Tisza Géza, a Modern Oktatási Eszközök Kft. digitális szakembere az új *Nemzeti alaptantervben* szereplő, digitális kultúra elnevezésű tantárgy kapcsán az algoritmikus gondolkodás tanítását és a problémamegoldás fejlesztését hangsúlyozta. A téma teológiai, egyháztörténelmi oldalát Weltler Gábor helyi lelkész villantotta fel *Okoseszközök használata a reformációban* című előadásában. Ezt követően Dalos Tibor, a szombathelyi Reményik Sándor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola történelem-földrajz szakos tanára gyakorlati példákon keresztül mutatta be

a digitális eszközök alkalmazását az oktatás során, majd a mintegy hatvan résztvevő három csoportban vitathatta meg az



FOTÓ: ADÁMI MÁRIA

elhangzottakat, és számolhatott be saját tapasztalatairól.

Ebédszünet után került sor a házigazda intézmény bemutatására. Weltler Gábor elmondta: az iskolát és a hozzá tartozó, Marcaltón és Malomsokon működő óvodai csoportokat 2008-ban vette fenntartásába a Malomsoki Evangélikus Egyházközség.

A találkozót úrvacsorai istentisztelet zárta a malomsoki evangélikus templomban. Szemerei János püspök Róm 12,1

alapján tartott igehirdetésében az okos istentiszteletéről beszélt. „Mitől lesz okos az istentisztelet? Nem az eszközök használatától. Hanem attól, hogy ott valódi odafordulás történik, hogy teljes szívvel részt veszünk benne” – fogalmazott.

Az istentisztelet végén a püspök és Mészáros Tamás egyházkerületi felügyelő ünnepélyesen átadták a kerület idei

Gyurácz Ferenc-díjait. Az evangélikus pedagógusoknak adható, példás életet és szakmai munkát elismerő kitüntetés ezúttal ketten vehették át: Horváthné Somogyi Renáta, a marcaltői Kmetty György Evangélikus Általános Iskola és Óvoda hitoktatója és napközis nevelője, valamint Tóthné Szabai Gyöngyi, a győri Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium óvodavezetője.

■ – ADÁMI –

## Rajta vannak az imádságtérképen

Az orosházi Székács József Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium a megalapítása óta tagja az ACSI közösségnek. Az ACSI a Keresztény Iskolák Nemzetközi Szövetségét (Association of Christian Schools International) jelölő angol betűszó. A szövetség rendszeresen szervez konferenciákat, továbbképzéseket és mindenféle programot, amellyel támogatja a tagiskolák működését, és évente megtartja az imádságnapot is, amelyen a keresztény iskolák imádságban gondolnak egymásra. Idén február 18-án a

Székács-iskola ehhez a „projekthez” is csatlakozott.

Az osztályok – a hitoktatók és az osztályfőnökök segítségével – hittanórákon, áhítatokon, osztályfőnöki órákon készültek az eseményre. Az alsós osztályok közösen alkották meg az imádságukat, köszöneteiket, kéréseiket, amelyeket felírtak egy összekulcsolt kezű formázó „imádságlapra”. A nagyobbak már egyénileg hozták létre saját imádságlapjukat, amelyre természetesen név nélkül kerültek fel a gondolataik. Minden osztály hozzájárult

a közös imádsággal elkészítéséhez, sőt a felnőttek is aktív részesei voltak ennek, ők is megalkották a lapjukat. Az iskola rajta van az „imádságtérképen”, ami azt jelenti, hogy őket is az Úr elé viszi valaki a világon, aki látja kérésüket az ACSI honlapján ([Acsi.org](http://Acsi.org)). Emellett az orosházaiak is kiválaszthatnak egy-egy országot, intézményt, helyet, amelyért imádkoznak. Akit imádságukba foglaltak, annak lehet üdvözlőlapot is készíteni, akár virtuális is, jelezve: „We prayed for you” – „Imádkoztunk érted.”

Forrás: Schmittinger Anikó

# A színház alapvetően teológiai kérdés

## Próféta és performance a szabadegyetemen

**A színház, miként a vallás, soha nem volt ártatlan tevékenység, és ma sem az. Lényegében ez derült ki a budavári evangélikus szabadegyetem legutóbbi, február 10-i előadásából. Visky András író, dramaturg, színházi rendező Marina Abramović szerb-horvát származású előadóművész néhány performance-át bemutatva és Ezékiel próféta könyvét magyarázva világított rá, hogy a színházművészet mindig az emberi élet perifériáját ábrázolva von le általános, jó esetben örök érvényű következtetéseket.**

Fabiny Tamás püspök, az est házigazdája bevezető áhítatában Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levelét (4–9.) idézve állította, hogy a színház soha nem volt könynyed mulatság. A történetíró, Tertullianus (160 k.– 220 u.) nyomán felidézte, hogy az ókorban a színházat bűnös helynek, Vénusz és a kicsapongás szentélyének is tartották. Pál – az üldözött keresztények kivégzésére utalva – azt írta, hogy az apostolok látványossággá lettek, egy komikus előadás részesei, a torz finálé pedig már az őrjöngő tömeg előtt zajlik. De a mártírok vére az egyház magvetése – mondta a püspök, majd hozzátette: Isten megszenteli a tiszta kultúrát.

Az erdélyi születésű, református papcsaládban nevelkedett Visky András az előadása során Marina Abramović több performance-át kivetítve vont párhuzamot a művész és Ezékiel próféta látomásai között. (Tekintettel arra, hogy a meglehetősen elvont magyarázatok jelentős részben a látványra támaszkodtak, ezúttal csupán az előadás néhány fontosabb gondolatának felidézésére szorítkozhatunk.)



A színház alapvetően teológiai kérdés, közösségi munka keretében végzett intenzív lelki gyakorlat – kezdte előadását Visky András. És egyáltalán nem ártatlan szórakozás, hiszen az ókori színházban az utolsóként színre lépők rendszerint nem élték túl az előadást – tette hozzá. Már az ókorban is kozmikus látványosságot

kínáló helynek tartották a színházat, elég csak arra gondolni, hogy a máig turistalátványosságnak számító görög kőszínházak felfelé, vagyis az ég felé nyitottak voltak, így a vallási eszmény konkurensének is értelmezhetők az ott előadottak. A közösség számára az adta – és adja máig – a színház hasznosságát, hogy az előadásokat nézve jó és rossz önmagunkkal néztünk/nézünk szembe – fejtette ki az előadó.

Visky András 2010 tavaszán New Yorkban nézte meg Marina Abramović retrospektív kiállítását, amelynek keretében a művész leült egy székre, és a vele szemben elhelyezett széken egymást váltva több száz látogató ülhetett – akár órákig – némán, ugyanakkor drámai erővel kommunikálva. A performance-művész Visky András Ezékiel prófétával állította párhuzamba, mondván, mindkettő sajátos, meghökkentő eszközökkel közvetít erős üzeneteket – ami pedig egyértelműen a színház lényegére hajaz.

A színház a jelen idő művészete – magyarázta a szakember, majd felidézte Abramović többemű performance-meghatározását, amely szerint ez a nyilvánosság előtt végzett tevékenység közvetlen testi viszonyok között valósul meg, az alkotó/előadó egyszerre van jelen a térben, és a véletlennek is kitéten valósul meg a mű. Visky felidézte azt a bibliai részletet, amikor Ezékiel próféta (miként egy modern performance előadója) megesi a papirusztekercset (Ez 3,1–3), s ezzel megszűnik a szó és a test közötti különbség. Ezékiel ezzel – miként az igazság inflációját megélt modern kor performance-ainak megalkotói is – azt üzeni, hogy a tettnek mindig és minden korban jelentősége van.

Az emberek általában nem olvasnak drámákat, hiszen ezeknek a szövegeknek az előadás a beteljesülése. Némileg hasonlatos így a dráma a Szentíráshoz, melynek túlzott ismerete – az előadó szerint – akadálya a megszólításnak. A hívó ember, ahogyan a színházi néző is, a megszólított-ság drámáját éli át, vagyis a vallás rendszerében, miként a színházban is, nagy a tét – hangsúlyozta a budavári evangélikus szabadegyetemen Visky András.

■ ILLISZ L. LÁSZLÓ



# Konok Tamás születésnap kiállítása

**Konok és... címmel nyílt meg Konok Tamás Kossuth-díjas festőművész kiállítása – kilencvenedik születésnapja alkalmából – február 18-án a budapesti Evangélikus Országos Múzeumban. A megnyitón Fabiny Tamás evangélikus elnök-püspök köszöntötte az egybegyűlteket, a tárlatot Pataki Gábor művészettörténész nyitotta meg.**

Különleges nézőpontból mutatja be Konok Tamás világát a tárlat kurátora, Zászkaliczky Zsuzsanna művészettörténész, az Evangélikus Országos Gyűjtemény közművelődési igazgatóhelyettese. A látogatók a kamaratárlaton nemcsak a hazai és nemzetközi művészeti életben meghatározó alkotó festői korszakait ismerhetik meg, hanem azokra a szellemi hatásokra, művészbarátságokra is fény derül, amelyek Konok Tamás művészetét, filozófiai gondolkodását meghatározták.

Az alkotóra ugyanis nemcsak felmenői – mint Ferenczy István szobrász, id. Sándy Gyula festőművész, Sándy Gyula építész, illetve a művész édesapja, id. Konok Tamás fényképész – gyakorlat hatást, hanem azok a barátságok is, amelyek mind a hazai, mind a nemzetközi művészeti élet kimagasló alkotóihoz fűzik. Így a kiállításon Konok művein kívül találkozhat a látogató – többek között – Bernáth Aurél, Barcsay Jenő, Borsos Miklós, Pátkai Endre és Rozsda Endre műveivel éppúgy, mint Antoni Tàpies és Joan Miró munkáival.

Konokot ugyanakkor nemcsak a festőbarátságok formálták, hanem a társ-művészetek szeretete is. A fiatalon zenei pályára készülő, hegedűn játszó művész

számos zenészbársága mellett az irodalomhoz fűződő szoros kapcsolatát is érzékelteti a kiállítás. Többek között lát-



az idő és a tér kapcsolata kezdte foglalkoztatni, de mindennekfelett megindult a transzcendens felé. Vallja a zsoltárossal együtt: »Mielőtt hegyek születtek, mielőtt a föld és a világ létrejött, öröktől fogva mind-örökké vagy te, ó, Isten!« (Zsolt 90,2)

Pataki Gábor művészettörténész, a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézet tudományos



ható a tárlaton Weöres Sándor Konok Tamásnak dedikált könyve és a Juhász Ferencsel ápoltt szoros barátságot jelző tárgyak is.

A kiállítás megnyitóján Fabiny Tamás a 90. zsoltár szavaival köszöntötte a születésnapját ünneplő festőt. A Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke ünnepi beszédében kiemelte: „A mozgás,

főmunkatársa a megnyitóbeszédében Konok Tamásnak a nemzetközi művészeti életben betöltött kimagasló szerepét és kapcsolatait mutatta be, és kitért arra is, hogy az emigrációt követően miként tudott visszakapcsolódni a magyarországi művészeti életbe. Már az első magyarországi – a nyolcvanas évek elején a budapesti Múcsarnokban megrendezett, Hetey Katalinnal közös – kiállításán úgy tudott bemutatkozni, hogy rögtön integrálódott a hazai magasművészeti szcénába. Konok munkássága – folytatta a művészettörténész – az 1970-es évektől a minimális formavilághoz, a rend, a rendszerteremtés apollonisztikus világához vezetett.

A megnyitőünnepségen Harmati Béla László, az Evangélikus Országos Múzeum vezetője köszöntötte a jelenlévőket, hegedűn közreműködött Korb Vanessa és Eveline Meier.

Az Evangélikus Országos Múzeum Konok és... című kiállítása március 17-ig látogatható. A kiállításához kapcsolódó kísérőrendezvényekről az [Eom.lutheran.hu](http://Eom.lutheran.hu) honlapon lehet tájékozódni.



FOTÓ: GALAMBOS ADÁM

■ – GÁ –

# Trianon és az új Nemzeti alaptanterv

## Evangélikus iskolák történelemtanárainak konferenciája

**Idén hetedik alkalommal rendezték meg az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium dísztermében az evangélikus iskolák történelemtanárainak konferenciáját. Február 14-én ismét szakmódszertani és történettudományi előadásokat hallgathattak meg a résztvevők, a téma a centenáriumi okán Trianon, illetve aktualitása miatt az új Nemzeti alaptanterv volt.**



Az ország minden területéről érkezett résztvevőket először Péterfi Gábor, az intézmény tanára, a evangélikus iskolák történelem-tantárgygondozója köszöntötte. Szomorúan jegyezte meg, hogy bizonyos szempontból mégsem egyenes folytatása a korábbi rendezvényeknek a mostani, mivel tavaly novemberben elhunyt Pelikán István, a miskolci Kosuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakgimnázium mestertanára, aki a korábbi években az IKT- (az információs és kommunikációs technológiákkal kapcsolatos) foglalkozásokat tartotta. Köszöntőjének zárásaként a konferencia két központi témája – az idén megjelent *Nemzeti alaptanterv* (NAT), illetve Trianon – közötti összefüggésre hívta fel a figyelmet, ugyanis az új alaptanterv hangsúlyosan foglalkozik a nemzeti sorskérdésekkel, így a trianoni békeszerződéssel és következményeivel is.

A megjelenteket Veizer Valéria, a konferenciának otthont adó aszódi evan-

gélikus oktatási intézménynek, illetve Majorosné Lasányi Ágnes, az Evangélikus Pedagógiai Intézetnek az igazgatója is köszöntötte.

Elsőként Ablonczy Balázs történész, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának docense, a Trianon 100 MTA Lendület Kutatócsoport vezetője tartotta meg előadását Trianonról, amelyet a „mi lett volna, ha” perspektívából vizsgált. Mindezt azzal magyarázta, hogy a problémák sokszor ebben – az akár „történelmietlennek” is minősíthető – kontextusban vetődnek fel. Hangsúlyozta, hogy megközelítésmódjának, az úgynevezett kontrafaktuális szemléletnek az angolszász világban nagy hagyománya van; példaként Niall Ferguson, illetve Andrew Roberts munkásságát hozta.

Nem a mából próbálja megérteni Trianont – hangsúlyozta. A történelmi alternatívákat öt pontba rendezve járta körül. Többek között egy győztes háború lehetőségét vetette fel. Felidézte, hogy 1918 első felében realitásnak tűnt a győ-

zelem: az Osztrák–Magyar Monarchia elérte háborús céljait, befolyási övezete széles volt. A háborús összeomlás csak az év második felében következett be, bár jelei már voltak korábban is.

Kiemelte, hogy rövid távon a győzelem egyben tarthatta volna a dualista államot, középtávon viszont csak valamilyen autoriter rendszer, katonai diktatúra menthette volna meg a Monarchiát. Közép-Európában azonban a nacionalizmus az egyetlen huzamos ideig dinamizáló, építő ideológia volt, amely a magyarországi nemzetiségi mozgalmakra is hatást gyakorolt. Térkép segítségével bemutatta, hogy a nacionalizmusok következtében az 1815-ös állapotokhoz képest 2015-re négy birodalom helyén tizen-nyolc állam jött létre.

A történész szerint a dinasztikus hűségre építve nehéz lett volna egyben tartani az államot, továbbá hangsúlyozta, hogy ez a végkifejlet más területi veszteségekkel járt volna. Előadásának zárásaként megállapította, hogy a lehetőségek mérlegelése alapján látszik: vannak leágazások, de ezek száma kevés, illetve száz éve is nyilvánvaló volt, hogy Magyarország nem tud eredeti formájában fennmaradni.

A szakmai nap következő programja az IKT-foglalkozás volt. Ezt Fekete Bálint történelemtanár, az *Újkor.hu* internetes portál rovatvezetője tartotta a Quizizz alkalmazás lehetőségeiről a történelemtanításban. A résztvevők kipróbálhatták a kvízkészítő programot, így diákszemzőből is megismerhették. A műhelyfoglalkozás kitért a feladatok készítésére, a különböző funkciók előnyeire és hátrányaira, valamint az újdonságokra.

Az interaktív foglalkozás után Porogi András mestertanár, a Toldy Ferenc Gimnázium igazgatója, az Oktatás 2030 Tanulástudományi Kutatócsoport történelem szaktárgyi bizottságának vezetője tartotta meg előadását az új *Nemzeti alaptanterv* történelmet érintő változásairól. Az előadó leszögezte, hogy az állampolgári ismeretekben szereplő normakövetésből nem következik, hogy a NAT kötelező ideológiai nevelést várna el a pedagógusoktól. „A NAT nem foglal állást, hogy

van-e Isten vagy nincs, baloldalinak vagy jobboldalinak kell lenni.” Az azonban kétségtelen, hogy az iskolai nevelés egyik fő célja a normakövető magatartásra nevelés, mivel végeredményben a „szabadság és felelősség”, valamint a „jogok és kötelezettségek” kettősségére épül a társadalom. Az előadó utalt arra a vádra, hogy – a „tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat” kitétel miatt – a NAT kreált múltat, torzított történelmi képet közvetít. Porogi hangsúlyozta, hogy nem kell elhallgatni a negatív történéseket, de pozitív nemzettudat kialakítására kell törekedni, hogy a diákok „szeressék ezt a hazát minden bajával, nehézségével együtt”.

A következő előadó Borhegyi Péter, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium és Kollégium történelemtanára, tankönyvszerző, az Oktatás 2030 Tanulástudományi Kutatócsoport történelem szaktárgyi bizottságának szakértője volt, aki az új alaptanterv történelmet érintő változásait általános iskolai perspektívából mutatta be.

Az előadók sorát Nánay Mihály, az Óbudai Árpád Gimnázium történelemtanára, a Történelemtanárak Szakmai Egyesületének elnöke zárta, aki a történelemre vonatkozó gimnáziumi változásokat mutatta be a résztvevőknek. A specifikus jellemzők között kiemelte, hogy a történelmi források feldolgozása, értelmezése a problémamegoldó, elemző gondolkodást fejleszti. Hangsúlyozta, hogy mivel a középiskolai témakörök spirálisan épülnek az általános iskolaira, figyelemmel kell lenni a már korábban tanultakra. Mivel a meghatározott leckék feldolgozása az időkeret nyolcvan százalékat veszi igénybe, lehetőség van évente két mélységelvű téma feldolgozására hat-tíz órában. Előadásának zárásaként a tanártársadalom bizalmát kérte. Hangsúlyozta, hogy egy tanterv nem oldja meg a problémákat helyettük, de mindenképpen keretrendszerrel ad.

A konferencia zárásaként Sziráki György, az Evangélikus Pedagógiai Intézet szakértője köszönetet mondott az előadóknak és a résztvevőknek. Hangsúlyozta, hogy a történelemtanárak sok segítséget kaptak ahhoz, hogy a gyerekek tanulmányaik által sikeresen célba érjenek.

■ HERCZEG ANNAMÁRIA

Forrás: Újkor.hu

## Szentföldi evangélikus iskolát támogattak az aszódi diákok

**Tizenöt éves múltra visszatekintő karitatív gyűjtés keretében támogatták az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium diákjai és pedagógusai az egyik szentföldi evangélikus iskola rászoruló tanulóit. A karitatív hét március 2-i megnyitóján előadást tartott az intézményben Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnökpüspöke és Azbej Tristan, a Miniszterelnökség Üldözött Keresztények Megsegítéséért és a Hungary Helps Program Megvalósításáért Felelős Államtitkárságának vezetője.**

A karitatív akció kezdetét a 2004 karácsonyán Indonézia közelében történt szökőár-katasztrófa jelentette. Országszerte gyűjtés indult ekkor, és az Ökumenikus Segélyszervezet felhívására az aszódi evangélikus iskola is csatlakozott.

A következő évben az intézmény tanulói és pedagógusai – immár önállóan – egy Petőfi Sándorról elnevezett afganisztáni iskola javára szerveztek gyűjtést, egy másik esztendőben pedig az erdélyi árvízkárosultakat segítették. 2010-ben a Tiszán levonuló ár következtében bajba jutott keresztény családoknak sikerült új szőnyegget, kazánt, tűzhelyet vásárolniuk a gyűjtésből befolyt összegből. Jutott figyelem Bőjte Csaba testvér árváira is: 2009-ben az általa létrehozott Dévai Szent Ferenc Alapítvány javára szerveztek gyűjtést az aszódi diákok. A következő években közvetlen környezetükben élő rászorulókat támogattak. Idén pedig – Péterfi Gábor tanár javaslatára – arra az elhatározásra jutottak, hogy újra távoli célcsoportot keresnek, és bekapcsolódnak a *Hungary Helps Programba*.

A gyűjtés ideje mindig a nagybőjti időszak, a lemondás, az egymásra és Istenre figyelés ideje. A rendezvény nevelési célokat is szolgál, a jótékony szándékkal felajánlott pénzüsszeg ugyanis a diákok munkájának eredménye. Ezen a héten tanulók üzemeltetik az iskolai büfét, papírgyűjtést szerveznek, saját készítésű kokárdákat és nőnap virágokat árusítanak. A tehetséges diákok a szünetekben jótékonsági hangversenyt adnak társaiknak, s a belépőkől származó összeg is a kitűzött célt szolgálja. A sportversenyek nevezési díjakkal növelik a bevételt. Kezdetben egy, majd két osztály koordinálta a gyűjtést, néhány éve pedig a diákönkormányzat vállalja a program megszervezését.

Március 2-án reggel rendhagyó áhítattal kezdődött a karitatív hét megnyitója: a tanu-

lók két csoportban hallgathatták meg Fabiny Tamás püspök igehirdetését. Elsőként az 5–8. évfolyam diákjai, majd a felsőbb évesek hallhattak arról, hogy a püspöknek mit jelentett tavaly a Szentföldre eljutni. A fiatalokat különösen megérintette az a gondolat, hogy most a gyűjtés területét a bibliai tájak jelentik. (Az alkalmon jelen volt Vecsey László országgyűlési képviselő is.)

Az áhítatot követő előadásában Azbej Tristan államtitkár kiemelte: az aszódi evangélikus gimnázium az első iskola Magyarországon, amely bekapcsolódik a *Hungary Helps Programba*. Kitért arra, hogy ma



a világban öt emberből, akit a vallása miatt üldöznek, négy keresztény. Magyarország elsőként kezdeményezte az üldöztetésben élő keresztények megsegítését. Az államtitkár megosztotta a diákokkal egy afrikai adomány átadásával kapcsolatos személyes élményeit is; a helyi püspököt idézve elmesélte, hogy az ottani keresztények nem elsősorban az anyagi támogatásnak, hanem a gondoskodás tényének örültek, valamint felhívta a figyelmet az imádság erejére is.

Forrás: Veizer Valéria

Az iskola igazgatójának részletesebb beszámolója az [Evangélikus.hu](http://Evangélikus.hu) oldalon olvasható.

# Keresztény könnyűzenének szentelt konferencia

**A könnyűzenének helye van az egyházi zenében, és fontos eszköz arra, hogy meg lehessen szólítani a keresztény fiatalokat – mondta Soltész Miklós egyházi és nemzeti-ségi kapcsolatokért felelős államtitkár február 26-án Budapesten a Pengető konferencia elnevezésű rendezvényen.**

A hazai keresztény könnyűzenét közép-pontba állító minikonferencián Soltész Miklós elmondta: a kormány számos, a témában érintett eseményt támogat, köztük az *Ez az a nap!* című nagyszabású budapesti rendezvényt és több erdélyi ifjúsági találkozót.

László Viktor, az *Ez az a nap!* fő szervezője beszámolt arról, hogy július 18-án

mintegy hetvenezer fiatal várnak a Kárpát-medencéből a rendezvényre, amely a tavaly átadott Puskás Aréna első könnyűzenei eseménye lesz, és amely számos Grammy-díjas külföldi előadót is felvonultat a keresztény könnyűzene élvonalából. (Mint ismeretes, az *Ez az a nap!* című, Jézust dicsőítő rendezvénysorozat éppen húsz évvel ezelőtt indult.)

A *Vasárnap.hu* által szervezett Pengető konferencián Bolyki György zenész a keresztény könnyűzenét támogató *Szikra* projektről beszélt, amelyen belül képzés (akadémia), szakmai segítségnyújtás (produkció) és díj is állandósult – utóbbit április 1-jén immár negyedik alkalommal adják át hét kategóriában, gala keretében.

■ MTI

**Egyetemi tanári kinevezés.** Dr. Hafenschner Károlyt, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Teológiai Tanszékének vezetőjét Áder János köztársasági elnök a 92/2020. (II. 24.) KE határozatával egyetemi tanárrá nevezte ki. ■ EVÉLET-INFO

## Evangelikus Élet

### A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja

Megjelenik kéthetente

- E-mail: [evelet@lutheran.hu](mailto:evelet@lutheran.hu)
- EvÉlet online: [www.evangelikuselet.hu](http://www.evangelikuselet.hu)
- Hirdetésfelvétel: [hirdetes@evelet.hu](mailto:hirdetes@evelet.hu)
- Előfizetés: [kiado@lutheran.hu](mailto:kiado@lutheran.hu)
- Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA ([maria.balla@lutheran.hu](mailto:maria.balla@lutheran.hu))
- Megbízott felelős szerkesztő: KÉZDI BEÁTA ([beata.kezdi@lutheran.hu](mailto:beata.kezdi@lutheran.hu))
- Hírszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY ([karoly.pinter@lutheran.hu](mailto:karoly.pinter@lutheran.hu))
- Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR ([sandor.dobsonyi@lutheran.hu](mailto:sandor.dobsonyi@lutheran.hu))
- Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA ([matetot@gmail.com](mailto:matetot@gmail.com))
- Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY ([david.szabo@lutheran.hu](mailto:david.szabo@lutheran.hu))
- Rovatvezetők: BALLA MÁRIA – Oratio oecumenica ([maria.balla@lutheran.hu](mailto:maria.balla@lutheran.hu)), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje ([mariann.matrai@lutheran.hu](mailto:mariann.matrai@lutheran.hu)),

FÜLLER TÍMEA – Gyermekeknek

([f.timea.71@gmail.com](mailto:f.timea.71@gmail.com)),

TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem

([tamytam@t-online.hu](mailto:tamytam@t-online.hu)),

DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate

([ezsu@lutheran.hu](mailto:ezsu@lutheran.hu)),

MÁNYOKI JÁNOS – Thesaurus

([janos.manyoki@lutheran.hu](mailto:janos.manyoki@lutheran.hu)),

STIFNER-KÖHÁTI DOROTTYA – Tallózó

([evtallozo@gmail.com](mailto:evtallozo@gmail.com))

- Kiadja a Luther Kiadó ([kiado@lutheran.hu](mailto:kiado@lutheran.hu)),

1085 Budapest, Üllői út 24.

Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518

- Felelős kiadó: ANTAL BÁLINT, a Luther Kiadó igazgatója ([balint.antal@lutheran.hu](mailto:balint.antal@lutheran.hu))

- Nyomdai előállítás: *MondAt Kft.*

(2600 Vác, Nádas utca 2.) • [www.mondat.hu](http://www.mondat.hu)

Felelős vezető: NAGY LÁSZLÓ

- Árusítja a kiadó.

- Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési

ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt.

Hírlapüzletg telefonszámán:

06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál.

- INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

- Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy

postautalványon. Az előfizetési díj belföldön

(illetve Románia és Szlovákia területén)

negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy

évre 15 600 Ft, más európai országba egy

évre 52 500 Ft (167 euró), egyéb külföldi

országba egy évre 61 400 Ft (195 euró).

Csak a minden hónap 15-ig beérkező

lemondásokat tudjuk az azt követő hónap

elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még

egy hónapig jár az újság.

- Beküldött kéziratokat nem őrünk meg

és nem küldünk vissza.

- Címlapfotó: MAGYARI MÁRTON

## ORATIO OECUMENICA

Megváltó Urunk! Te vagy a mi Szabadítónk, aki képes kimenteni bennünket rabtartó erők fogságából. Ezért kérünk téged: adj szabadulást azoknak, akiket hiányaik tartanak fogva. Könyörgünk azokért, akik méltatlan körülmények közt, nélkülözésben élnek. Akik az étel, a védelmet jelentő otthon, az egzisztenciális biztonság, a támogató közösség hiányától szenvednek. Légy velük Szentlelked, igéd, szentségeid és elhívott, érzékennyé tett követeid által, hogy a hiányok közt is megtapasztalhassák gondviselő szeretetedet.

Adj szabadulást azoknak, akik az anyagi javaktól való függés börtönében élnek. Akiket elvakít a birtoklásvágy, ezért tárgyak, pozíciók és múlt földi kincsek rabjaivá lettek. Segíts felismerni azokat a kincseket, amelyeket sem moly, sem rozsdá nem emészthet meg.

Adj szabadulást azoknak, akiket mások rosszindulata fosztott meg szabadságuktól. Segíts leoldani a jogtalanul felhelyezett bilincseket, legyen szó a szabadságtól való fizikai vagy lelki megfosztás eseteiről.

Adj szabadulást azoknak, akiket téveszméik és előítéleteik tartanak rabságban. Tisztíts meg mindattól, ami haragot és gyűlöletet táplál emberekben. Hadd formáljanak bennünket Krisztus szavai és mozdulatai. Hadd legyen meg bennünk is az az indulat, amely öböne megvolt, hogy tanítványaiként a kiengesztelődést munkálhassuk ebben a háborgó világban.

Adj szabadulást azoknak, akiket a földi lét véges horizontja tart fogva. Akiknek nincs reménységük. Akiket félelem vagy betegség szorongat. Könyörgünk a gyászolókért és a haldoklókért. Add, hogy hittel tekinthessünk ígéreteidre s a feltámadás evangéliumára. Így forduljunk most örömmel feléd, engedd hát, hogy meríthessünk a vigasz, az erő, az élet forrásából! Ámen.





Böjt 4. vasárnapja (Laetare) – Róm 7,22–25

# Böjti önismeret és öröm

Az vagyok valóban, aminek mondanak?

Vagy csak az, aminek magamat ismerem?

Kalitkába zárt madár; sóvárgó, nyugtalan beteg...

(Dietrich Bonhoeffer: Ki vagyok én?)

**D**ietrich Bonhoeffer német teológus mártír jól ismert sorai mintha pontosan azt a kételyt fogalmaznák meg, amely Pált is foglalkoztatta a Római levél írásakor: Kinek látnak, mondanak mások, akik fontosak nekem? És valóban az vagyok? Kereszténynek, evangélikusnak vallom magam, de mit jelent ez a hétköznapi életben? Mi látszik identitásomból? És ez köszönőviszonyban van a valósággal? Igazi böjti, önismereti kérdések ezek.

**A törvény Pál szerint.** Pál a törvény vizsgálata során jut el oda, hogy belátja: Isten törvénye jó, mégis ez okozza halálomat. Mert ismerete nélkül nem tudnám, mi a jó, ugyanakkor ismerve a jót mégse teszem azt. Krisztus megváltott gyermekeként a belső emberem felismeri a törvény hasznos voltát, mégis sokszor csódot mond.

Magunkra értelmezve ez azt jelenti, hogy kifelé jó kereszténynek, gyakorló hívőnek látszunk, a hétköznapi életben mégis sokszor ellenkező döntéseket hozunk, mert a tagjainkban uralkodó bűn törvénye erősebbnek bizonyul. Hiába a böjtölés, a lemondás, a meditáció, a spirituális teljesítmény, a templomba járás. A végeredmény – ha őszinték vagyunk – egyezik Pál tapasztalatával: „*Én nyomorult ember!*”

„Amikor magamra nézek, nem látom, hogyan üdvözülhetnék. Azonban mikor Krisztusra nézek, nem látom, hogyan vesztethetném el.” (Luther Márton) Az Úr igéjével tanít minket, hogy a hívő ember is megváltásra szorul minden nap. Hogy minden új nap kemény küzdelem a tagjainkat kísértő rosszal szemben, és ezért minden este hálát lehet adni a győzelemért a bennünk lakó Krisztus által. Itt van Luther tanításának a forrása: az ember *simul iustus et peccator* – azaz egyszerre igaz Krisztus által, és egyszerre bűnös önmagában. Ez az állapotunk figyelmeztet, hogy Krisztus nélkül nem élhetünk, nem maradhatunk meg. Ezért beszél Luther a naponkénti megtérés fontosságáról.

**Az őszinteség ideje.** A böjti időszak a megállás, a magunkba tekintés, az őszinteség ideje. Nem megy egyedül, nem megy a keresztyénség Krisztus naponkénti kegyelme nélkül, nem megy a hívő élet a közösség, az úrvacsora megtartóereje nélkül. Be-

kell vallani: szükségem van ezekre! S éppen ez a vallomás, ez a felismerés szabadít fel mázsás súlyok, megfelelési kényszer, köldöknézés és farizeusi góg terhe alól. Nem nekem kell keresztényénné válnom, nem kell tökéletesednem, megszentelődnöm, mindez Isten munkája, az ő része bennem. Ő formál, alakít, tisztít, szentel Jézus Krisztus által!

Ezért fakad fel az apostol szívéből a hála, az öröm éneke: „*Hála legyen Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által!*” Nem az önmegváltás, önmegvalósítás reménytelen feladata a miénk, hanem az alázaté. Naponként megfürödhethetünk Krisztus kegyelmében, minden reggel átélhetjük utat mutató, segítő jelenlétét az igében, minden úrvacsora alkalmával megerősíti gyenge hitünket, megbocsát, és vezet az élet, a jóság, a szeretet cseleke-



KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

deteinek útján. Testvéreinken keresztül átélhetjük szeretetét, békéje tölt el.

Ezért örülhetünk böjt negyedik vasárnapján: „Laetare!” Mert szerető Istenünk van, aki tudja a választ Bonhoeffer kérdésére is:

*Ki vagyok én? Váltig faggat, gúnyol a magány, a gyötrelmem. Bárki vagyok, Te tudod, ismeresz: Tiéd vagyok én, Istenem!*

■ GERŐFINÉ DR. BREBOVSZKY ÉVA

**Imádkozzunk!** Istenünk! Köszönjük, hogy türelmes vagy hozzánk minden új napon. Kérünk, segíts, hogy magunkba nézve ne keseredjünk el, ne adjuk fel követésedet, hanem tőled kérjük az erőt, a bocsánatot az újrakezdéshez. Köszönjük, hogy gyermekeidnek nevezel minket, és Jézusban bízva ma is minden okunk megvan az örömről. Ámen.

# Új nap – új kegyelem

**Vasárnap (március 22.)** *De van Isten a mennyben, aki feltárja a titkokat.* Dán 2,28a (Kol 2,3; Jn 12,20–26; 2Kor 1,3–7; Zsolt 122) Sok kérdésre ad választ ma már a tudomány. Egyre többet tudunk vagy tudhatunk, ha szeretnénk elmélyülni valamiben. Sokszor szembesültem azzal, hogy egy-egy érdekes szakterületen dolgozó barátom, ismerősöm olyan kérdésekre is választ tud adni, amelyről azt gondoltam, ez rejtély. Nos, a teológia, a hit, az én „szakterületem” korántsem ilyen. A hit kérdéseire nincsenek egzakt válaszaink, ami néha fájó, néha bosszantó, máskor pont így a jó, hogy mindenkinek saját válaszai lehetnek. De egykor Isten a mennyben feltárja majd a titkokat, minden megválaszolatlan kérdésünkre kerül majd felelet. Ha akkor egyáltalán kíváncsiak leszünk még rá.

**Hétfő (március 23.)** *Uram, te vagy egyedül! Te alkottad az eget, az eget egeit és minden seregüket, a földet és mindent, ami rajta van, a tengereket és mindent, ami bennük van.* Neh 9,6a–b (Ap-Csel 14,17; Jn 6,26–35; Mk 12,38–40) Egy elsős kisfiú le volt nyugőzve a teremtés történetének tanulásakor. Azóta is hétről hétre szóba hozza, kérdez, emlegeti. Rövid idő alatt eljutott addig a kérdésig is, hogy: de ha mindent Istent teremtett, akkor Istent ki alkotta? Mondtam neki, hogy mindig is létezett, őt senki sem teremtette. Nehezen tudja elfogadni a választ. Talán nekünk sem könnyű. Pedig itt olvassuk: „Uram, te vagy egyedül!” Minden más *teremtény*, vagyis az ő akaratából lett. Ez legmélyebb hitvallásunk, ebből indul ki minden más.

**Kedd (március 24.)** *Az Úrnak minden útja igaz, és minden tette jóságos.* Zsolt 145,17 (Kol 1,9; Jób 9,14–23.32–35; Mk 12,41–44) Hitünk tartalmába nem fér bele, hogy Isten rosszat akarna nekünk. Olykor mégis így érzünk. Vagy ha nem is egyenesen rosszat, de nem jót. Pontosabban: nem azt a jót, amit mi jónak gondolunk, amit mi magunknak elgondoltunk. És máris érthető, min csúszik el a dolog. Az Úr minden útja igaz. Isten szerinti igazsággal mérve, amely bennünket néha simogat, néha nevel, máskor dicsér, olykor megleckéztet, néha egyenesen fájdalommal tölt el. Isten igazsága és jósága nem mindig azonos a mi elképzeléseinkkel, de ő mindig a javunkra cselekszik, és nem feledkezik meg rólunk. Ez egészen bizonyos.

**Szerda (március 25.)** *Egymás iránt pedig valamennyien legyetek alázatosak...* 1Pt 5,5 (Ézs 29,16; Jn 15,9–17; Mk 13,1–13) Nem könnyű parancs alázatosnak lenni. Lehet, hogy rosszul értelmezzük, és azt gondoljuk, meg kell alázkodnunk a másik ember előtt. Megalázkodni az Isten előtt kell, de alázattal lenni minden

embertárs előtt. Teremtények vagyunk, és ebből a szempontból nincs különbség. Valakinek én vagyok a főnöke, de nekem is van felettesem. Van, amit én tudok jobban, valami mást pedig a másik ember, mert abban ő mélyedt el. Alázatosnak lenni azt jelenti, tisztelem a másik emberben a teremtényt, megvizsgálom az ő szemüvegén át a kérdést, ha nem értünk egyet valamiben. Alázatosnak lenni azt is jelenti, hogy gyakorlom Jézus legfőbb parancsát, a felebaráti szeretetet.

**Csütörtök (március 26.)** *Bizony, megvallom bűnömet, bánkodom vétkeim miatt.* Zsolt 38,19 (2Kor 7,10; 2Kor 4,11–18; Mk 13,14–23) Sokszor eljutunk odáig, hogy meglátjuk, mit cselekedtünk rosszul. Vagy mit mondtunk úgy, hogy azzal bántottunk valakit. És megbánjuk bűneinket, elmondjuk Istennek a belső szobánkban csendben vagy talán egy istentiszteleten egy közösen megtartott csend után a gyónó imádságban. De eljutunk-e odáig, hogy bánkódunk ezek miatt a tettek, szavak vagy gondolatok miatt? Van-e Isten szerinti megszorodás a szívemben? Fáj-e, vagy csak az eszemmel tudom, ez nem volt helyes? Bánkódjunk bűneink felett! De csak addig a pillanatig, amíg Jézus meg nem szólít: Nem ítélek el! Menj el, és többé ne vétkezz!

**Péntek (március 27.)** *Ebből tudható, hogy az igazságból valók vagyunk. És akkor az ő színe előtt azzal biztatjuk a szívünket, hogy bár a szívünk elítél, Isten mégis nagyobb a mi szívünkénél, és mindent tud.* 1Jn 3,19–20 (Jer 17,9–10; Jn 16,16–23a; Mk 13,24–27) Valami végtelenül megnyugtató, bátorító, erősítő gondolat van ebben az ígében. Isten nagyobb a mi szívünkénél, nagyobb az igazsága, de nagyobb a szeretete, és nagyobb az irgalma is. Sok olyan élethelyzet van, amikor csak ebbe kapaszkodhatunk, csak ebben bízhatunk. És ebben bátran bízhatunk. A mi igazságunk semmi, még akkor is, ha van benne sok emberi igazság. De nem ez, hanem Isten igazsága fog beszámíttatni Jézus Krisztusért.

**Szombat (március 28.)** *Az istenfélőkben gyönyörködik az Úr, azokban, akik az ő szeretetében bíznak.* Zsolt 147,11 (Mk 3,35; Jn 14,15–21; Mk 13,28–37) Bizalom. Kiben, miben bízhatunk, amikor olyan sokszor csalatkozunk? Emberek szeretetébe kapaszkodunk, de hányszor nem tudjuk mi magunk sem a felebaráti szeretetet gyakorolni! A zsolttáros is tudja és vallja: az Úr szeretete nem méríckél, nem szab feltételeket, nem vár viszonozást, hanem hatalmas, hisz betölti a földet. Ez az a szeretet, amelyben bízhatunk, amelyre rábízhatjuk magunkat, egész életünket, hiszen ennél nincs nagyobb biztonság és bizonyosság.

■ KECZKÓ SZILVIA



Kövessen bennünket a Facebookon is: [facebook.com/evangelikus](https://facebook.com/evangelikus)  
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk



# KÖNYVBEMUTATÓ



Prodán Márta

## Egy asztalnál a világ

című kötetét bemutatja,  
és a szerzővel beszélget

**DIÓSZEGI RITA,**

a könyv szerkesztője.

**2020. március 31-én,** kedden **17 órától**  
az **evangélikus könyvesboltban.**

Cím: Budapest VIII. kerület, Üllői út 24.



A Luther Kiadó mindenkit szeretettel hív  
a könyvesbolti esték következő alkalmára.

A résztvevők 16 és 17 óra között 10%-os kedvezménnyel  
vásárolhatnak a Luther Kiadó saját kiadványaiból.



KÖNYVESBOLTI ESTÉK

Keress, bízz, cselekedj!  
Melletted leszünk!

Lélekkel, ismerettel



Magyarországi  
Evangélikus Egyház  
Technikai  
szám: **0035**

Minden adózó **2020. május 20-**ig juttathatja el felajánlását az adóhatósághoz.  
További információk: [egyszazalek2020.lutheran.hu](http://egyszazalek2020.lutheran.hu)